

Kohtaamisen paikkoja ja näkyväksi tulemisiä

Taideperustainen toimintatutkimus
kuvataidekasvatuksen ja taiteellisen
työskentelyn merkityksestä nuoren tukemisessa
luovalla opistovuodella

Pro gradu - tutkielma
Heidi Lähtevänoja
Taiteiden tiedekunta
Kuvataidekasvatus
Lapin yliopisto
2025

Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta

Työn nimi: Kohtaamisen paikkoja ja näkyväksi tulemisia. Taideperustainen toimintatutkimus kuvataidekasvatuksen ja taiteellisen työskentelyn merkityksestä nuoren tukemisessa luovalla opistovuodella

Tekijä: Heidi Lähtevänoja

Koulutusohjelma: Kuvataidekasvatus

Työn laji: Pro gradu – tutkielma

Sivumäärä: 93, liitteet (7)

Vuosi: 2025

Tiivistelmä

Pro gradu -tutkielmani on taideperustainen toimintatutkimus, jossa tarkastelin Pekka Halosen Akatemian luovan opistovuoden opiskelijoiden kokemuksia suunnittelemani ja toteuttamani taidetyöpajakokonaisuuden avulla. Tutkimuksen tavoitteena oli vastata kahteen tutkimuskysymykseen: *Mikä on luovan opistovuoden merkitys opiskelijan kokemana? ja Kuvataidekasvatuksen ja taiteellisen tekemisen merkitys itsetuntemukselle ja jatko-opintoihin suuntautumiselle luovan opistovuoden opiskelijoiden kokemana?* Tutkimus toteutettiin kolmena taidetyöpajana ja lisäksi valmistujaisjuhlassa järjestettiin taidetyöpajojen aikana nuorten kokemusten pohjalta syntyneiden akryylimaalausten näyttely ja taidekatselmus. Aineistoni koostui taidetyöpajojen aikana syntyneistä havainnoista, akryylimaalauksista ja kerronnallisista teksteistä sekä haastatteluista. Tätä aineistoa vasten reflektoin ja käsittelen tuloksia, arvioin toiminnan onnistumista ja nostan esiin kehittämisehdotuksia. Merkityksellisenä äänenä tutkimuksessani ovat opiskelijoiden kokemukset ja merkityksenannot.

Taiteellisen ajattelun, kuvataidekasvattajan sekä sosiaalipedagogian käytänteisiin pohjaten, lähestyin aineistoa dialogisesti keskustellen. Aineiston tarkastelussa John Deweyn kokemusfilosofian ja sosiokulttuurisen innostamisen teorit ohjasivat tarkastelemaan niitä merkityksiä, mitä nuoret antoivat kokemukselleen luovasta opistovuodesta. Tutkielma tavoitteli tietoa, joka on sovellettavissa ja käytettävissä kuvataidekasvattajan käytännön työhön ja taidetyöpajakonsepti toimii työmenetelmäksi nuorten kanssa toimimiseen. Tavoitteena oli myös ymmärryksen lisääminen kohtaamisen merkityksestä nuorten kokemuksiin, valintoihin ja tulevaisuuden ajatuksiin.

Tulokset osoittivat, että taidetyöpajoissa tapahtuneet kohtaamiset ja yhteisöllisyys olivat merkityksellisessä roolissa opiskelijoiden kokemukseen luottamuksellisuudesta, omasta toimijuudesta, pystyvyydestä ja näkyväksi tulemisesta omana itsenään. Analysoin taidetyöpajoissa syntyneitä kerronnallisia tekstejä ja maalauksia sekä haastatteluista kuva-analyysia sekä sisällönanalyysia käyttäen. Monimenetelmäisyyden avulla tähtäsin tiedon syventämiseen kokemuksista ja kohtaamisen merkityksistä. Haastatteluiden aineistosta ilmentyneet teemat jakautuivat kolmeen kategoriaan: *1) itsetuntemukseen, taiteelliseen työskentelyyn ja itseilmaisuun liittyvät tekijät, 2) opiskelijayhteisön hyväksynnän ja tuen merkitys, 3) inspiroiva ja mahdollistava opiskeluympäristö sekä kuvataidekasvatuksen vaikutukset tulevaisuuden suunnitelmiin.* Tutkielmani osoittaa, että pääasiallisesti tulokset olivat merkitykseltään positiivisia ja nuorten itsetuntemusta ja tulevaisuuden ajattelua tukevia. Kohdatuksi ja nähdyksi tuleminen omana itsenään luovan opistovuoden aikana oli vahvistava ja luottamusta herättävä tekijä. Huomioitavaa kuitenkin oli tuloksista nouseva epävarmuus omista kyvyistä ja taidoista sekä jatko-opintopaikan saamisesta.

Avainsanat: kokemus, kohtaaminen, kuvataidekasvatus, itsetuntemus, taiteellinen työskentely, taideperustainen toimintatutkimus

University of Lapland, Faculty of Art and Design

Title of Master`s Thesis: Sites of Encounter and Acts of Becoming Visible: An Arts-Based Action Research Study on the Significance of Visual Art Education and Artistic Practice in Supporting Youth During a Creative Transitional Year

Author: Heidi Lähtevänoja

Degree Program: Art Education

Type of Work: Master`s Thesis

Number of Pages: 93, Attachments (7)

Year: 2025

Abstract:

My master`s thesis which utilizes the method an arts-based action research study explores the experiences of students participating in the Creative Transitional Year program at Pekka Halonen Academy. The research was conducted through an art workshop series that I designed and facilitated. The aim of the study was to address two main research questions: *What is the significance of the Creative Transitional Year as experienced by the students? And How do students perceive the role of visual art education and artistic practice in relation to self-understanding and orientation toward further studies during the Creative Transitional Year?* The research was carried out through a series of three art workshops. In addition, an exhibition and an art review were organized as part of the graduation celebration, showcasing acrylic paintings created by the students based on their experiences during the Creative Transitional Year. The data consisted of observations made during the workshops, the students` acrylic paintings, narrative texts, and interviews. I reflect on and analyse the results, assess the success of the process, and present suggestions for further development. The students` experiences and the meanings they ascribe to them form a central and meaningful voice in this study.

Grounded in artistic thinking, visual art education practices, and principles of social pedagogy, I approached the data through a dialogical and reflective process. The theoretical frameworks of John Dewey`s philosophy of experience and theories of sociocultural animation guided my analysis. The aim of the study was to produce knowledge that can be applied in the practical work of visual art educators. The art workshop concept developed in the study also functions as a method for engaging with young people in educational and supportive contexts. Furthermore, the study sought to deepen understanding of how meaningful encounters influence young people`s experiences, choices, and visions for the future.

The results indicated that the encounters and sense of community experienced during the art workshops played a significant role in fostering students` feelings of trust, personal agency, self-efficacy, and being seen and acknowledged as their authentic selves. I analysed the narrative texts, paintings, and interviews using both visual analysis and content analysis. This multi-method approach aimed to deepen the understanding of the students` experiences and the significance of interpersonal encounters. The themes that emerged from the interview data were grouped into three categories: (1) factors related to self-understanding, artistic practice, and self-expression; (2) the importance of acceptance and support within the student community; and (3) an inspiring and enabling learning environment, including the influence of visual art education on future. The findings of my thesis suggest that the outcomes were predominantly positive and supported the students` self-awareness and future orientation. However, the results also revealed an undercurrent of uncertainty regarding personal abilities and the likelihood of gaining admission to further studies.

Key Words: experience, visual arts teaching, self-awareness / self-knowledge, artistic practice, encounter, arts-based action research

Sisälllys

1 JOHDANTO	6
2 Lähestymisiä ja kanssakulkijoita.....	9
2.1 Tavoitteet.....	10
2.2 Toimintaympäristössä.....	12
2.3 Pekka Halosen Akatemia	12
2.3.1 Luova opistovuosi	13
3 Teoria käytännön viitoittajana.....	14
3.1 Kokemuksen matkassa	15
3.2 Itsetuntemus toimijuuden ja osallisuuden taustoittajana	16
3.3 Pedagoginen lähestyminen nuorten maailmaan.....	19
3.4 Kehityksen herkällä kaarella	20
4 Tutkimuksen toteutus ja aineisto	23
4.1 Lähestymistapana taideperustainen toimintatutkimus	23
4.2 Fenomenologiaa ja hermeneuttinen tiedonintressi	27
4.3 Tutkimusetiikka.....	28
4.4 Tutkimusmenetelmät.....	30
4.4.1 Haastattelu ja havainnointi.....	33
4.4.2 Yhteisölliset taidepajat	34
4.4.3 Narratiiviset kirjoitelmat	36
4.4.4 Visuaaliset taideteokset	37
5 Tulkinta ja analyysi – näkyväksi tuleminen	38
5.1 Haastatteluiden analyysi	39
5.2 Visuaalinen analyysi	41
6 Tutkimustulokset ja kohtaamisen paikat.....	44
6.1 Matkan alussa – luovuuden minäkuvassa.....	46
6.1.1 Itsetuntemuksen rakentuminen	46
6.1.2 Itseilmaisua luovasti – tilaa tunteille ja tarinoille	48
6.2 Puolivälin taitekohdassa – yhteisöllisyyden kannattelussa.....	49
6.2.1 Turva luottamuksen perusta	50
6.2.2 Kohtaaminen tekee näkyväksi	51
6.2.3 Yhteenkuuluvuus – oman paikan löytäminen	52
6.3 Päätöshetken kynnyksellä – valintojen edessä	53
6.3.1 Yksilöllisyyden huomioiminen koulutuksen rakenteissa	54
6.3.2 Mahdollistavat käytänteet ja toimivat tilat	55
6.3.3 Tulevaisuus kutsuu, minä vastaan	56

6.4 Kerronalliset kuvaukset kokemuksista.....	57
6.5 Minä ja kokemus visualisoituina.....	59
6.5.1 Kuvat ilmaisuuden väylinä – tunteessa väreillen.....	61
6.5.2 Kokemuksen sisällä – kannattelun kehossa	61
6.5.3 Ajassa, paikassa ja tilassa – valintoihin luottaen	62
6.6 Taidetyöpajojen struktuuri ja suunnittelu	64
6.6.1 Suunnittelu	64
6.6.2 Tilat ja materiaalit.....	67
6.6.3 Aikataulu ja ohjeistaminen.....	71
6.6.4 Valmistujaisjuhlan taidenäyttely ja teosten katselmus	72
6.6.5 Taidetyöpajojen onnistumiset ja kehittämissuhteet.....	76
7 Yhteenvetoa aineistoista	78
8 Johtopäätökset solmivat yhteen	80
9 Pohdinta	84
LÄHTEET.....	88
LIITTEET	94

1 JOHDANTO

Nuoruus on hetki elämässä, jonka aikana sukellamme syviin itsetuntemuksen ja tutkistelun vesiin. Kehomme muuttuu, ajatuksemme vaihtelevat ja voi tuntua, kuin suunta katoaisi eikä enää ymmärtäisi itseään taikka ympäristöään. Tällöin merkittävään rooliin nousevat ne henkilöt, jotka ovat nuoren lähellä. Tukemassa, kanssakulkijoina ja olemassa kuulevina, läsnä olevina korvina. Kuvataidekasvattajalla on näköalapaikka nuorten elämään, nähdä ja havainnoida persoonallisuuden ja ominaisuuksien eri puolia ja ilmaisun vapautta, jota he tuottavat (Laitinen 2003, s.9). Eleyt hetket ja niistä syntyvät muistijäljet seuraavat mukana seuraaviin tilanteisiin ja paikkoihin. Tunteet, kehollisuus ja ajatukset yhdessä prosessoivat koettua ja asettavat niille omia merkityksiä, jotka ovat väistämättä aina yksilöllisiä, vaikka olisimmekin tilanteissa yhdessä ja kokemassa muiden kanssa. Taide ja sen moninaiset mahdollisuudet tarjoavat tilaisuuksia ja paikkoja mennä tutustua ja juurtua niin itseen, ympäröivään maailmaan kuin kanssa kokijoiden lähelle. Olen kiinnostunut nuorten tavasta hahmottaa ja ymmärtää tätä maailmaa ja haluan kuulla heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Luonnollisesti omat kokemukseni siivittävät ja muokkaavat ajatteluni kuvataidekasvattajana. Ammatillisuus ja henkilökohtaiset kokemukset vievät taidekasvattajaa kohden niitä strategioita, joilla hän kohtaa, luo yhteyksiä ja opettaa, yksityisestä kohden yhteisöllistä (López-Ganet & Mesías-Lema 2021, s.153).

Tutkielmani menetelmälliset lähtökohdat ovat taideperustaisessa toimintatutkimuksessa. Järjestän Keudan Pekka Halosen akatemiassa, luovan opistovuoden opiskelijoille taidetyöpajoja. Tavoitteena niissä on luoda mahdollisuuksien tiloja kohtaamiselle, kokemuksen äänelle ja oman uniikin matkan tarkastelulle luovalla opistovuodella. Samalla havainnoin ja syvennän omaa rooliani ja ammatillisuuttani kuvataidekasvattajana. Opiskelijat ovat oppivelvollisia ja erinäisistä lähtökohdista päätyneet kyseiselle opistovuodelle. Pro graduni tavoitteena on selvittää tarkasteltavan luovan opistovuoden merkitystä, vaikutusta ja tukea opiskelijoiden kokemuksina. Millä tavoin kokemukset ja

kohdatuksi tuleminen ovat vaikuttavat jatko-opintosuunnitelmiin ja omaan itsetuntemukseen. Löfblom (2013) toteaa kokemusten arvottamisen ja niiden nimeämisen tapahtuvan juuri sosiaalisesti rakentuneissa todellisuuksissa. Yksityisellisestä luonteestaan huolimatta niistä tulee merkillistettyinä yhteisöllisiä. Taidetyöpajoissa syvennyttään kokemusten äärelle luovasta opistovuodesta, kohtaamisen merkityksistä itsetuntemukselle ja ilmaisulle, monimenetelmäisesti niin taiteen, yhdessä tekemisen, kirjoittamisen kuin havainnoinnin keinoin. Näiden taidetyöpajojen avulla kehitän niin omaa kuin laajemmin kuvataidekasvattajan valmiuksia ja työvälineitä kohtaamistyöhön ja siihen, kuinka olla tukena, läsnä nuorille. Luottamussuhteen syntyyn vaaditaan aikaa, kannattelua ja avoimuutta. Kohtaamiseen tulee luoda tila ja mahdollisuus nuorilähtöisesti. Jääskelä ja kollegoiden (2020) mukaan yksi avaintekijöistä parannettaessa opettamista ja oppimista korkeamman asteen koulutuksissa on opiskelijakeskeinen opetustyyli, joka sisältää opiskelijaa tukevia käytäntöjä. Tämän opiskelijakeskeisyyden tulee lähteä jo perusopetuksen puolella ja näen merkityksellisenä, että osaamme huomioida opiskelijan kokonaisvaltaisesti.

Oppivelvolliselle suunnattu kansanopistokoulutus tavoittelee nuoren opiskelutaitojen vahvistamista, hänen elämäntaitojen hallinnan tukemista sekä antaa valmiuksia jatkaa toisen asteen koulutukseen (Keuda 2024). Luova opistovuosi tarjoaa kuvallisesta ilmaisusta kiinnostuneille nuorille paikan pohtia ja selkiyttää tulevaisuuden suunnitelmiaan. Ne opiskelijat, jotka eivät ole löytäneet opiskelupaikkaa peruskoulun jälkeen tai ovat keskeyttäneet opintonsa toisella asteella, voivat hyödyntää luovan opistovuoden tarjoaman väylän (Opetushallitus 2023). Pekka Halosen akatemia valikoitui tutkimukseeni omakohtaisten kokemusten vuoksi. Olen valmistunut sieltä 2023 kuvallisen ilmaisun toteuttajaksi.

Taidetyöpajojen kautta pääsemme käsittelemään luovasta opistovuodesta nousevia ajatuksia ja kokemuksia niin taiteen kuin sosiaalisuuden keinoin ja niiden kautta syntyvinä hetkinä, sanoina ja teoksina. Aineistoni koostuu taidetyöpajoissa ja haastatteluissa keräämäni ja analysoimaan materiaaliin. Joka kerralla teemme alkuun lyhyitä tekstejä, luonnostelua ja ajatusten virtausta taiteen eri keinoin ja teosta, joka kulkee mukana alusta loppuun saakka. Loppukeväästä nämä

työpajoissa syntyvät teokset pääsevät esille yhteiseen taidenäyttelyyn Pekka Halosen akatemian koulun tiloissa ja valmistujaisjuhlassa jokainen opiskelija pääsee esittelemään työnsä.

Tarkastelen nuorten itsetuntemusta, sen tukemista taiteen ja kuvataidekasvatuksen keinoin sekä kokemusten tarkastelua taiteellisina tuotoksina. Kiinnostuksena mitä merkityksiä nuoret antavat kokemukseen itsestä, kohtaamisista, pystyvyydestä ja tulevaisuuden näkymistä. Tärkeää on kirjoittaa auki tulkintaa kokemuksellisuudesta ja sen ilmenemismuodoista. Tarkoituksena selvittää millä tavoin tulevana kuvataidekasvattajana voin tukea itsetuntemusta ja löytää välineitä kohtaamiseen ja suhteiden luomiseen sekä taiteen avulla asioiden ja tilanteiden käsittely. Tuoko luova opistovuosi selkeyttä jatko-opintoihin suuntautumiselle. Millä tavoin taide luo merkityksellisyyttä ja mikä saa palaamaan yhä uudestaan sen tekemisen äärelle. Taiteellinen työskentely, luovuus ja siitä kipinöivä innovatiivisuus ovat ihmisen kyvyistä arvokkaimpia. Taide itsessään sisältää itseisarvon, mutta samalla se antaa yksilöille ja yhteisöille rikastuttavia elämyksiä ja elämään merkityksellisiä kokemuksia. (Opetusministeriö 2002.) Idea tutkimusaiheelle nousee kiinnostuksesta ja siitä, kuinka itse tulevana kuvataidekasvattajana olen tukemassa itsetuntemuksen kasvua, syventämistä ja kohtaamisen kokemuksia taiteella.

2 Lähestymisiä ja kanssakulkijoita

Kuvataidekasvattaja on aitiopaikalla nuoren elämässä; hapuilevan itsetuntemuksen vahvistuessa, kasvun ja kehittymisen vinosti loimuavalla kaarella, jossa taide ja taiteen tekeminen ovat kommunikaation, itsetuntemuksen syventämisen ja itseilmaisun väline. Taide heijastelee näkyväksi ajatuksia identiteetistä, kokemuksista sekä tarjoaa merkityksellisen paikan kasvulle kouluissa ja yhteisöissä (López-Ganet & Mesías-Lema 2021, s.143). Taide ja taiteellinen työskentely luovat paikan tulla nähdyksi ja kuulluksi.

Tarve lähtee tiedon ja ymmärryksen lisäämisestä, kiinnostuksesta nuoriin ja nuorten kokemusmaailmaan, kohtaamisen merkityksistä tulevalle sekä oman ammatillisuuden kehittämiseen ja työvälineistön laajentamiseen kuvataidekasvatuksen kentällä. Mitä merkitystä pro gradussani tarkasteltavalla luovalla opistovuodella ja toimintaan kytkeytyvällä kuvataidekasvatuksella ja taiteen tekemisellä on sen opiskelijoiden kokemana. Mikä merkitys näillä on ollut opiskelijoiden itsetuntemukseen ja minkälaista tukea he ovat kokeneet saaneensa? Edellä mainittu selvittäminen kiinnittyy luovaan opistovuoteen ja ennen kaikkea siihen, mitä se on antanut opiskelijoille. Taidetyöpajojen tarkoituksena on kehittää ja kartoittaa taitoja ja työvälineitä kuvataidekasvattajana ja kohtaajana, luoda tilaa kohtaamisille ja antaa tilaa kokemuksen äänelle moninaisesti.

Mielenkiintoni on selvittää, minkälaisia kokemuksia nuorille on syntynyt luovan opistovuoden aikana ja mikä merkitys sillä on ollut kohtaamisen kokemuksiin. Lähdän kuulemaan ajatuksia, joita opiskeluista on herännyt ja siitä, minkälaista tukea he ovat kokeneet saaneensa taiteelliseen tekemiseen, itsetuntemukseen kehittämiseen ja tulevaisuuden suuntaan. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä lähdetään ajatuksesta, että ne eivät selitä kaikkien yksilöiden toimintaa ja tavoitteena onkin kuvata ja selittää sitä ymmärrystä, jossa ihminen toimii (Vilka 2015, s.67). Nuorten kokema ja kokemukset saavat tilan ilmetä taiteellisina tuotoksina, taiteen keinoin sekä kirjoitelmina, joissa he pääsevät sanallistamaan kokemaansa ja kohtaamisiaan. Lähestyn kokemuksellisuutta monimenetelmäisesti,

niin visuaalisesti, haastattelemalla ja havainnoimalla kuin sanallisella otteella. On mielenkiintoista tarkastella, vaikuttavatko erilaiset lähtökohdat, kuvataidekasvatus ja opettajan tuki ja millä tavoin nuorten kokemuksellisuuteen, kohtaamisen kokemuksiin ja kuinka ne ilmentyvät teoksina. Tutkimuksen teossa olen tutkijana keskeisessä roolissa ja pyrin tarkastelemaan sensitiivisesti tutkittavaa aihetta, sekä luomaan tilaa tutkittavan oman äänen kuulumiseen. Tärkeää on hahmottaa, että tutkijana omat ihanteet, intressit, arvot sekä käsitykset vaikuttavat. Näitä ei tulekaan pyyhkiä pois, mutta ymmärrys niiden läsnäolosta on tärkeää.

Tarve tutkimuksen aiheelle sai sysäyksen omasta kiinnostuksesta selvittää miten tukea nuoren itsetuntemuksen kasvua ja kehitystä sekä syventää sitä taiteen keinoin sekä luoda mahdollisuuksia kohtaamiseen taiteen väylällä, taideperusteisissa ammatillisissa opinnoissa. Millä tavoin kuvataidekasvattaja saa luotua yhteyden sekä luottamuksen nuoren kanssa. Miten kohtaaminen ja kohdatuksi tuleminen vaikuttavat tulevaisuuden ajatuksiin. Mitä merkitystä pro gradussani tarkasteltavalla tuella ja menetelmillä on yksilön kokemana ja mikä merkitys kuvataidekasvattajan tuella on yksilölle. Taidetyöpajojen kautta löydämme uusia väyliä yhdessä tekemiseen, kohtaamisiin ja tukeen, nuorten näkökulmasta katseltuna. Tarkoitukseni on selvittää taiteellisen menetelmin tietoa ja ymmärrystä tutkittavasta asiasta. Olen kiinnostunut siitä muodosta, minkä kokemus saa muuntuessaan/ilmentyessään taiteelliseen tuotokseen. Tutkimukseen liittyvä taiteellinen osuus saa erityisen roolin omanlaiseen tiedontuottamiseen, tällöin se ei ole pelkkä tutkimuksesta erilleen oleva taideproduktio. (Kallio 2010, s.1). Pidän ajatuksesta monikerroksellisuus ja oman sisimmän ilmaisun konkretisoituminen visuaaliseen muotoonsa. Tulkinta on aina yksilöstä käsin lähtevää, ja se tekee mielenkiintoisen vivahteen siihen, miten asioita nähdään, tunnetaan ja koetaan ja mitä se lopulta antaa meille.

2.1 Tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää tarkasteltavan luovan opistovuoden merkitystä sen opiskelijoiden kokemana. Keskiössä se, millä tavoin opiskelijat

sanallistavat ja visualisoivat kokemaansa. Huomio kohdentuu etenkin yksilön näkökulmaan. Järjestämäni taidetyöpajojen kautta luon mahdollisuuksia kohtaamisille ja hankin kohtaamisen tietopääomaa kuvataidekasvattajana toimimiseen. Samalla tuotan ja kehitän taidetyöpajojen kautta työvälineitä kohtaamistyöhön kuvataidekasvattajille. Pro gradussani kiinnitän huomiota nuorten kokemuksiin ja kohtaamisiin. Kuinka tulevana kuvataidekasvattajana löydän välineitä ja tukemisen muotoja nuorten kanssa toimimiseen luovalla opistovuodella, taiteellisessa prosessissa. Kokemukseen vaikuttavat kohtaamiset ja kohdatuksi tuleminen. Tutkimuksessani väistämättä tulee näkymään henkilökohtaisen kokemuksen tarkastelun lisäksi kohtaamisen merkitys ja vaikutus. Lähtökohtana on nuoren subjektiiviset kokemukset. Tavoitteenani on selvittää ja tuottaa tutkimuksellista tietopääomaa kuvataidekasvattajille työvälineeksi siihen, kuinka tukea taideoppilaitoksessa opiskelevaa nuorta ja hänen kasvuaan ja kehitystä taiteellisissa prosesseissa. Tämä mahdollistaa myös sen, että pystytään tekemään ammatillisesti perustellumpia ratkaisuja opetustyön kehittämiseksi ja toiminnan arvioimiseksi.

Taiteella on kapasiteettia tehdä pitkäkestoisia ja syviä vaikutuksia meihin ihmisiin (Leavy 2019, s.3). Taide tarjoaa väylän toistemme luo; ideoihin, ajatusten vaihtoon ja kokemuksiin. Sellaisia työkaluja, joissa emme välttämättä tarvitse sanoja viestejä välittääksemme. On kiinnostavaa kuulla ihmisen ajatuksia ja henkilökohtaisia tunteita ilmiöistä ja asioista. Jokela (2024) kertoi taideperustaisen tutkimuksen luennolla siitä, kuinka taideperustaisen toimintatutkimuksen keskeisenä tavoitteena on kehittää vuorovaikutusta yhteistyöhön osallistuvien muiden osallistujien ja yhteisön välillä, ei niinkään kehittää taiteilija-opettaja-tutkijan omaa taiteellista ilmaisua. Dialogisuus ja kanssakäymisen elementit ovat merkittävässä osassa tutkimuksen rakentumisessa ja tähän minun tulee kiinnittää erityistä huomiota ja huolehtia toimivuudesta ja asioiden sujuvuudesta.

2.2 Toimintaympäristössä

Tutkimuskohteena ovat nuorten oppivelvollisten ja peruskoulunsa päättäneiden kokemukset opiskelusta taide- ja kulttuurialan ammattikoulussa. Kun suunta omalle elämälle ja opinnoille on vielä hakusessa, opistovuosi antaa aikaa ja mahdollisuuden omien tavoitteiden pohdintaan. Luova opistovuosi oppivelvollisille on vuoden mittainen kokonaisuus. Se tarjoaa nuorille mahdollisuuden tutustua kuvallisen ilmaisun alaan ja opiskeluun sekä samalla selkiyttää tulevaisuuden suunnitelmiaan (Keuda 2023). Näihin opintoihin voi hakeutua vaikkei olisikaan aiempaa alan harrastuneisuutta tai osaamista.

2.3 Pekka Halosen Akatemia

Pekka Halosen Akatemia sijaitsee keskellä idylliä, Tuusulan Rantatien tuntumassa, kulttuuria huokuvissa maisemissa. Sinne syntyi 1800–1900-lukujen vaihteessa poikkeuksellinen taitelijayhteisö, joka elinvoimaisena jätti jälkensä Suomen kulttuurihistoriaan. Tähän taiteen kultakauden sijoittuvat muun muassa Pekka Halonen, Juhani Aho, Venny Soldan-Brofelt, unohtamatta Jean Sibelius ja monia muita aikalaisia. Ei siis ole ihme, että näihin maisemiin myös Pekka Halosen Akatemia on asettunut. Alkujaan kansanopistona toimineessa rakennuksessa aloitti Pekka Halosen Akatemia 1996 ja vuonna 1998 opetustoiminta siirtyi Keudan alaisuuteen. Tässä toimipisteessä on erikoistuttu kuvallisen ilmaisun koulutukseen. Tällä hetkellä toimipisteessä järjestetään sekä ammatillista että kansanopiston koulutusta ja opiskelijoita on yhteensä noin 280. (Keuda 2023.) Olen itse opiskellut ja valmistunut Pekka Halosen Akatemian kuvallisen ilmaisun toteuttaja – linjalta keväällä 2023, joten paikan opettajat, toimintatavat ja fyysisen työskentelyympäristö ovat tuttuja minulle. Pekka Halosen Akatemiassa on mahdollista suorittaa media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkintoon ja ammattitutkintoon liittyvää koulutusta, joko graafisessa suunnittelussa, kuvataiteessa tai valokuvauksessa. Jokaisen opiskelijan opintopolkua ja media-alalla tarvittavaa monitasoista osaamista rakennetaan yksilöllähtöisesti, ammatillisten ja valinnaisten tutkinnon osien kautta. (Keuda 2023.)

2.3.1 Luova opistovuosi

Laajennettu oppivelvollisuuslaki (1214/2020) tuli voimaan 1.8.2021. Se luotiin, jotta jatkumo peruskoulun jälkeen ei katkeaisi, ja jotta jokainen peruskoulun päättävä suorittaisi toisen asteen koulutuksen. (Opetushallitus 2025). Oppivelvollisuutta on mahdollista suorittaa vapaassa sivistystyössä annetun lain mukaisesti (632/1998) tarkoittaen sitä, että enintään yhden vuoden ajan, siihen määritellyssä perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen tarkoitetussa koulutuksessa. Tämänkaltaista koulutusta saavat järjestää kansanopistojen ylläpitäjät, joille on myönnetty kansanopiston ylläpitämislupa (Opetushallitus 2025). Nuorille oppivelvollisille tulee tarjota mielekkäitä mahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin opintoihin. Jo yläkoulun aikana heidän tarpeiden tukemiseen tulisi kiinnittää huomiota ja yksilöllisesti antaa sitä ohjeistusta ja tukea, mitä he tarvitsevat. Luova opistovuosi tarjoaa oppivelvolliselle opiskelijalla mahdollisuuden vahvistaa omia valmiuksiaan niin opiskelu- ja vuorovaikutustaidoissa, omaehtoisessa oppimisessa kuin valmiuksia opintojen jatkamiseen jälkeisessä koulutuksessa (Opetushallitus 2025).

Tutustuessani opiskeluryhmään tein huomioita siitä, kuinka erilaisista taustoista opiskelijat tulivat. Ensimmäisenä ajatuksena ja olettamuksena itselläni oli ollut, että jokainen luovalle opistovuodella hakeutuva olisi erityisen kiinnostunut kuvataiteista, sen tuottamisesta ja tekemisestä. Oli ilahduttavaa huomata, ettei tämä ollut kaikilla se ensimmäinen tarkoitus tai syy hakeutua, osalla syy taustalla oli konkreettinen tarve saada jokin opiskelupaikka vuodeksi.

3 Teoria käytännön viitoittajana

Tutkimukseni keskiöön asettuvat käsitteet kohtaaminen, kokemuksen merkityksellisyys ja ymmärtäminen. Kuten Hiltunen (2009) väitöskirjassaan viittaa Gadamerin ajatuksiin, havaitseminen on ymmärtämistä kuten myös toiminta, yhdyin näihin itsekin. Tärkeää on hahmottaa, että toiminta nähdään aina jotakin vasten, lähtökohdat ja motivaatiot sen taustalla. Ymmärtäminen liittyy yhteisötaideprosessissa kertyneiden kokemusten ja aineiston tarkasteluun, tunnistamiseen, jonkin jonakin näkemiseen. (Hiltunen 2009, s.80.) Erinäisten kokemusten ja tapahtumien ollessa käynnissä, pystyy niitä käsittelemään vasta jälkikäteisesti, jolloin ymmärtää käyneensä jotain lävitse (Gadamer 2004, s.210). Kokemus rakentuu niistä ajatuksista, joita oli ennen tapahtunutta, mitä sen aikana ja kuinka prosessi päättyi. Sen erilaiset osat ja ajatuksen kehät sekä se ymmärryksen tila, joka meillä kussakin hetkessä on.

Merkityksellisinä elementteinä tutkimukseni teoreettisena kehyksenä kulkee myös toimijuus ja osallisuus itsetuntemuksen taustatekijöinä, kuvataidekasvatus sekä monitaiteellinen työskentely. Tarkastelen ja peilaan kehityksen ja itsetuntemuksen teorioita kehityspsykologisesta näkökulmasta, perustelen sosiaalipedagogiikan ja taideperustaisen toiminnan historialla valintojani. Taideperustaisella toiminnalla on mahdollista tukea itsetuntemusta ja löytää erilaisia tarkastelun keinoja sen syventämiseen. Tarkastelen myös kuvataidekasvatuksen merkitystä opiskelijoiden kanssa työskennellessä. Tutkimukseni syventyy taiteellisen työskentelyn vaikutukseen ja siihen mitä merkityksenantoja nuoret itse antavat tälle kokemukselle luovasta opistovuodesta. Tämä keräämäni ja analysoimani aineisto on hyödynnettävissä kuvataidekasvattajan käytännön työhön ja toimintaan.

Tietoperustaa rakennan siten, että se perustelee ratkaisujani eettisesti kestäväällä tavalla sekä tukee sitä viitekehystä, jonka sisällä toimin. Tärkeää on huomioida kuvataidekasvattajan kompetensseja ja niiden kautta tutkimuksen tarkastelun. Ymmärryksen syventäminen kuvataidekasvattajan taiteellisessa ajattelussa suhteessa vallitsevaan ympäristöön, yhteiskuntaan ja siinä tapahtumiin muutoksiin

sekä niihin vaikuttaminen taidepedagogisilta lähtökohdilta. Tärkeää on myös huomioida ja tarkastella kuvataidekasvattajan taidekäsitystä.

3.1 Kokemuksen matkassa

Yksilöllisistä lähtökohdista tarkasteltuna kokemuksen käsite on erityisen arvokasta silloin, kun sitä pääsee jakamaan ja todentamaan jo olemassa olevaan tietoon (Toikkanen & Virtanen 2018, s.9). Kokemus ja kokemuksellisuus ovat sekä hyvin subjektiivista, yksilöstä itsestään lähtöisin olevaa kuin samaan hengenvetoon jotain sellaista, mikä voi olla kollektiivisesti koettua, jaetaan samaa hetkeä ja kokemuksellisuutta. Pedagogiikassa ja kaikilla sellaisilla tieteenaloilla, joissa ihminen nähdään keskeisessä asemassa, kokonaisvaltainen kohtaaminen on merkityksellisessä roolissa (Wihersaari 2010, s.51).

Hannah Arendtin (2017, s.180–181) mukaan ajattelu perustuu kokemukseen elämästä, ympärillä olevasta ja tekojen, sanojen kautta pystymme tulemaan osaksi tätä inhimillistä maailmaa. Yhdenvertaisuus auttaa ymmärtämään toisia ja yksilöllisyys ilmaisemaan itseä, kokemuksia ja ajatuksia. Kohtaamiset, vuorovaikutus ja asioiden jakaminen muiden kanssa peilautuu omaan kokemukseen itsestä ja tapahtumista. Merkityksellistä on, millä tavoin suhtaudutaan ja käsitellään koettuja asioita.

Kokemuksen yksilöllisyys voidaan saattaa sosiaalisesti ymmärrettävään muotoon ja yhteisöllisen kokemuksen kuvauksiin dialogisuudella ja vuorovaikutuksella. (Löfblom 2013, s.9). Kokemus tutkimuksessani vie nuorten maailmaan ja näkökulmaan. Ihmisen suhdetta todellisuuteen, muihin ihmisiin ja yhteisöön sekä omaan itseensä ja kuinka itsensä näkee ja kokee. Teemme jatkuvasti havaintoja ja tulkintoja ympärillä olevasta, näistä koostamme yhteenvetoja ja päätelmiä. Tietoisuus, ajattelu ja tunteet rakentavat kokemustamme ja tämä tekevät kokemuksesta kiinnostavan ja uniikin; jokainen meistä on oman kokemuksensa ainutlaatuinen asiantuntija. Kokemamme välittyy niin ajatuksina, tunteina kuin kehollisena, sanoitettuna ja näkyvänä. On mielenkiintoista, miten kokemaansa ja

omaa kokemusmaailmaa voi lähestyä niin eri tavoin ja sen käsitteleminen on monitahoinen prosessi.

John Dewey kuvailee kokemusta jatkumona, sillä se on olennainen osa elävän olennon ja ympäröivien olosuhteiden välistä vuorovaikutuksellisuutta (2010, s.49). Ihminen siis jatkuvasti käy läpi erilaisia kokemuksia, tehdessään omaa taidettaan, ollessaan yhteydessä toisiin ihmisiin, eläimiin, ympäristöön, liikkuessaan eri paikoissa. Taidetyöpajoissa ohjenuorana itsellä toimi turvallisemman tilan kriteerit, rauhallisuus ja kohdattavuus. En halunnut tuoda tilaan mukaan sellaista, mikä jollain radikaalilla tavalla vaikuttaisi nuorten kokemusten syntymiseen tai heidän käsitykseen kokemuksestaan. Tiedostamalla omaa rooliani tutkijana, tahdoin luoda mahdollistavaa maaperää nuorille ja heidän oman kokemuksensa ilmentymiselle. Jotta pääsemme käsiksi esteettisyyteen ja sen perimmäiseen olomuotoon, täytyy aloittaa alusta. Sieltä, jossa tapahtumat, hetket saavat ihmisen kokonaisvaltaisen huomion ja herättävät kiinnostuksen. (Dewey 2010, s.13.) Kokemukseen tästä maailmasta ja itsestä vaikuttavat vahvasti itsetuntemus ja merkityksellisyyden anto itselle. Nuori, joka vielä kehittyy ja kasvaa, niin henkisesti, psyykkisesti, fyysisesti kuin sosiaalisestikin, on matkalla. Minäkuvan rakentumiseen vaikuttaa moninaiset asiat, niin ulkoiset kuin yksilön sisäiset. Kokemus on osa oppimisprosessiamme ja olennaista on kokemuksen läpikäyminen eli reflektio (Dewey 2010, luku 3).

3.2 Itsetuntemus toimijuuden ja osallisuuden taustoittajana

Itsetuntemuksen kehittämisessä ja sen tukemisessa suuri rooli on nuoren omalla toimijuudella ja osallistumisella. Daniel Bowen ja kollegat (2013) tuovat esille tutkimusartikkelissaan, kuinka taide vahvasti opiskelijoiden kriittistä ajattelua ja tämän myötä itseluottamusta. Kun opiskelijat oppivat tekemään havaintoja, tulkintoja, arviointia, asioiden yhdistämistä ja vertailua sekä tätä myöden ongelmanratkaisutaitojaan, kehittää se heidän joustavaa ajattelukykyä. Taide siis kokonaisvaltaisena kokemuksena tuo hyötyä ja auttaa löytämään potentiaaliaan. Taide, siitä nauttiminen ja sen tekeminen kehittävät nuoren suhdetta itseän. Itsetuntemus on kehittyvä olotila, lähtökohtinaan yksilön osallisuus ja toimijuus.

Toimijuudella tarkoitan yksilön mahdollisuuksia, kykyä ja tahtoa vaikuttaa omassa elämässään. Osallisuuden näen yksilön suhteena yhteisöön ja yhteiskuntaan – kuulumista ja kuulumisen tunnetta sekä osallistumista.

Tärkeää on, että nuori pääsee osalliseksi ja saa kokemuksen mahdollisuudestaan vaikuttaa sekä tehdä valintoja, nämä myötävaikuttavat opintoihin kiinnittymistä ja sitoutumista. Opettajan tuki, tasavertaisuus muiden kanssa sekä luottamus vahvistavat itsetuntemusta sekä omannäköistä toimijuutta. (Jääskelä ja kollegat 2020) Nuoruudessa, jossa oma persoonallisuus ja tunne-elämä ovat herkässä vaiheessa, tunne siitä, että on kannateltu, edistää nuoren kehitystehtävien sujuvuutta. Persoonallisuus muotoutuu suhteessa itsetuntemukseen ja oman identiteetin kehittymiseen. Löytääkseen oman identiteettinsä, nuoren on periaatteessa tehtävä hyppy tuntemattomaan ja ennen näkemättömään (Vuorinen 1998, s.208). Nuoruuden kehitystehtävien avulla, identiteetti alkaa löytyä ja vahvistua. Identiteetti ei ole yksiselitteinen käsite ja monesti se jaetaan sosiaaliseen ja henkilökohtaiseen identiteettiin. Se minkälainen on yhteydessä muiden seurassa, erilaisissa yhteisöissä ja se, miten itsekseen toteuttaa itseään ja olemassaoloaan. Henkilökohtaisessa identiteetissä korostuu oma ainutkertaisuus ja sen jatkuvuuden tunnistaminen on tarpeellista. (Apter ja kollegat 2006, s.137–138.) Vuorinen (1998, s.232) toteaa, että onnistuneen nuoruusiän saavutus on eheä identiteetti. Tämä mahdollistaa sen, että nuori uskaltaa lähteä tavoittelemaan haaveitaan ja unelmiaan. Tällaisen identiteetin muotoutuminen tukee haasteiden edessä ja auttaa ratkomaan erilaisia tilanteita ja pääsemään eteenpäin. Nuoruuden kehitystehtävien edessä, nuori tarvitsee osakseen turvallisia aikuisia, joiden seurassa hän pystyy käymään läpi erilaisia prosesseja ja kasvua lapsuudesta nuoruuteen, nuoreksi aikuiseksi.

Toimijuus varioi elämäntilanteiden ja ympäristön mukaan. Sosiaalinen minä on aina hiukan erilainen, kontekstista vaihdellen ja sen myötä toimijuus. Jokainen toteuttaa toimijuutta aina omista lähtökohdistaan. Toimijuuden kehittymiseen ja vahvistamiseen on tärkeää saada tukea lähipiiriltä, perheeltä ja ystäviltä. Kuvataidekasvattaja on yhdellä merkittävistä paikoista, kun kohdataan lapsia ja nuoria, näillä paikoilla on mahdollisuus valaa uskoa nuoren kykyihin ja

kapasiteettiin, ja tämän myötä rakentaa kestävää pohjaa tulevaisuutta ajatellen. Myönteisen toimijuuden elementit edesauttavat yksilöä tekemään itselleen suotuisia valintoja (Uusiautti ja kollegat 2020, s.536). Toimijuus syntyy vuorovaikutuksessa, jolloin pääsee toteuttamaan jäsenyyttä ja paikkaa yhteisössä. Tarkoituksena on saada ihminen ottamaan vastuu omasta toiminnastaan ja teoistaan, ymmärtämään vastuut ja seuraukset ja tekemään ratkaisuja, jotka oleellisesti vaikuttavat elämän valintoihin ja kulkuun. Toimijuuteen vaikuttavat kykymme itsesäätelyyn, itsereflektioon ja ennakoitavuuteen. Kaikista merkityksellisintä siinä kuitenkin on usko itseen ja mahdollisuuksiinsa. Toimijuus vaatii yksilöltä osallistuvaa ja tavoitteita kohden etenevää toimintaa. Laaja-alaisesti ajateltuna siihen liitetään myös tunteiden käsittelyä, kohtaamista ja vastuunottoa. Oma toiminta tulisi nähdä vaikuttavana ja omaa osaamista jatkuvasti kehittävänä. (Jääskelä ja kollegat 2020.)

Toimijuuteen vahvasti vaikuttava osallisuuden kokeminen lähtee liikkeelle henkilöstä itsestään ja hänen kokemusmaailmastaan käsin. Sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä, koska juuri ne muokkaavat elämässä tarpeellisia hyveitä kuten yhdessä työskentelemisen kykyä, mukautuvuutta, kykyä kriittisyyteen ja valintojen tekoon sekä vastuuseen ja tietoisuuteen omasta arvostaan. Merkityksellistä on myös, että pyritään aktiiviseen ja inhimilliseen kasvatukselliseen otteeseen. (Kurki 2002, s.107.) Kuvataidekasvattajan rooli vaatii tilannetajua ja herkkyyttä, jotta hän osaa tukea ja kannustaa sekä näin ollen saada innostettua nuoren mukaan toimintaan ja yhteisöön. Näen, että kuvataidekasvattajalla on merkityksellinen rooli tehdä tilaa kaikille äänille, näkökulmille ja toimia tukena ja kanssakulkijana.

Kehittyäksemme tarvitsemme kaikki esimerkkiä ja toisia ihmisiä. Olemme osallisia erilaisissa ryhmissä pitkin elämää niin kotona, päiväkodissa, koulussa, harrasteissa, kaveripiirissä kuin töissäkin. Oma roolimme muotoutuu ryhmän tarkoituksen ja olemuksen mukaan; toisissa saatamme olla aktiivisesti mukana, kun toisissa pysyttelemme taka-alalla. Osallisuutemme varioi eikä se ole samanlaista ja pysyvää. Se on riippuvainen ryhmästä ja sen sisäisestä dynamiikasta sekä omasta osallisuuden tunteesta. Dynamiikka ryhmäläisten välillä syntyy jäsenten keskinäisestä vuorovaikutuksesta ja kommunikaatiosta (Kopakkala 2008, 37).

3.3 Pedagoginen lähestyminen nuorten maailmaan

Lähestyn yhteisöä sosiaalipedagogisesta näkökulmasta. Sosiaalipedagogiikassa ollaan kiinnostuneita sosiaalisuudesta pedagogisissa ympäristöissä kuin siitä miten pedagogiset ilmiöt ilmentävät sosiaalisuutta. (Nivala & Ryyänen 2024, s.19). Yksilön kasvu on aina jollain tavalla sidoksissa ympärillä vallitseviin yhteisöihin. Leena Kurki (2021, s.251) kuvailee sosiaalipedagogiikan olevan vahvasti läsnäoloa, arjessa rakentuvaa ja elämään ja kasvuun keskittyvää. Ihmisten väliset vuorovaikutussuhteet, toisen kohtaaminen, oman itsetuntemuksen rakentuminen ja peilautuminen toisten kautta. Sosiaalipedagogiikassa yksilö nähdään ja huomioidaan tavalla, joka mahdollistaa hänen potentiaalinsa löytymisen ja kasvamisen. Tämän kasvun ajatellaan tapahtuvan osana yhteisöä ja yhteisöllisesti. (Nivala & Ryyänen 2024, s.29.) Lähestyessäni tutkimuksen kohderyhmää, havainnoin ja tarkkailin opiskelijoita niin yksilöinä kuin osana kokonaisuutta ja ryhmää. Ymmärtääkseni yksilöä ja hänen toimintamallejaan, täytyy minun nähdä ja oppia tuntemaan sitä ympäristöä ja yhteisöä, jossa hän toimii ja on osallisena. Sosiaalipedagogiikassa yhteiskunnan sidoksellisuus kasvatukseen ja kiinnittyminen yhteiskuntaan tukevat yksilön paikan löytymistä (Nivala & Ryyänen 2024, s.30).

Kurki (2002, s.98) kirjoittaa vapauttavasta personalisaatiosta, josta kasvatuksen keskustelu kumpuaa. Siinä yksilö nähdään ainutkertaisena ja korvaamattomana olentona. Kuvataidekasvattajana tulee ymmärtää yksilöllisyys osana ryhmää, tarkkailla kuinka eri tavoin toimimme yhdessä. Olettamalla, että kaikki toimivat ja oppivat samalla tekniikalla, palaamme ajassa taaksepäin ja yksilön potentiaali jää huomaamatta. Tärkeää onkin tukea nuorta ja hänen orientaatiotaan luovuuteen siten, että hänen yksilöllistä tekemisensä, oppimisen rytmiä sekä persoonallista kehittymistä kunnioitetaan (Kurki 2002, s.98).

Pedagogisella kentällä toimiessa tarvitaan innostamista ja mahdollisuuksien luomista. Kurki (2021, s.258–259) puhuu myös sosiokulttuurisen innostamisen käsitteestä tarkoittaen sillä kasvatuksellista toimintaa, joka kumpuaa innostamisesta. Siinä herätellään yksilön tietoisuutta, ja se on niin persoonallista

kuin yhteisöllistäkin. Innostaminen tapahtuu arjessa ja se sisältää kolme elementtiä: pedagoginen, sosiaalinen ja kulttuurinen. Vapalahti ja kollegat (2022) tutkimuksessaan sanallistavat sosiokulttuurisen innostamisen olevan ihmisten yhteen saattamista ja vuorovaikutuksen mahdollistumista. Innostaja on kanssakulkija ja yhdessä tekijä. Sosiokulttuurinen innostaminen pohjautuu ajatukseen ihmisten kyvystä vaikuttaa omaan elämään ja siihen ympäristöön missä elää. Tämä vaatii taakseen tukea ja innostamista sekä yksilön että yhteisön vahvistamista. Kuvataidekasvattajana olen mahdollistamassa nuorten aktiivista roolia luovassa toiminnassa ja yhteisöön kiinnittymisessä. Pedagogisesta näkövinkkelistä katseltuna tarjoan erilaisia työvälineitä ja tiloja, mutta opiskelija itse tekee työn tavoitteidensa saavuttamiseksi. Tärkeää on muistaa, ettei tehdä asioita puolesta, sillä silloin se ei vaikuta yhtä syvästi eikä juurru opiskelijan toimintatavaksi pidemmällä tähtäimellä. Sosiokulttuurinen innostaminen on paikka arjessa, jossa nuorten omat oivallukset tulevat näkyviksi.

3.4 Kehityksen herkillä kaarella

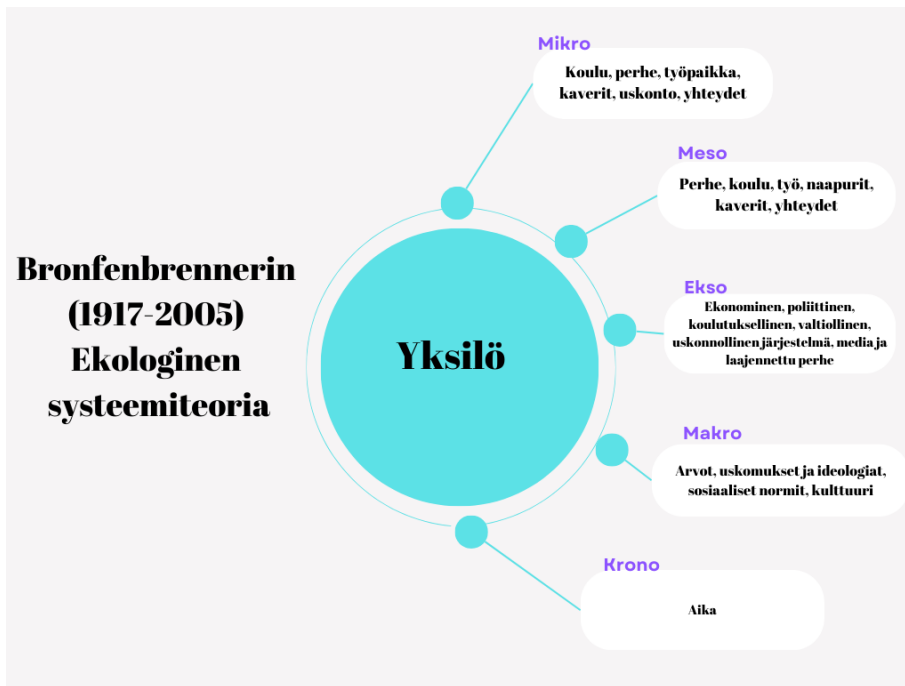
Nuoruus on herkkää aikaa, jolloin tunnustellaan, etsitään ja vahvistetaan minuutta, toimijuutta, erillisyyttä huoltajista ja ennen kaikkea yhteenkuuluvuutta muihin. Ajanjakso, jolloin tärkeimmäksi nousee paikan löytäminen itsenään, muiden kanssa. Ihminen on valtavan laaja kokonaisuus, johon oman sisäisen maailman lisäksi vaikutteina toimivat itsen ulkopuoliset asiat, ihmiset ja kokemukset. Tutustuessani kehityspsykologi Urie Bronfenbrennerin (1917–2005) ekologiseen systeemiteoriaan ja hänen ajatuksiinsa siitä, että yksilö nähdään kehityksen suhteen vuorovaikutuksessa ympäristöönsä, yhdyin näihin päätelmiin. Yksilöä ei voida irrottaa siitä ympäristöstä, jossa hän elää ja kehittyy, eikä niistä vuorovaikutussuhteista, joita hänellä on. Bronfenbrennerin teoriassa painottuu vahvasti ympäristön vaikutus yksilöön ja lapsen, nuoren kehitys nähdäänkin tämän kanssakäymisen seurauksena (Sofni ja kollegat 2024, s.46). Nämä seikat vaikuttavat vahvasti myös oppimiseen ja tiedon omaksumiseen ihmisen kehityksessä. Kuvataidekasvattajana ymmärryksen syventäminen kasvun ja kehityksen erilaisista vaiheista, auttaa hahmottamaan sitä maailmaa, jossa nuoret

ovat. Ymmärtämällä ja kuulemalla, voidaan löytää parhaimmat keinot tukea tätä kasvua nuoreksi aikuiseksi ja antaa nuorelle työvälineitä omien tunteiden ja muuttuvien ajatusten kanssa toimimiseen.

Bronfenbrenner keskittyi pääteoksessaan *The Ecology of Human Development* (1979) ihmisen kehitykselliseen kaareen, sosiaalistumiseen osaksi yhteiskuntaa ja ympäristöjen vaikutuksesta yksilöön. Tämän kehittymisen hän kuvasi siten, että ihminen vuorovaikutuksessa ympäristöidensä kanssa jäsentää ja löytää omaa paikkaansa yhteiskunnassa. (Virolainen ym., 2019 s.7.) Näitä kehiä hän kutsui mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeiksi (Kuvio 1.) Myöhemmin hän lisäsi vielä kronosysteemin, joka kuvaa kehien ajallisuutta sekä muutosta.

Crawford (2020) avaa Bronfenbrennerin teorian kehän tasoja seuraavasti. Mikrotasolla operoidessa ollaan kaikkein lähimpänä ja suorassa kontaktissa yksilöön ja persoonaan. Yksilöiden väliset vuorovaikutussuhteet, niiden kehittyminen sekä vaikutukset ajatusmaailmaan, käyttäytymiseen ja arvojen muodostumiseen. Kuvataidekasvattajana näen tämän kehän herkkyyden ja luottamuksen kehänä, jonka sisäpuolelle pääsemiseen vaaditaan pitkäjänteistä suhdetta ja yhteistyötä nuoren kanssa. Nuori tarvitsee kannustavaa tukea, jotta itsetunnon kehittyminen kantaa positiiviseen suuntaa. Mesotasolla erilaiset toimintaympäristöt keskustelevat keskenään., esimerkiksi koulun ja kodin yhteistyön toimivuudella ja sujuvuudella on merkitystä yksilön toimijuuteen ja osallisuuteen. Ekso- ja makrotasoilla liikutaan eri ympäristöjen välisissä suhteissa ja prosesseissa sekä yhteiskunnan kulttuuristillisten, arvojen, tapojen ja normien vaikutuksessa yksilöön ja yksilön valintoihin ja toimintaan. Kronotaso eli ajankulku läpäisee ihmisen koko elinkaaren. Yksilön sidos eri tasoihin, mahdollistaa vuorovaikutuksen muihin ihmisiin ja toimintaympäristöihin. Näihin peilaten yksilö luo omannäköistensä elämää ja syventää itsetuntemustaan.

Kuvio 1. Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria

Kuvio: Heidi Lähtevänoja 2025

4 Tutkimuksen toteutus ja aineisto

Lähestyn pro graduni tavoitetta seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Mikä on luovan opistovuoden merkitys opiskelijan kokemana?
2. Kuvataidekasvatuksen ja taiteellisen tekemisen merkitys itsetuntemukselle ja jatko-opintoihin suuntautumiselle luovan opistovuoden opiskelijoiden kokemana?

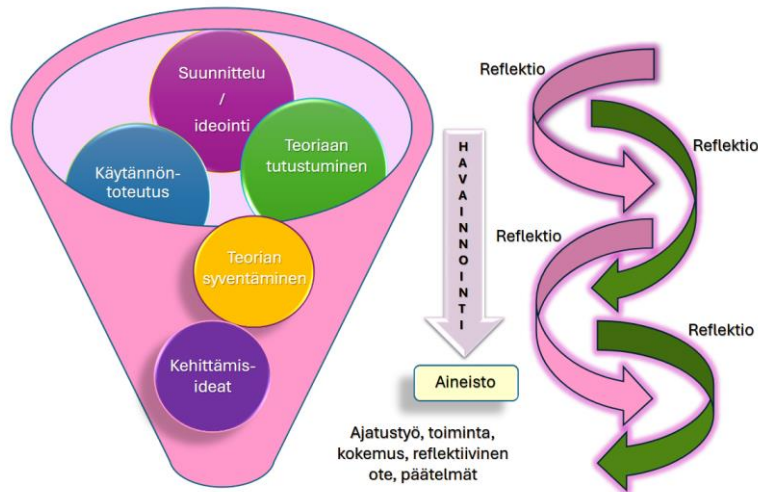
4.1 Lähestymistapana taideperustainen toimintatutkimus

Tutkimukseni on toteutukseltaan laadullinen, kokemuksiin perustuva taideperustainen toimintatutkimus. Taideperustainen tutkimus mahdollistaa yhteisön jäsenten aktiivisen osallistumisen tutkimusprosessiin. Tutkittavat ovat merkityksellisessä roolissa tuottamassa tietoutta ja aineistoa. (Jokela & Huhmarniemi 2020, s.41.) Kallio (2010) toteaa mielekkäästi, että tutkimuskenttä voidaan ajatella erilaisten äänien ja keskusteluvien tulkintojen jatkuvana äänenä. Tällöin tilaa annetaan uudenlaisille paradigmoille eikä vanhojakaan tarvitse tai edes pystytä mitätöimään. Tärkeämpänä näen juuri tuon keskusteluvuuden ja tilan antamisen mahdollisimman monipuoliselle katsannolle. Toimintatutkimus lähtökohtaisesti tavoittelee tietoa tiettyjen raamien sisällä tapahtuvista ilmiöistä ja merkityksistä, jotka tapahtuvat jossakin paikassa ja ajassa. Siihen liittyy myös havainnointia ja niiden yleistettävyyden arvioimista. (Peltola 2007, s.111.)

Taideperustainen toimintatutkimus on tutkimusstrategia, joka ohjaa tutkimuksen prosesseja toimintatutkimuksen syklien läpi ja käyttää taidetta sytykkeenään kehittämistyölle. Usein taideperustaista toimintatutkimusta käytetään kuvataidekasvatuksessa, soveltavassa taiteessa sekä nykytaiteessa. (Jokela & Huhmarniemi, 2018, s.9). Tärkeimpiä toimintatutkimuksen piirteitä on sen reflektiivisyys ja tarkoituksena on tuottaa ajattelua uudesta näkökulmasta (Heikkinen & Kaukko, 2023, s.24). Uuden tiedon tuottaminen, ilmiöiden

tarkasteleminen vaatii havainnoimista, ajatustyötä, toimintaa ja tarkastelua. Käsitys aiemmasta tiedosta antaa pohjan, jolta lähteä viemään ideaa eteenpäin. Toimintatutkimusta voidaan hahmottaa neljän eri vaiheen kautta; suunnittelu, toteutus, havainnointi ja aineistonkeruu sekä arviointi ja reflektio (Heikkinen & Kaukko, 2023, s.24–27).

Kuvio 2. Taideperustaisen toimintatutkimuksen kierto

Kuvio: Heidi Lähtevänoja 2025

Taideperustainen toimintatutkimus tarjosi kutsuvan polun, jonka kautta lähdin kulkemaan. Pro gradussani kehittämisprosessi eteni edellä mainittua kiertoa mukaillen (Kuvio 2.) *Ensimmäisessä vaiheessa* tutustuin luovaan opistovuoteen ja siihen, mitä haluan kehittää ja tutkia. Päädyin suhteellisen pian siihen, että lähdän suunnittelemaan taidetyöpajoja, joissa nuoret pääsevät tekemään erilaisia yhteisöllisiä ryhmätehtäviä, kokemuksen kirjoittamista sekä taiteellista kokemuksen esiin maalaamista. Näin syntyivät raamit tutkimukseni tavoitteille ja tutkimuskysymyksille. *Toisessa vaiheessa* aloitin käytännön toteutuksen eli järjestin kolme taidetyöpajaa, joiden aikana ohjasin pajojen sisällöt ja toiminnan, tein haastatteluita, valokuvasin sekä havainnoin. Nämä kolme taidetyöpajaa rakentuivat toisiaan tukeviksi kokonaisuuksiksi ja kaiken huippuna oli valmistujaisjuhla, jossa taideteokset pääsivät esille. *Kolmannessa vaiheessa* lähdin tarkastelemaan kerättyä tutkimusaineistoa ja herättelin dialogisuutta eri aineistojen

välille. Kehittämisen syklissä aineiston moninaisuus toi syväluotavaa katsausta tutkimuskysymyksilläni haettuihin vastauksiin.

Neljännessä vaiheessa pääsin analyysin ja tulosten pariin ja tarkastelin niitä reflektoiden koko kokonaisuutta. Analyysi kirkasti kehittämistavoitteitani sekä auttoi selventämään taidepajojen rakenteita tulevaisuutta ajatellen.

Käytännön toiminta taidepajoissa tarjosi jatkumon kehittävään tutkimusprosessiin. Vaihe vaiheelta etenevä ja kokemusta syventävä toimintatutkimus tarjoaa hedelmällisen aitiopaikan havainnointiin ja reflektointiin. Verrattaessa taiteellista toimintatutkimusta ja sen syklisyyttä perinteiseen toimintatutkimukseen, poikkeaa se siten, että tutkimusprosessissa luotuja taiteellisia tuotoksia käytetään merkittävänä tutkimuksen lähteenä ja aineistona sekä ne dokumentoidaan huolellisesti (Jokela & Huhmarniemi 2020, s.45). Tutkimuksessani taide toimii yhtenä arvokkaista tietolähteistä, koska haluan tarkastella nuorten kokemusta ja sen ilmenemistä taiteena. Soveltamalla taidetta tutkimusmenetelmiin, voimme saada selville niin kutsuttua hiljaista tietoa, kokemustietoa, jota ei sanoin tai kirjoitettuna saada esille (Jokela & Huhmarniemi 2020, s.47). Tutkimuksessani nuoret maalasivat akryylimaalauksen kokemuksistaan luovalla opistovuodella. En rajannut värien, muotojen, abstraktin tai esittävyuden kannalta sitä mitenkään. Ohjeistuksena oli maalata sellainen teos, joka välittää tutkittavan omaa sisäistä maailmaa ja kokemuksellisuutta. Nämä visuaaliset teokset toimivat tutkimukseni yhtenä aineistona, joita tarkastelin haastatteluiden ja tekstien rinnalla. Hahmotellen taiteen paikkaa tutkimuksessa ja ymmärtää niitä hienovaraisia yhtymäkohtia, joissa taide tarjoaa tieteen kanssa uutta tietoa, kehitysideoita ja kasvunpaikkoja. Taideperustainen tutkimus ilmenee taiteen ja tieteen risteyksessä (Leavy 2019, s.3). Tämä risteys tarjoaa monitasoisen ja monipuolisen tavan lähteä selvittämään ja perehtymään tutkittavaan aiheeseen. Tutkimusaineistoa käsittelen reflektoiden; intuitiivisesti havainnoiden, haastatellen ja visuaalisen ilmentymää taiteellisessa muodossa tulkiten ja ymmärtäen. Näiden pohjalta tulen esittämään päätelmiä ja ehdotuksia.

Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa tavoitteena on kuvata tutkimuskohdetta yksityiskohtaisesti, järjestelmällisesti ja totuudellisesti tapauksen luonnollisessa

ympäristössä, monipuolisten tutkimusmenetelmien avulla. Tärkeää taideperustaisesta toimintatutkimuksesta puhuttaessa on myös ymmärtää taiteellisen sekä toimintatutkimuksen tutkimuksen taustoja. Jokela ja Huhmarniemi (2020), Borgdorff (2011) mainitsevat, että taiteellista tutkimusta tarvitaan, kun toiveena on kehittää taiteellista ilmaisutapaa tai menetelmää. Ensisijaisesti taiteen harjoittaminen tuottaa taidetta maailmaan ja näin ollen tutkimuksellinen lähtökohta on taitelijan omassa luovassa ja käytännöllisessä prosessissa. Tutkimus sitoutuu laajentamaan sekä syventämään tietoutta ja ymmärrystä taiteellisista prosesseista ja niiden merkityksellisyydestä taiteen tekemisessä ja ennen kaikkea sitä, mitä taiteellinen tekeminen on. Toimintatutkimukselle toiminta on niin tutkimuskohde, tutkimusväline kuin päämääräkin. Toimintatutkimuksessa edetään toiminnalla, havainnoimalla ja refleктоimalla. Tutkimuksellisessa näkökulmassa asioiden muuttamista lähestytään toiminallisilla interventioilla. (Jyrkämä 2024.)

Toimintatutkimus tarjoaa kentän havainnoimiseen, uuden kehittämiseen ja kansatoimimiseen tutkittavien kanssa. Kehittämisprosessi etenee erilaisten käänteiden kautta kohti uutta. Tutkimuksen teossa tulee väistämättä eteen yllätyksiä – asioita, joihin ei ole täysin voinut varautua ennalta, niin haasteita ja ongelmia, kuin mielenkiintoisia, uusia, avartuvia perspektiivejä. Tämä mahdollistaa sen, että toimintatutkimuksen raportista muodostuu ajassa etenevä, järjestyksellinen tapahtumien jatkumo, joka saa suuntaa erilaisten käänteiden, sattumusten ja ihmisten tekojen kautta. (Heikkinen & Kaukko 2023, s.197.) Tämä järjestyksellisyys tarkoittaa alkua, keskikohtaa ja loppua, ja se nousee tutkimuksessani selkeästi esiin. Lähdin ajatuksella matkasta, joka saa alkunsa, etenee keskivaiheille ja lopulta saavuttaa päätöksensä. Niin kuin elämässä monesti, käymme läpi erilaisia syklejä, jotka saavat alkunsa, kimmokkeensa jostakin, etenee keskivaiheille, jolloin suurin työskentely tapahtuu, kunnes loppu alkaa hämmöittää ja asioita vedetään yhteen. Kiinnostuksena kohtaaminen, kohdatuksi tuleminen ja kokemukset niistä ja niiden vaikutukset yksilön toimintaan ja valintoihin.

Tutkimuksessani merkittävänä lähtökohtina on opiskelijoiden taiteellisen työskentelyn taidetyöpajoissa synnyttämät visuaaliset teokset ja niissä näkyvä kokemuksellisuus. Olen kiinnostunut selvittämään visuaalisen, sanallisuuden että

haastatteluiden kautta monisäikeisesti opiskelijoiden omakohtaisia kokemuksia luovasta opistovuodesta sekä siitä miten kokemuksiin ovat vaikuttaneet kohtaamiset ja kohdatuksi tulemiset. Toiminallista ja taiteellista otetta tarjoavat taidetyöpajat, joissa konkreettisesti opiskelijat pääsevät tekemään sekä yhdessä että yksilöinä taiteellisia projekteja ja jotka ilmentävät ja tuovat esiin kokemuksia.

4.2 Fenomenologiaa ja hermeneuttinen tiedonintressi

Tutkimuksessani on vahvasti läsnä ihmisyyden ja inhimillisyys, yksilön kokemukset ja kohtaamisten vaikutukset niihin. Keskeisessä roolissa ovat kokemuksellisuus, merkityksellisyys ja yhteisöllisyys. Nämä ovat perustuksia fenomenologiselle ja siihen läheisesti kuuluvalla hermeneuttisella ihmiskäsitykselle. (Laine 2018.) Fenomenologiassa erityisesti koettu, eletty ja tunnettu, jotka perustuvat spontaanisti tehtyihin havaintoihin, ovat tarkastelun kohteena. Tutkijalta vaaditaan uteliasta, reflektivoivaa mieltä ja kiinnostusta selvittää ja selvittää näiden käsitteiden ympärillä ilmeneviä asioita. (Jyväskylän yliopisto 2024.) Pitkin tutkimuksen prosessia on tärkeää ottaa huomioon myös minun omat ajatukseni ja kokemukset ja ne tavat, joilla lähestyn sekä käsittelen aineistoa. Tutkijana pyrin objektiivisuuteen sekä eettisiin toimintamalleihin, mutta täysin ulkopuolisena en tarkastele tilanteita enkä toimi tässä tutkimuksessa. Väistämättä minulle muodostuu suhde tutkittaviin ja tämä on myös oleellista, jotta pystyn luomaan luottamuksellisen ilmapiirin ja näin ollen keräämään arvokasta kokemustietoutta heiltä. Merkitykselliseen rooliin pääseekin omakohtaisuus, omien kokemusten analysoiminen ja niiden tarkastelu. Ihmisyyden on herkkyyttä olla tilanteen tasalla, tulkita nyansseja ja antaa juuri niin paljon sitä tilaa, kuin tutkittavat sitä tarvitsevat.

Pohtiessani lähestymistapaa tutkimukseeni ja tutkittavaan aiheeseen, törmäsin jälleen tiedonintresseihin ja tämä nosti ehkä osin jäsentymättömiä ajatuksiani esiin ja selvennettäväksi. Tiedonintressi on merkityksellisessä roolissa tutkimusmenetelmän valinnassa; millaista tietoa tällä tutkimuksella tavoitellaan? (Vilka 2015, s.63). Tiedonintressien takana on Frankfurtin koulukunnan toisen sukupolven merkittävänä yhteiskuntafilosofina tunnettu Jürgen Habermas

(Kiilakoski & Oravakangas 2010, s.11). Tiedonintresseistä lähimmäksi oman tutkimukseni kohdalla koen hermeneuttisen eli praktisen sillä tavoittelen ymmärrystä ja tietoa yksilöiden kokemuksista ja siihen liittyvistä seikoista. Kiilakoski ja Oravakangas (2010) siteeraavat Habermasia (1976) seuraavasti: ”Hermeneuttinen tähtää tietoon, jolla voidaan paremmin ymmärtää inhimillistä toimintaa. Hermeneuttinen tieto on aina tulkitsijaan ja tulkintatilanteeseen sidotun esiymmärryksen välittämää”. Kohtaamiset muodostuvat merkityksellisiksi yksilöille, kun annetaan tilaa eri osapuolien ymmärrykselle ja vuorovaikuttamisen myötä näkökulmaan saadaan syvyyttä ja laaja-alaisuutta. Tärkeää on tosin muistaa se, että tulkitsemme asioita aina omista lähtökohdista käsin ja se herkästi mahdollistaa väärinymmärryksen. Siksi oleellista kohtaamisissa ja kokemuksen selvittämisessä on olettamattomuus, avoimuus ja tila sensitiivisille tarkennuksille. Tulevana kuvataidekasvattajana pohdin myös Kiilakosken ja Oravakankaan ajatuksia siitä, minkälaisena kohtaamme oppijan ja opiskelijan. Jos tavoitteena on suurempi hyvä, yhteiskunnallinen hyöty, jääkö oppija silloin pelkäksi objektiiviksi, jolle opettaja yrittää antaa tietoa hyödynnettäväksi ja käytettäväksi vai pystymmekö huomiomaan ja kohtaamaan jokaisen omana, kokevana ja tuntevana yksilönä, subjektina, jonka asia tulee kuulluksi ja vuorovaikuttaminen on vastavuoroista. Oppija tekee väistämättä samalla opettajasta kasvattajaa, kummankaan tahdosta riippumatta (Kiilakoski & Oravakangas 2010, s.20). Omaan kokemukseeni pohjaten ajattelin, että mitä avoimemmin, että kohtaavammin otamme opiskelijat huomioon, sitä parempiin yhteiskunnallisiinkin tuloksiin päästään. Tutkijana ja kuvataidekasvattajana minun täytyy olla selvillä omista asenteistani, ajatuksistani ja siitä, millä tavoin viestin asioita. Intuitiivinen lähestymistapa on mielekäs

4.3 Tutkimusetiikka

Prosessinomaisuus ja syklisyys antaa tilan aineiston tulkinnalle ja tarpeelliselle etäännyttämiselle. Nähdessämme taiteellista ilmaisua ja muotoa, pohjaamme ajatuksiamme aiemmin kokemaamme ja helposti lähdemme tulkitsemaan sitä omista lähtökohdistamme. Tärkeää tutkimusta tehdessä on tutustua teoksiin ennakkoluulottomasti ja avoinna sekä nähdä niiden syntyä prosessia alusta loppuun.

Tutkijana minun pitää itse olla myös selvillä omista taidekäsitteistäni, ja siitä miten niiden kautta tulkitson ja teen johtopäätöksiä. Eettiseen kykyyn ajatella ja toimia kuuluu omien arvojen syvälinen pohdinta sekä peilaaminen yhteisön arvoihin ja siihen mikä kussakin tilanteessa on oikein tai väärin (Kuula 2011, s.21). Kuljen mukana näitä prosesseja ja dokumentoin vaihe vaiheelta. Annan tilan nuoren niin sanalliselle, keholliselle kuin visuaaliselle kerronnalle. Nuoret saavat itse olla sanoittamassa kokemaansa ja pukemassa sitä taiteelliseen tuotokseen. Kanssakulkijana olen kuulemassa tätä ääntä, luoden tilaa ja aikaa niiden syntymiseen. Akateeminen tutkimuksellisuus peilautuu muutokseen ja ymmärrykseen. Taiteellisen tutkimuksen lähestymistavat ja erilaiset metodit yhdessä luovat meille työkaluja tutkimuksen tekoon, jotka auttavat meitä tekemään näkymättömästä näkyvää. (Hernández-Hernández 2018, s.62.)

Lähes kaikki tutkimuksessani mukana olleet nuoret olivat alaikäisiä, 16–17-vuotiaita. Suomessa tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksissa on lähdetty siitä, ettei aina alaikäisten kohdalla tarvitse edellyttää huoltajan suostumusta tutkimukseen, muun muassa, jos tutkimusta tehdään päiväkodissa, koulussa eikä niissä kerätä tunnistettavia tietoja tutkittavista (Kuula 2011, s.149). Tutkijana ja henkilökohtaisesti itselleni eettiset toimintatavat, läpinäkyvyys ja avoimuus ovat tärkeitä ja tämän vuoksi informoin tutkimuksesta ja pyysin tutkimusluvat niin nuorilta itseltään kuin heidän huoltajiltaan. Ensisijalla tietysti tutkimuksen tekemisen kannalta oli nuorten itsensä antama suostumus ja lupa tutkimukseen osallistumiseen. Kansainvälisestikään ei ole olemassa yhteneväisiä säästöksiä sille, milloin edellytetään huoltajien lupa lasten ja nuorten osallistumiseen tutkimukseen ja milloin taas ei (Kuula 2011, s.148).

Pohtiessani tutkimuksen teon luotettavuutta ja objektiivisutta, mietin millä tavalla minun tulisi asemoida itseni suhteessa tutkimuksen tekoon. Etenkin tarkastellessa ja tulkittaessa tutkimusaineistoa. Taideperustainen tutkimus taidekasvatuksessa -luennolla asia tuli puheeksi ja Jokela (2024) kiteytti asian seuraavasti; tutkimuksen tulee olla käytettävä, havahduttava ja reflektiivinen, silloin kun nämä täyttyvät, tulee luotettavuus ilmi. Varto (2010) puhuu tutkijan suhteesta ja välimatkasta tutkittavaan. Jos välimatka tutkijan ja maailman ilmiöiden välissä on suuri, tuleeko

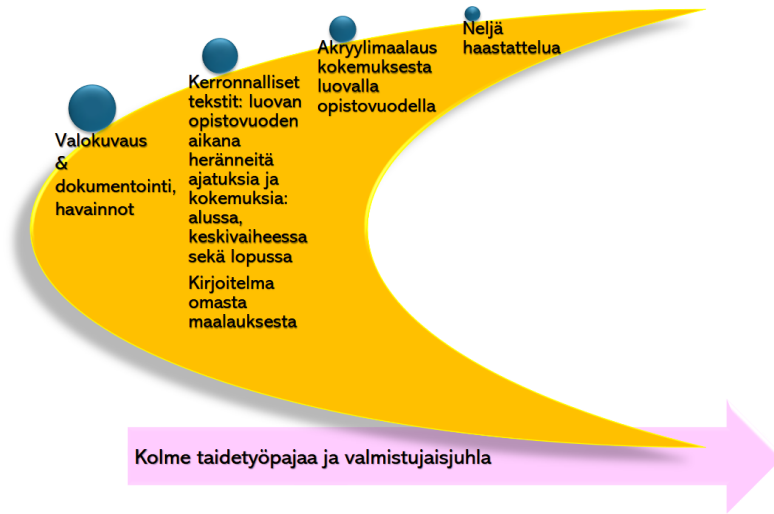
siitä helposti esineellistämistä tai entä, miten silloin, jos välimatka on pieni, voiko tutkija silloin asettaa itsensä erilleen tutkittavasta. Kysymyksiä, joihin ei ole yksiselitteistä vastausta, vaan jokaisen tutkijan on itse määriteltävä sopiva etäisyys tutkittavaan asiaan.

Olen pitkin tutkimuksen teon prosessia ollut yhteydessä Pekka Halosen Akatemiaan ja informoinut tutkimuksen kulusta. Olen lähettänyt keskeneräistä tutkimustekstiä luettavaksi opettaja Kaisa Pöyskölle, joka toimii luovan opistovuoden opettajana. Hänen avulla olen voinut selkeyttää tekstiäni ja sen ymmärrettävyyttä. Palaute, jota olen saanut häneltä, on ollut kullanarvoista ja viitoittanut eteenpäin tutkimuksen teossa.

4.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni aineisto muodostui työpajoissa syntyneistä kuvataiteellisista teoksista, kirjoituksista, havainnoista, yhdessä tekemisen jäljistä, kohtaamisista ja haastatteluista. Dokumentoin haastatteluja äänittäen, taidetyöpajoissa havaintoja tehden, tutkimuspäiväkirjaa käsin kirjoittaen käsin sekä valokuvaten taidetyöpajojen tekemisen hetkiä että teoksia (Kuvio 3.) Valokuvatessani taidepajoissa kysyin aina vielä erikseen suullisesti lupaa kuvan ottamiseen esimerkiksi akryylimaalauksesta, yhteisöllisten tehtävien aikana, mutta vältin nuorten tunnistettavuuden ja näkymisen kuvissa. Huolehdin läpi tutkimuksen teon anonymitteetistä ja turvallisemman tilan periaatteista. Halu pureutua syvällisesti ja moniulotteisesti nuorten kokemuksiin, sai minut monitahoisen aineiston keruun äärelle. Visuaalinen, sanallistettu ja kirjallinen materiaali avasi eteeni kokemusmaailman, joka mahdollisti tutkimusaiheeni laajan tarkastelun. Useimmiten voidaan todeta, että taideperustaisen toimintatutkimuksen aineisto on moniulotteista ja siinä on tilaa moniäänisyydelle. Aineiston keruun ajoittaminen pidemmälle ajanjaksolle luo hedelmälliset olosuhteet aineiston synnylle. (Jokela & Huhmarniemi, 2020, s.50–51.)

Kuvio 3. Aineiston keruumenetelmät

Kuvio: Heidi Lähtevänoja 2025

Aineistonkeruussa olen hyödyntänyt laadullisia menetelmiä ja triangulaatiolla pyrin riittävän laajaan kuvaukseen tutkimuskohteesta. Ennen kaikkea tärkeää tutkimussuunnitelmaa tehtäessä oli tehdä sitä huolellisuudella. Haastatteluilla pyritään keräämään sellainen aineisto, joka antaa mahdollisuuden ja perustan tehdä luotettavuudella ja tarkkuudella tutkittavaa ilmiötä koskevia päätelmiä (Hirsjärvi & Hurme 1995, s.40). Kyse on siis moninäkökulmaisuudesta eli siinä yhdistetään useita menetelmiä ja lähestymistapoja (Tietoarkisto 2023). Merkityksellistä tutkimukseni aineiston keruussa on, että se mahdollistaa monitasoisen tarkastelun. Havainnoidessamme toista ihmistä, hänen puhettaan, äänenpainoja, eleitä, monesti eläydymme hänen tunnemaailmaansa. Tutkijana olen vahvasti sisällä ja läsnä tutkimuksen teossa, mutta aina ajoittain on tarpeellista ottaa etäisyyttä aineistoon ja tutkittavaan ilmiöön. Sopivasti objektiivisuutta ja asettautumista tarkkailijan rooliin prosessin aikana, jotta osaa ajatella laajalla perspektiivillä asioita, ilmiöitä ja suhteita. Lähden siitä oletuksesta, että nuoren kokemuksia, ajatuksia ja tunteita voidaan selvittää. Tutkimukseni keskiössä on haasteltavien elämysmaailma ja heidän määritelmänsä tilanteesta (Hirsjärvi ja Hurme 2011, s.48). Huolellisesti perehtymällä teoriaan ja tutkimustietoon, voidaan hahmottaa tutkittavia ilmiöitä ja niitä kuvaavia peruskäsitteitä (Hirsjärvi & Hurme 1995, s.40). Teoria ja kerätty

tutkimusaineisto tulee sitoa konkretiaan, kuinka ne todellisuudessa ilmenevät ja toteutuvat.

Suunnitellessani teemahaastattelun runkoja ja aihealueita, oli minulla ajatuksena keskittyminen nuorten opiskelijoiden kokemuksiin luovasta opistovuodesta. Tällä johtoajatuksella haastattelurunko syntyi ja totesin teemojen sopivan, että tukevan tutkimuskysymyksiäni. Ensimmäistä haastattelua tehdessäni, havaitsin kohtaamisen tematiikan nousevan kysymyksiäni kautta esiin ja erityisesti sen merkityksellisyyden opiskelijan kokemuksiin ja kiinnittymiseen luovalla opistovuodella. Tätä olin ehtinyt jo pohtia ja havainnoida, koska kohtaaminen ilmeni myös ensimmäisen taidetyöpajan aikana. Toisinaan pitää itsestäänselvyytenä kohtaamisen merkityksiä, mutta havainto vahvisti, ettei sitä pidä sellaisena ottaa. Ei ole itsestään selvää, että kaikki osaisivat kiinnittää huomiota kohtaamiseen. Pysähtyessäni ajatuksella tämän äärelle, pystyin nostamaan esimerkkejä omasta koetusta elämästä ja siellä tapahtuneista kohtaamisista eri tilanteissa ja paikoissa. Nopeasti pystyi osoittamaan ne henkilöt, jotka olivat huomioineet, pysähtyneet ja olleet läsnä näissä hetkissä, kuin ne, joita kohtaaminen ja sen vaikutus yksilöön ei juuri kiinnostanut. Nämä, joille se ei tuntunut olevan merkityksellistä, osasivat vielä vähemmän ennakoita kohtaamisen vaikutusta tulevaan ja siellä tapahtuviin valintoihin.

Taidetyöpajat etenivät syklimäisesti, samantapaisella rungolla, pienin vaihtuvien vivahtein. Tärkeäksi koin panostamisen itseni ja taustani esittelyyn. Ennen ensimmäistä taidetyöpajaa, kävin tutustumassa ja esittäytymässä ryhmässä. Kerroin tulevasta tutkimuksestani ja sen tarkoituksesta. Kun varsinaiset taidetyöpajat alkoivat, esittelin vielä tarkemmin taustaani, itseäni ja tavoitteitani. Yritin mahdollisimman hyvin huomioida ajankäyttöä ja että sitä olisi riittävästi erilaisten tehtävien kanssa. Tärkeänä linkkinä tähän luokkaan toimi heidän opettajansa Kaisa Pöyskö, jonka tunsin entuudestaan. Hän oli merkityksellinen tuki ja kanssakulkija tätä tutkimusta tehdessä ja hänen konkreettinen apunsa materiaalien, tilojen ja opiskelijoiden tuntemisessa suuri asioiden mahdollistaja. Hänen innokkuutensa ja mielenkiintonsa taidetyöpajojani kohtaan edesauttoi opiskelijoiden kiinnittymistä ohjaukseeni ja sen vastaanottamiseen sekä luottamuksellisuuden syntyyn.

4.4.1 Haastattelu ja havainnointi

Haastattelut tein puolistrukturoitua teemahaastattelumenetelmää käyttäen ja nauhoitin matkapuhelimeni sekä kannettavan tietokoneeni avulla. Halusin varmistaa, että haastattelun nauhoitus todella onnistuu, siksi tein sen tuplana. Teemahaastattelussa merkityksellistä on kiinnittää huomiota kysymyksiin, niiden selkeyteen ja ymmärrettävään muotoiluun, jotta saadaan tutkittavaan ilmiöön vastauksia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, s.209). Valitsin haastatteluun pääteemat, alateemat, ja tarvittaessa avuksi pohdin tarkentavia apukysymyksiä (Liite 2). Valittujen teemojen ja niiden ympärille syntyneiden kysymysten avulla lähdin hakemaan vastauksia tutkittavaan ilmiöön. Pohdin haastattelukysymyksiä monipuolisesti ja siten, että saisin niillä vastauksia haluttuihin tutkimuskysymyksiin. Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen ja mietittyjen keskeisten teemojen ja niiden ympärille rakentuneiden kysymysten avulla (Tuomi & Sarajärvi 2009, s.75). Koska aiheena ovat nuorten kokemukset, pitää asiaan suhtautua sensitiivisyydellä ja kunnioittavasti. Hyvä on huomioida, että haastattelutilanne poikkeaa aina normaalista olotilasta ja voi olla hyvinkin jännittävä paikka haastateltavalle nuorelle.

Heti ensimmäisillä tutustumiskäynneilläni ryhmään mainitsin haastatteluista ja siihen osallistumisen mahdollisuuden ja vapaaehtoisuuden. Yritin selkeästi sanoittaa haastattelutilannetta ja mitä siinä olisi tarkoitus keskustella. Lopulta sain neljä haastateltavaa, joka oli riittävästi tätä tutkimusta varten, koska olin keräämässä aineistoa myös muilla menetelmillä. Tein haastattelut yksilöhaastatteluina ja rauhallisessa tilassa. Yksilöhaastatteluiden etuna on myös se, että ulkoiset paineet vastata jotenkin tietyllä tapaa, vähenevät. Olin valmistellut varalla lisäkysymyksiä, jotta keskustelu pysyy jatkumona ja vastauksia tutkittavaan ilmiöön saadaan. Ennen varsinaista haastattelua, jutustelimme aina ensin kuulumisia ja arkipäivän asioita.

Havainnoinnin avulla pyrin vertaamaan sanoja ja tekoja: kuinka yhteneväistä haastatteluissa sanottu on todellisuuden ilmentymien kanssa. Etukäteen tulee tarkkaan miettiä, mitä aion havainnoida. Havainnointini keskittyy kohderyhmän

käyttäytymiseen, eleisiin, sanattomiin ilmaisuihin ja olemiseen heidän kokoontumisissaan. Tärkeää on säilyttää objektiivisuus havainnoitavaan asiaan ja ilmiöön, ilman ylitulkintaa tai hätäisiä johtopäätöksiä.

4.4.2 Yhteisölliset taidepajat

Tutkittaessa yksilöä tuntuu luontevalta tehdä sitä myös yhteisön näkökulmasta, yhdessä nuorten kanssa. Yhteisöllisten ideointimenetelmien luonteeseen kuuluu hankkia tietoa yhdessä tekemällä, osallistamisen keinoin, taidelähtöisesti. Järjestin kolme taidetyöpajaa (Kuvio 4.), joissa teemoina olivat kokemus, itsetuntemuksen syventäminen, taiteellinen tekeminen ja työstäminen. Loppukeväästä toteutui taidenäyttely, taidetyöpajoissa tehdyistä teoksista. Tarkastelin taiteellista tekemistä, sen prosesseja ja dokumentoin niitä vaihe vaiheelta, niin kirjallisesti kuin kuvin. Jokainen tutkimushenkilö sai omin sanoin kertoa prosessistaan ja ajatuksistaan vapaasti. Tein muistiinpanoja, kirjasin ylös tutkimukseni kannalta oleellisia asioita ja tarkastelin niitä tutkijan, taiteilijan ja tulevan kuvataidekasvattajan silmin. Nuorten kokemusten kerääminen ilmentyi luovan opistovuoden matkana. Matka, jolla on alku, keskikohta ja päätös. Miten tämä vuosi, tämä matka todentui tekemiseksi, taideteoksiksi ja sanoiksi. Millä tavoin nuoret sanoittivat ja visualisoivat tätä kokemaansa matkaa.

Kuvio 4. Taidetyöpajat

1.TYÖPAJA 12.4.2024
Esittely ja info
Lyhyt kirjoitustehtävä musiikkia kuunnellen
Vahvuus-installaatio 3 hengen ryhmissä
Oman teoksen suunnittelu ja aloitus
Päivän päätös ja fiiliskierros taidekorteilla

2.TYÖPAJA 19.4.2024
Päivän kortti ja pieni kuulumiskierros
Lyhyt kirjoitustehtävä musiikkia kuunnellen
Kaaos-peli 3-4 hengen ryhmissä
Oman teoksen suunnittelua ja tekemistä

TAIDE Työpajat

3.TYÖPAJA 26.4.2024
Tarinarentoutus
Lyhyt kirjoitustehtävä musiikkia kuunnellen
Minä olen loistava tähti-harjoitus
Oman teoksen suunnittelua ja tekemistä

VALMISTUJAIJUHLA 24.5.2024
Tapaaminen luokassa
Yhteinen muotokuvatehtävä
Teosten esittelyt
Valmistujaisjuhla, todistusten jako ja puheet ruokalassa

Kuvio: Heidi Lähtevänoja 2025

Lähdin herättelemään nuorten kokemusten ääntä kuluneesta vuodesta askel kerrallaan. Joka työpajan aluksi virittäydyimme tunnelmaan, aikaan ja paikkaan, ohjasin harjoituksen, jonka jälkeen opiskelijat saivat 10 minuuttia aika kirjoittaa paperille kokemuksistaan ja ajatuksistaan luovalla opistovuodella. Ensimmäisessä taidetyöpajassa

Taideperustaisen tutkimuksen luonteeseen kuuluu kehittäminen ja toiminnallisuus. Olin kiinnostunut luomaan konseptia, jossa keskitytään kohtaamiseen ja vuorovaikutuksellisuuteen nuorten opiskelijoiden kanssa. Ennen kaikkea kuvataidekasvattajana avoin, lähestyvä kohtaamistaito, läsnäolevuus ja saatavilla olo, nousevat taidetyöpaja-toiminnassa suureen rooliin. Selkeä ja rauhallinen tehtävien ohjeistus ja niiden kertaaminen auttoivat opiskelijoita tarttumaan tehtäviin.

4.4.3 Narratiiviset kirjoitelmat

Kirjoittamisen kautta voidaan välittää tunteita ja ajatuksia, joita muuten saattaa olla vaikea pukea sanoiksi. Se on väline, joka avaa ja selkeyttää ajatteluamme ja jäsentää sitä. Itse olen aina kirjoittamisen kautta pystynyt käsittelemään sellaisia asioita ja kokemuksia elämässäni, joita muuten olisi ollut haastavaa tuoda esiin. Se on raamittanut ja antanut tukea tunteiden kanssa työskentelyyn ja syventänyt itsetuntemusta. Narratiivisuus mahdollistaa tutkittavan ilmiön olemuksen hahmottumisen kertomuksenkaltaisena rakenteena ja kun ihminen kertoo tarinaansa, on sillä useimmiten vahva yhteys käsitykseen omasta itsestä (Pöysä, 2022, s.294).

Joka taidepajakerralla pyysin nuoria kirjoittamaan lyhyesti ajatuksiaan ylös. Ensimmäisellä kerralla alustin kirjoitustehtävän siten, että he palaavat ajassa taaksepäin, luovan opintovuoden opintojen alkuun ja hetken pohtivat sitä, millä ajatuksilla he aloittivat opinnot. Miltä tuntui tulla luovalla opintovuodella. Toisella kerralla keskityttiin ajatuksiin ja tunnelmiin, kun opintoja oli jo jonkin aikaa takana. Minkälaisia fiiliksiä siihen mennessä oli syntynyt, tuntuiko luova opintovuosi omalta paikalta olla. Viimeiseen lyhyeen kirjoitelmaan vein heidät tulevaisuuden ajatuksiin ja jatko-opintoihin. Miltä tuntuu suunnata eteenpäin. Näiden kirjoitusten lisäksi, valmistujaisjuhlassa he kirjoittavat ajatelmansa niistä teoksista, jotka he visuaalisesti loivat luovan opintovuoden kokemuksistaan. Yksilö antaa sanoilleen, tunteilleen omia henkilökohtaisia merkityksenantoja ja huomioitavaa onkin, ettei

sanoille ja kielelle ole olemassa yhtä ja ainutta, pysyvää merkitystä (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s.12).

Tutkimuksessani nämä sanallistetut kertomukset tukevat haastatteluiden, visuaalisten teosten ja taidepajoissa syntyneiden havaintojen näyttäytymistä. En siis tehnyt näille teksteille syväluotavaa analyysiä, mutta niillä silti oli merkityksellinen osansa asioiden ja ilmiöiden kokonaisuuden hahmottamisessa ja ymmärryksen tukemisessa. Tärkeää näitä narratiivisia tekstejä läpikäydessä on katsella ja tarkastella niitä kriittisin silmin sekä peilata niitä muuhun kerättyyn aineistoon. On mahdollista, että kertomuksen osana on sanottu jotain eri tavalla, merkityksellistä kuin mitä muu aineisto osoittaa. (Pöysä 2022, s.299.) Mielenkiinnolla luin ja perehdyin näihin nuorten kirjoittamiin lyhyisiin narratiivisiin teksteihin, joissa tiiviissä muodossa oli tuotu omia kokemuksia esiin.

4.4.4 Visuaaliset taideteokset

Tehtävänanto oli suhteellisen vapaa; pyysin opiskelijoita luomaan visuaalisen teoksen kokemuksistaan luovalla opintovuodella. Teos sai olla niin abstrakti kuin esittävä, ja se sai ilmentää omaa kokemaa juuri sillä tavoin, kun se syntyi ja ilmeni. Kokemus on aina yksilöllinen, yksilöstä käsin lähtevää, joten sitä ei määritellä mitenkään tiettyihin raameihin. Sen annetaan vapaasti assosioiden ja kuvitellen syntyä teokseksi. Ainoa ohjeistus oli, että teoksessa tulee ilmetä se kokemus, jonka luova opintovuosi on synnyttänyt.

Kaikille taidepajan osallistujille oli varattu MDF-levy, gessoa levyn pohjustamiseen sekä akryylimaalit. Ensimmäisessä taidetyöpajassa aloitettiin pohjustukset ja osa pääsi jo aloittamaan maalauksen tekemisen. Jotkut opiskelijoista teki ensin luonnostelua, mutta suurin osa lähti heti työstämään MDF-levylle. Joka taidepaja kerran lopuksi oli aikaa työstää omaa maalaustaan. Itse pääsin näkemään tätä prosessointia neljällä kerralla ja valmiit työt valmistujaisjuhlassa.

5 Tulkinta ja analyysi – näkyväksi tuleminen

Aineistoni monitahoisuus laittoi minut uuden eteen; kuinka käsitellä ja millä tavoin lähestyä sitä kokonaisuutta, että eheys jatkuisi läpi analyysin ja että hallitusti ja mielekkäästi saisin purettua ne auki ja kytkettyä punaisen langan juoksemaan niiden lävitse. Aineistoani sekä tutkimustani kuunnellen, tein hienovaraista rajaamista. Keskityin siihen tietoon, jota olin lähtenyt tutkimuskysymyksilläni hakemaan, ja koko ajan peilaten, jätin pois sellaisia materiaaleja, jotka eivät vastanneet tai palvelleet niitä.

Tutkimuksessani hyödynsin toisiaan täydentäviä analyysimenetelmiä: sisällönanalyysiä ja visuaalista analyysiä. Haastatteluaineistoa tarkastelin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin, jolloin tutkimuksen teemat nousivat esiin suoraan osallistujien kokemuksista ja sanallistamisesta. Visuaalinen aineisto puolestaan koostui nuorten taidetuotoksista, joita analysoin taidepedagogiseen ja kuvataidekasvatuksen kontekstiin soveltuvalla visuaalisella analyysillä. Halusin visuaalisen aineiston, taiteellisen tekemisen osaksi tutkimustani, koska se avaa väyliä sellaiseen ilmaisuun ja ymmärryksen tasoon, jota sanoilla ei välttämättä tavoita. Tässä lähestymistavassa kiinnitin erityistä huomiota muun muassa sommitteluun, väreihin, symboleihin, sekä ilmaisuuden vapauteen.

Monimenetelmäisyys, niiden rinnakkainen käyttö mahdollistaa monikerroksisen ymmärryksen nuorten kokemuksesta luovalla opistovuodella, ja tällaista lähdin tavoittelemaan, kun aloitin tutkimusprosessini. Laadulliseen pohjaavassa tutkimustavassa pääosaa näyttelevät merkityksellisyys ja merkitykset, siksi niiden esiin saamisessa erilaiset tavat ovat hyväksyttäviä. (Varto 2017, s.20). Tahdoin selvittää kokemuksia siten, että ne pääsivät näkyviksi juuri siten, kuin nuoret niistä puhuvat ja ilmaisevat. Haastatteluissa sekä kirjoitelmissa nuoret pääsivät sanallistamaan kokemaansa, maalauksessa esiin pääsi luova, visuaalinen ilmaisu ja taiteellinen työskentely sekä taidetyöpajoissa tutkijana havainnoin sanatonta viestintää, vuorovaikuttamista ja yleisiä tunnelmia tekemisen lomassa. Aineistoni siis tuo laajasti näkyväksi nuorten omia tulkintoja ja kokemuksia. Analyysini

rakentuu vahvasti vuoropuhelulle erilaisten aineistojen välillä. Kaiken tämän aineiston tavoitteena oli saavuttaa nuorten antamia kokemusten merkityksiä.

Yhtenä osana tutkimusaineistoa olivat tutkittavien tuottamat kirjalliset tekstit, joita tulkitsen laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Nämä lyhyet, joka taidetyöpajakerroilla tuotetut tekstit olivat osa osallistujien omaa ilmaisua, ja tarkastelin niitä merkityksellisinä dokumentteina nuorten kokemuksistaan ja ajatuksistaan luovasta opistovuodesta. Tutkittavat tuottivat tekstejä osana taidetyöpajoja. Näitä tekstejä tarkastelin ensisijaisesti niiden sisällöllisten teemojen ja ilmaisun muotojen kautta, samalla pyrkien ymmärtämään sitä, miten nuoret jäsentävät kokemuksiaan kirjoittamisen avulla.

5.1 Haastatteluiden analyysi

Haastatteluiden analysointimenetelmäksi valikoitui aineiston käsittely teemoittain, koska se palveli aineistoa parhaiten. Aineistoa kertyi 57 A4 sivun verran. Litteroituani haastattelut, perehdyin aineistoon huolella lukemalla sitä läpi useampaan otteeseen. Lähdin ensin purkamaan aineistoa word-ohjelmaa apuna käyttäen, leikaten, liimaten ja aineistoa teemoitellen sekä luokitellen, mutta ilman varsinaista tekstianalyysiohjelmaa. Tämän jälkeen tulostin aineiston ja jäsentelin sekä järjestelin sitä manuaalisesti, sillä tämänkaltainen konkreettinen tekeminen selvensi ja kirkasti tekemistäni ja tavoitteitani. Työskennellessäni hyödynsin erivärisiä korostustusseja, alleviivaten merkityksellisiä ilmaisuja. Pilkoin osiin, ensin karkeasti teemoitellen ja kategorisoiden, jonka jälkeen työstin tekstejä yhä pienempiin palasiin luokitellen. Tutkimuksen sisällönanalyysiä ohjaamassa ovat tutkimuksen suunnitteluvaiheessa keskeisiksi havaitut käsitteet ja haastattelun aikana syntyneet havainnot näistä käsitteistä (Hirsjärvi & Hurme, 1995, s.115).

Kerättyä aineistoa tulee lukea moneen kertaan. Taukojen pitäminen antaa etäisyyttä ja uusia ajatuksia ja kun palaa jälleen aineiston äärelle, voi tehdä löytöjä, joita ei aiemmin huomannut. Tämän vuoksi ajanantaminen sille, mitä on lukenut ja käsitelty, on merkityksellistä. Aineistoa luokitellaan teemoihin, hienovaraisella

tarkkuudella käydään läpi, mutta varotaan ylitulkitemista. Tätä saattaa ilmetä, koska analyysin ja aineiston parissa tehdään pitkään ja systemaattisesti töitä. Tärkeää analyysi vaiheessa on aika ja etäisyyden ottaminen lukemaansa ja käsittelemäänsä. Analyysi etenee vaihe vaiheelta: ensin se palastellaan pieniin osiin, jonka jälkeen osasista jälleen koostetaan isompaa kuvaa. Haastatteluiden litteroinnin, kerronnallisten tekstien ja visuaalisten teosten edessä, juuri kerättyinä ja tuoreina, voisi todeta, että lähdin liikkeelle isosta ja osittain hahmottomasta massasta. Tarkastellen uteliaisuudella tutustuin, perkasin ja luokittelin aineistoa uomiinsa. Hiljalleen aineistosta ilmentyi niitä asioita, joihin hain vastauksia tutkimuskysymyksillä. Osasista rakentaen, pystyin luomaan kokonaisuuksia ja laajempaa kuvaa tutkittavasta ilmiöstä. Sykleissä etenevän liikkeen tavoin ilmeni minun tutkimukseni kannalta oleellisia asioita. Fokusoiduin siihen, mitä haastateltavat toivat selkeästi ilmi haastatteluissa. Tärkeää on kuulla se ääni, mitä keräämäni aineisto välittää.

Tärkeää on säilyttää oleellinen tieto, mitä tutkimuksessa nousee ja sisällönanalyysi menetelmänä mahdollistaa tutkittavan ilmiön kuvauksen kompaktissa muodossa ja ilman, että siitä katoaa merkityksellisiä asioita (Tuomi & Sarajärvi 2009, s.91, s.102). Aineiston analyysi on pitkä prosessi ja siksi olisi suositeltavaa, että haastattelunauhojen kuuntelun, litteroinnin ja puhtaaksi kirjoittamisen tapahtuisi pian haastatteluiden jälkeen. Itselläni haastatteluiden nauhoittamisen ja litteroinnin väliin tuli parin kuukauden tauko. Koin tarpeelliseksi ottaa etäisyyden tutkimukseen, ennen kuin aloitin työstämään keräämäni aineistoa. Tällä välillä kirjoitin havaintoja näistä ohjaamistani taidetyöpajoista ja tutkimuksen tekemisen kokemuksista ylös. Haastattelutekstien litteroimisen ja aineistoon tutustumisen jälkeen, alkoi analysointi. Näen vahvuudekseni sen, että olen aiemmin prosessoinut teemahaastattelun parissa ja tehnyt syvällistä pohdintaa kokemuksen ja kohtaamisen parissa. Tutkimuksen teon myötä olen löytänyt syvää kiinnostusta aineiston lauseiden, sanojen pilkkomiseen ja merkityssuhteiden pohtimiseen, unohtamatta laaja-alaista perspektiiviä ja näkökulmaa. Tulkinnan teko lähtee aina tutkijasta itsestään, kokemasta ja nähdystä, siksi herkkyydellä on tunnusteltava ja tarkasteltava läpinäkyvästi omaa tekemistään, läpi koko prosessin

Tutkijana tärkeää on olla kunnioittava ja nöyrä, mutta innostunut sekä utelias suhtautumisessaan tutkimukseen ja sen tekemiseen. On inhimillistä lähteä ylitulkitsemaan tai pelkistämään aineistoa. Tietty objektiivisuus aineistoon on hyvä säilyttää, ja samalla tavoittaa sekä ymmärtää oma subjektiivinen tutkijan asema. Haastattelun kuin muun aineiston sanomaa ei tule kadottaa eikä sen todellista merkitystä hävittää. Tutkijana täytyy pitää huolta, että tutkittavien kokemukset ja ajatukset välitetään niin kuin he ovat ne kertoneet.

Merkityksellistä on aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja kategorisointi siten, että ne kuvaavat luotettavasti tutkittavaa ilmiötä. Analyysia tehdessä on tärkeää säilyttää fokus ja keskittyminen. Tutkimuskysymykset tulee olla selkeänä mielessä, kun analyysi etenee. On mahdollista, että aineistosta nousee mitä erilaisimpia aiheita ja vastauksia, joita ei ennen tutkimuksen aloittamista osannut ajatella etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, s.92). Tutkijana minulla on vastuuna rajata mihin ilmiöön keskityn ja mitä tutkin.

5.2 Visuaalinen analyysi

Teoksia syntyi yhteensä 18 kappaletta ja tekijöitä oli 12. Alussa kaikilla oli yksi samankokoinen levy, jota osallistujat lähtivät työstämään. Töiden edetessä ja valmistuessa, mahdollistettiin useamman pohjan käyttö, jos nuoresta tuntui siltä, että halusi tehdä omasta kokemuksestaan useamman teoksen kokonaisuuden. Lopulta neljä kahdestatoista osallistujasta tekivät sarjallisen teoskokonaisuuden.

Tutkimuksen teossa on mahdollista hyödyntää monenlaisia visuaalisia aineistoja (Hakoköngäs & Martikainen 2021, s.82). Itse keskityin maalauksiin, jotka luetaan pysähtyneisiin kuviin yhdessä valokuvien, piirustuksien mediakuvien ja sarjakuvien kanssa (Hakoköngäs & Martikainen 2021, s.82). Tutkimuksessani visuaaliset aineistot ovat tärkeässä osassa yhdessä haastatteluiden kanssa ja näitä täydentävät kerronnalliset tekstit. Olisin toki voinut rajata tutkimukseni pelkästään johonkin yhteen aineistoon, mutta kuten olen aiemminkin sanallistanut, koin tämän monitahoisen tarkastelun antavan perehtyneemmän katseen kokemukseen ja sen

merkityksen antoihin. Visuaalisten tutkimusmenetelmien etuna on niiden puhuttelevuus ja se, että ne herättävät tunteita ja kokemuksia katsojassa (Hakoköngäs & Martikainen 2021, s.83). Uskon, että kuvalla voidaan välittää sellaista, mikä jäisi muuten kertomatta. Kuva toimii tekijänsä ajattelumaailman ja kokemuksellisuuden konkretisoijana. Kuvaa tarkastellaan ja tulkitaan tätä lähtökohtaa vasten. (Laitinen 2003, s.31.)

Tavoitteena oli, että osallistujat ovat aktiivisessa roolissa mukana tutkimuksessani. Visuaalinen aineisto tarjoaa mahdollisuuden osallistujien aktiiviseen aineistojen tuottamiseen sekä heidän käsityksiinsä ja kokemuksiinsa syventymiseen (Hakoköngäs & Martikainen 2021, s.83).

Lähestyessäni kuvallista materiaalia, alkuun tarkastelin tuotettuja teoksia ja havainnoin ilman mitään tiettyä raamia tai lähtökohtaa. Tunneperusteisesti teosten äärellä pysähtyen, kirjoitin itselleni ylös sanoja, ensiajatuksia kustakin teoksesta. Tarkempaa analyysiä varten koostin itselleni kysymyssarjan, jota käytin apuna jokaisen kuvan kohdalla. Oleellisten kysymysten hahmottelua varten luin ja tukeuduin Sirkka Laitisen (2003, s.34) itselleen luotsaamiin kysymyksiin visuaalisessa analyysissä.

Pohdintojen jälkeen syntyivät seuraavat kysymykset teosten analysoinnin ja tulkinnan tueksi:

1. Minkälaisia värejä, asioita, kuvioita ja/tai hahmoja teoksessa on? (ilmaisu)
2. Kuinka teos on rakennettu, minkälaista kokemusta se kertoo? Yksittäinen vai sarjallinen kokonaisuus? (tarinallisuus)
3. Mitä teos minussa herättää? Ajatuksia, tunteita ja pohdintoja (vuorovaikutteisuus)

Kysymysten lisäksi, minun on pitänyt huomioida omat intentioni ja taidekäsitykseni mahdollisina vaikuttavina tekijöinä analyysissä. Tarkastelun näkökulmassa pidin mielessäni koko ajan kokemusta ja kokemuksellisuuden ilmenemistä sekä reflektoin kuvia nuorten kirjoittamiin teksteihin.

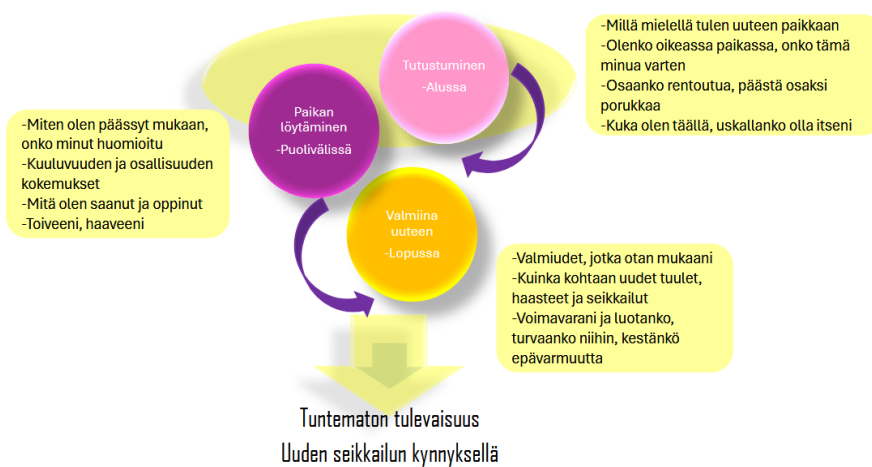
Kuka ikinä taidetta tekee, luo tai prosessoi, on väistämättä kytkettynä johonkin tilanteeseen tai lähtökohtaan. Visuaaliset aineistot rakentavat sosiaalista todellisuutta ja vuorovaikutuksellisuutta, jossa ilmaista itseään. Visuaalinen analyysi antaa välineistöä siihen, kuinka hahmottaa roolia sosiaalisissa konteksteissa, niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnan tasolla. (Hakoköngäs & Martikainen 2021, s.85.) Sen kiinnityskohdat, oleminen ja synty saattavat vaihdella, mutta aina on jokin, minkä päältä ponnistaa ylemmäs, jokin, mikä on herättänyt ajatuksen ja saanut teon liikkeelle. Jokainen taidetta kohtaava tulkitsee ja tekee huomioita omista lähtökohdistaan ja subjektista katsetta ei voi jättää huomiotta tulkinnassa. Tarkastellessani näitä nuorten tekemiä teoksia, tulkinnat lähtevät taidekäsitteistäni ja elämäkokemuksestani ja kuvataidekasvattajan rooleista käsin. Otan tämän huomioon, kun lähestyn teoksia sekä peilaan ajatuksiani nuorten kirjoittamiin teksteihin tekemistään töistä. Visuaalisen analyysin, kysymysten tukemana avaan näkemyksiä ja keskityn taideteoksien tuloksia esitellessä, seuraaviin kolmeen seikkaan: ilmaisu, tarinallisuus ja vuorovaikutteisuus. Visuaalisessa aineistossa kokemuksen teemaa tarkastelen erityisesti valintojen, sommittelun ja värimaailman kautta. Huomio on tulkinnan ja tulosten kokonaisuudessa kuin yksittäisissä teoksissa.

6 Tutkimustulokset ja kohtaamisen paikat

Kohtaaminen on taitolaji, jota voi oppia ja opetella. Taitava kohtaaja on herkkä aisti, tilaa antava sekä läsnä oleva. Tässä luvussa annan estradille pääsevät tutkimukseni tulokset. Keskiössä ja punaisena lankana johdattavat tutkimuskysymykseni: *Mikä on luovan opistovuoden merkitys opiskelijan kokemana? ja Kuvataidekasvatuksen ja taiteellisen tekemisen merkitys itsetuntemukselle ja jatko-opintoihin suuntautumiselle luovan opistovuoden opiskelijoiden kokemana?* Nuorten kokemukset luovasta opistovuodesta, sen merkityksellisyydestä tulevaisuuden jatko-opintoja ajatellen kuin oman minäkuvan, itsetuntemuksen kasvuun ja yhteisöllisyyden kokemukseen (Kuvio 5.).

Kuvio 5. Matka luovalla opistovuodella

Opiskelijoiden ajatuksia ja kokemuksia luovasta opistovuodesta

Kuvio: Heidi Lähtevänoja 2025

Aloitan tulosten läpikäymisen avaamalla ja perehtymällä ensin haastatteluaineiston materiaaliin, jonka jälkeen ääneen pääsevät nuorten kerronnalliset tekstit ja visuaaliset teokset. Lopuksi vielä koostan taidetyöpajojen antia. Kytken yhteen niin visuaalisen kuin sisällönanalyyysien tulokset, jotta syventävä kokonaisuus pääsee esille Lopputulemana kaikki punoutuvat yhteen ja läpi tämän matkan saattelee

kuvataidekasvattajan perspektiivi ja taidetyöpajoissa ilmenneet havainnot sekä kokemukset.

Haastatteluiden aineistoanalyysissä pyrin huolellisuudella tulkitsemaan sekä kirjoittamaan auki tuloksia, joita keräsin kolmessa syklissä osallistujien kokemuksista ja ajatuksista. Pitkän prosessin ja pohdinnan jälkeen analyysini rakentui seuraavalla tavalla. Teemoittelin sisällönanalyysin avulla merkitykset kolmen pääkoodin alle: *1) itsetuntemukseen, taiteelliseen työskentelyyn ja itseilmaisuuun liittyvät tekijät*, *2) opiskelijayhteisön hyväksynnän ja tuen merkitys*, *3) inspiroiva ja mahdollistava opiskeluympäristö sekä kuvataidekasvatuksen vaikutukset tulevaisuuden suunnitelmiin*. Ensimmäinen pohjaa vahvasti yksilöllisiin kokemuksiin ja tuntemuksiin, toinen yhteisön, yhteisöllisyyden ja kannattelun vaikutuksiin sekä kolmas niihin rakenteisiin ja paikkoihin, joissa opiskellaan. Näillä merkityksillä on toki yhteyksiä toisiinsa ja olisi ollut mahdollista luokitella niitä useamman pääkoodin alle, mutta tulosten luettavuuden vuoksi raamien asettaminen oli tarpeellista ja selkiyttävää.

Aineistoista nousseiden tulosten esittäminen vaati mekaanista luokittelua. Aineistoni on kerätty kolmen eri aineistonkeruusyklin aikana ja luovan opistovuoden valmistujaisjuhlissa, jossa visuaaliset taideteokset olivat näytillä. Osallistujat olivat kaikissa taidetyöpajoissa pitkälti samat opiskelijat. Viittaan tutkimukseen osallistuneisiin henkilöihin nimikkeellä taidetyöpajan osallistujat. Osallistujia oli ensimmäisessä taidetyöpajassa yksitoista, toisessa yhdeksän ja kolmannessa yksitoista eli jokaisella kerralla oli miltei kaikki opiskelijat paikalla. Tutkimushenkilöiden yksityisyyden suojeleminen on tärkeää minulle, joten käsittelen tuloksia siten, ettei ketään yksittäistä voi niistä tunnistaa, esitän osallistujat yksilöimättä.

Lähden siis tarkastelemaan tuloksiani niiden tutkimuskysymysteni valossa. Huomion itseni tutkijani ja kohtajana tässä tutkimuksessani, yhtenä merkityksellisenä kokijana. Olen nostanut esiin opiskelijoiden sanallistamia, suoria lainauksia aineistosta tulosten esittämisen yhteydessä. Lainauksia en ole

muokannut vaan olen esittänyt ne siten kuin opiskelijat ovat ne ilmaisseet. Olen merkinnyt lainaukset haastateltujen mukaisesti, HI-H4.

6.1 Matkan alussa – luovuuden minäkuvassa

Tässä luvussa käsittelen itsetuntemukseen sekä taiteelliseen työskentelyyn ja itseilmaisuun liittyviä merkityksiä ja tekijöitä. Kerron myös itsen haastamiseen ja omien vahvuuksien löytämisestä ja sosiaalisten suhteiden merkityksellisyydestä omaan itsetuntoon.

6.1.1 Itsetuntemuksen rakentuminen

Kuin palapeliä tekemässä, pala kerrallansa sovitellen ja asetellen paikalleen. Välillä viivähtäen pitkän tovin etsimässä sopivaa, omaa paikkaansa, johon solahtaa ja toisinaan sen löytäen nopeasti. Ei riitä, että saa yhden palan aseteltua, vaan tekeminen ja työstäminen jatkuu läpi elämän. Itsetuntemuksen kanssa työskentely on pitkäjänteistä työtä, joka vaatii aikaa ja tilaa sekä prosessointia. Yksilön että yhteisön hyvinvoinnin kannalta merkityksellistä ja palkitsevaa. Ohjattu taiteen tekeminen voi auttaa nuorta ymmärtämään itseään paremmin, löytämään omaa identiteettiään sekä antaa työvälineitä tunnesäätelyyn ja tunteiden käsittelyyn (Macpherson, Hart & Heaver 2016, s.6).

Mä oon nyt täällä oppinut olemaan silleen avoin ja sillee et mä en niinku. Miten se suomennetaan unapologetic, anteeksipyytelemätön. Mä aion ottaa täältä mukaan sen, että en just pyydä anteeksi sitä, kuka mä vaan oon, oon silleen, avoin. (H1)

Positiivinen pedagoginen lähestyminen, kannattelu ja tarvittavan tilan ja ajan antaminen nuorelle omaan itsetuntemuksen prosesseihin on isossa roolissa. Positiivisessa psykologiassa ja pedagogiikassa johtavana ajatuksena on myönteisten voimavarojen ja tunteiden vahvistaminen ja tätä tapahtuu koko ajan, myös silloin kun yksilöllä on koettelemuksia ja haasteita elämässä (Avola & Pentikäinen 2022, s.25, s.29). Nuori tarvitsee turvallisia aikuisia ympärilleen,

paikan, jossa kasvaa omaksi itsekseen ja mahdollistavan ilmapiirin erilaisille kokeiluille ja tekemisille. Kuvataidekasvattajana voi olla tarjoamassa taiteellisia työvälineitä ja keinoja tukemaan tätä kasvua.

Taide on taidetta ja mä oon sitä kautta hyväksynyt oman tän hetkisen tilanteen ja ei vihaa joka ikistä työtä minkä mä teen, että se on auttanut mua tosi paljon hyväksymään itseni kuin myös taiteeni ja löytää oman tyylin ees jollain muodolla. Nyt vaan yrittää rakentaa siitä sitten vahvaa minua. (H2)

Kun turvallista ja sallivaa tilaa on, nuoret pystyvät peilaamaan itseään menneeseen minään ja näkemään omaa kasvun ja kehittymisen matkansa.

Tietysti jos ajattelen niinku minä 2 vuotta taaksepäin, niin mä olin tosi pieni vielä. Nii ku nyt ku mä niinku,mä oon kyllä kasvanut. (H3)

Itsemyötätunnon opetteleminen vaatii aikaa ja esimerkkejä. Ymmärrystä siitä, että on ok epäonnistua tai asiat eivät aina mene niin kuin on kuvitellut ja toivonut. Kuvataidekasvatuksen näkökulmasta tähän tematiikkaan voidaan pureutua erilaisilla vahvistavilla ja pohdintaan ohjaavilla tehtävillä, jotka sisältävät niin taiteellista kuin kirjallistakin käsittelyä. Omien vahvuuksien löytämistä ja ääneen sanoittamista on tärkeää harjoittaa.

Niinku, joo mä oon pystyny enemmän niinku tiäksä, hyväksymään itteäni ja niinku, en niin ankara itelleni ja silleen ja niinku olemaan silleen niinku että kaikki ei oo samanlaisii tai niinku että ei myöskään kaikki mitä tapahtuu, niin kaikki nää tapahtumat, niin se ei oo sama lopputulos, mikä mulla on aikaisemmin tullut. (H4)

Toimintakyky ja toimijuus eivät ole sisäsyntyisiä taitoja ja niitä harjoitellaankin pitkin elämänsäkaarta. Resilienssin myötäsyntyä vahvistavat erilaiset kokemukset, epäonnistumisien käsitteleminen ja tuki. Positiivisen psykologian ajatuksena on antaa yksilöille työkaluja ja toimintamalleja, joilla resilienssiä, mielen sietokykyä parannetaan ja autetaan joustavuuteen erilaisten elämäntilanteiden edessä (Avola & Pentikäinen 2022, s.29). Onnistumiset, itsessään hyvän näkeminen vahvistavat omaa suhdetta itseen ja itsetuntemukseen. Kuvataidekasvattajan roolissa tärkeää on

kyky keskittyä myönteisyyteen ja nähdä juuri ne elementit, jotka tukevat opiskelijaa kokemuksissa.

(..) kummiskin elämä on kerran, niin sit mä ajattelin, et aion tehdä silleen, et mä tein silleen, et mä oon ylpee itsestäni, et mä oon pystynyt
Oon cool, oon ylpee itestäni. (H4)

6.1.2 Itseilmaisua luovasti – tilaa tunteille ja tarinoille

Kasvattajan tulisi auttaa opiskelijaa kaikissa niissä vaiheissa, joita tarvitaan luovuuden prosesseissa. (Kurki 2002, s.99). Oleellista on, että jokainen löytää oman paikkansa ja suunnan, jota kohden edetä. Opiskelijan suhde taiteelliseen tekemiseen syntyy toiminnassa, kun kuvaa tehdään ja maailmaa havainnoidaan (Laitinen 2003, s.129). Taidelähtöisyys tarjoaa väylän sellaiseen minuuden puoleen, jota tiedostava mieli ei tavoita (Vapalahti ja kollegat 2022, s.43). Tutkimuksessa opiskelijat kokivat taiteellisen ilmaisun tärkeäksi itseilmaisun välineeksi sekä luovuuden puhuttelevaksi osaksi omaa identiteettiä ja tunteiden käsittelyä.

Kuvilla on helppo, helppo ilmaista itseään. (H1)

Mä tykkään myös kirjoittaa, mutta kyllä mä tykkään niinku, niin kuvilla on helppo ilmaista itseään. (H2)

Taiteen kautta löytyi myös sanoja silloinkin, kun muuten ne tuntuivat olevan kadoksissa ja oli haastavaa lähteä mukaan keskusteluun. Taide puhui puolestaan ja välitti kokemusta eteenpäin.

Se on ollut paljon helpompaa kuin normaalisti, että joutuisi puhumaan, että niin kun taide helposti jo näyttää ihmisen sielun omin silmin, niin siitä helposti ottaa kiinni ja tulee sitten helposti saamaan asian mistä voi puhua ja sitten helposti, jos jotkut puhuu luokassa niin sitten voi hyppää siihen mukaan ja niin kun sitä kautta tutustua, että mun mielestä se on ollut yllättävän helppoa. (H2)

Kaikille haastateltaville taiteellinen tekeminen oli erittäin tärkeää. Se oli itseilmaisua, rentouttavaa ja rauhoittavaa tekemistä, omien tunteiden käsittelyä ja

taiteen tuottamista eri menetelmin ja tavoin. Taide oli purkukeino tunteiden ja itsereflektion kanssa.

Taide on jotain mitä sä pystyt niinku nähä sun silmillä sit sä piirät puun, se on taidetta, on yrittänyt avata sitä niinku mun mielessä olevaa niinku lukittua asiaa mikä mua häiritsee. (H3)

(..) sit mä tajusin, että se auttaa mua tosi paljon silleen, käydä läpi asioita ja silleen ehkä rauhoittaa, rauhoittaa, että jos mulla on ollut huono päivä, niin sit mä niinku maalaan. (H3)

Mä sain niinku, enemmän kii itteeni ja tietää, et niinku kuvis on oikeesti kivaa ja mä pystyn sillä niin kun myös tuoda mun niinku tunteita esille. (H4)

Simons ja kollegoiden (2024, s.8) tutkimustulokset osoittivat, että ne osallistujat, jotka uskalsivat ylittää omia mukavuusrajojansa sekä sitoutua täysillä osallistuessaan taideinterventioihin, kokivat positiivisia vaikutuksia enemmän. Heittäytyminen uuden asian pariin, sen opetteluun, vaatii turvallista tilaa ja tukea. Varsinkin nuoruuden kasvussa ja kehityksessä omat epävarmuudet haastavat, eikä itsetuntemuksen kanssa olla niin sujut. Kuvataidekasvattajana herkkyyttä on asettautua toisen asemaan, kiireettömyydellä ja ymmärryksellä tilan luominen itseilmaisulle sekä tarpeellisen ajan antaminen uusien asioiden opetteluun ja kokeiluun, ovat keskiössä.

6.2 Puolivälin taitekohdassa – yhteisöllisyyden kannattelussa

Tarve tulla nähdyksi omana itsenään yhteisössä ja porukassa vaikuttavat siihen, millä tavoin viihtyy, kokee jonkin paikan omakseen. Se on osatekijänä myös motivaatiossa ja kiinnittymisessä paikkaan ja näin ollen vaikuttimena siihen, jatkaako opiskelua vai ei. Aineisto selkeästi osoittaa, että luovan opistovuoden opiskelijoille yksi tärkeimmistä seikoista oli tulla nähdyksi ja hyväksytyksi porukkaan omana itsenään. Luottamuksen kautta nousi turvallisuuden tunne, joka sai tulemaan kouluun niinäkin päivinä, jolloin ei olisi välttämättä jaksanut.

6.2.1 Turva luottamuksen perusta

Nuoret kuvasivat luovan opistovuoden ilmapiirin ja taiteellisen tekemisen ja siihen keskittymisen auttaneen heitä kokemaan olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Taiteellinen tila koettiin mahdollisuutena ilmaista itseä vapaasti. Nuoren tuntiessaan olonsa nähdyksi ja turvalliseksi, luottamuksen tunne kasvoi. Nämä tuntemukset jättävät myös kehonmuistiimme jälkiä koetusta ja ne kulkevat mukana seuraaviin kohtaamisiin. Vuorovaikutuksessa reflektoidaan tunteita ja ajatuksia ja ryhmään kuulumisen on merkittävässä roolissa. Minäkäsityksemme ei muodostu vain vuorovaikutuksessa toisten yksilöiden kanssa, vaan se kumpuaa myös ryhmäjäsenyyksistämme (Helkama ja kollegat 2015, s.182)

Täällä on tosi ihania ihmisiä. Se on yksi tärkeimmistä asioista täällä ja on niinku ollut silleen. (H1)

Omasta tekemisestä on tärkeää saada tunnustusta, sillä ihmisen perustarpeisiin on kirjoitettua tulla huomioduksi toisten ihmisten silmissä (Mönkkönen ja kollegat 2023, s.17). Tunnustuksen kautta näkyväksi ja siihen vahvasti liittyen on tarvittavan tuen saaminen. Se oli yksi merkityksellisimmistä asioista, joka nousi aineistoista, tuen saaminen omalle tekemiselle. Oli kyse arkipäivän pulmasta, taiteellisen tekemisen haasteista tai nuoren omasta jaksamisesta.

Saa aina apua, jos tarvii. Kyllä mä oon saanu. Aina tukea ja apua jos mä tarviin. (H1)

Joo, jos välillä on ollut justinsa niitä vaikeita päiviä, niin mä oon sitten saanut siihen vaikuttaa, että oman jaksamisen kanssa sitten mä yritän tehdä asioita. Myös jos on ollut vaikeata tulla tänne, kun mä tulen niin kaukaa niin sitten ymmärretään poissaolot tai jos on jokin tärkeä asia mikä on sinä päivänä niin sitten annetaan anteeksi siitä, että ei ehkä ihan tip top, täys aikataulun mukana mee, mutta kunhan saa tehtyä tärkeät asiat niin kyl se siitä. (H2)

Minuus väreilee dialogisuudessa muiden yhteisön jäsenten kanssa ja sosiaaliset suhteet toimivat meille kohtaamiseksi tulemisen paikkoina (Mönkkönen ja kollegat 2023, s.17). Muut opiskelijat saattoivat toimia myös esimerkkeinä ja malleina asioiden suhteen ja suhtautumisessa uusiin opiskelijoihin.

Joo. Kyllä mä uskon, että kaikki muut oli just niin tota avoimia niin kyllä mustakin tuntuu että se on niinku hyvä sitten avoin olla avoin niinku muillekin, että ei ne silleen sitten tuomitse sitä. Ja kyllä silleen tuntui silleen et, hyväksyvältä ympäristöltä. (H3)

6.2.2 Kohtaaminen tekee näkyväksi

Turvallisuuden tunteesta nouseva luottamus rakensi väylää kohtaamisille. Opiskelijat antoivat suurta merkitystä sille, että tuli kuulluksi silloin, kun oli huolia ja epäselvyyttä mitä tehdään. Opettajien koettiin olevan helposti lähestyttäviä ja heille oli helppoa jakaa mielenpäällä olevia asioita. Kokeaksemme tasavertaisuutta, vaatii se taakseen vastavuoroista ja hyväksyvää vuorovaikutusta (Rajamäki 2022, s.75).

Silleen tosi ymmärtäväistä, ymmärtäväisiä ihmisiä täällä. Jotenkin verrattuna yläkouluun niin nää on jotenkin silleen ehkä, luottaa opiskelijoihin enemmän ja on silleen, en tiedä onks inhimillinen sopiva sana tähän, mutta silleen näkee et niinku. On silleen tavallaan samanarvonen opettajan kanssa, että se ei ole semmoinen. Tai silleen, okei no opettajaa tietysti arvostan ja silleen on kyllä suuri kunnioitus heitä kohtaan. Mut niinku on sillee, silleen niinku pystyy puhumaan niinku ihmisenä ihmiselle. Että jos on joku niin sit siihen saa sellasen hyvän tuen tai joo. (H1)

Luova opistovuosi oli tarjonnut opiskelijoille eheyttävää kokemusta opiskeluista. Minäpystyvyyden tunne oli kasvanut vuoden aikana ja omaan tekemiseen ja olemiseen oli tullut uskoa. Tärkeänä pidettiin sitä, että sai olla omana itsenään ja kohdattiin kokonaisvaltaisesti.

Oon saanut olla just niinku sellainen kun mä oon. Kuullaan ja ymmärretään. (H1)

Oma opiskeluryhmä nousi puheissa useimmalla nuorella tärkeimmäksi tekijäksi, mutta koko koulun yhteisöllisyys ja opettajat saivat myös puheissa paljon tilaa. Pekka Halosen Akatemia koettiin paikkana, jossa kaikki moikkaavat toisiaan ja auttavat. Vaikka yksilöllisyys on merkittävässä roolissa, tarvitaan sosialisatiota. Nuoren oma rytminen oppiminen mahdollistuu nimenomaan elävässä ja dynaamisessa yhteisössä. Sosiaaliset suhteet ovat edellytys tarpeellisten hyveiden kehittymiselle, kuten yhdessä työskentelemisen kyky, mukautuvuus ja kriittisyys.

(Kurki 2002, s.106.) Kuvataidekasvattaja luo mahdollisuuksien tilan erilaisille äänille ja näkökulmille. Osallisuuden tukipilarina toimiessaan, osaa poimia ryhmän tuottamat ideat ja kokemukset tasapuolisesti ja kaikki huomioiden, eikä sulje ketään ulkopuolelle. Lähtökohtana kaikessa toimivat nuoret itse, heidän toiveensa, ajatuksensa ja visionsa.

Ihan hyvin on niinku yhteisöllisyys ja niin kun myös opettajat mut on myös sitten oppilaat, niin mun mielestä mä oon ollut tosi onnekas että mulla on näin ihana ryhmä, tulee ikävä kun tulee poistumaan täältä.(H2)

6.2.3 Yhteenkuuluvuus – oman paikan löytäminen

Rajamäki (2022, s.75) väittää, että kuulumisen kokemus on muuttuvaa ja niin yksilöllisesti kuin yhteisöllisesti tunnistetuksi tuleva kokemus. Kuulumisen kokemukseen on läheisessä yhteydessä identiteetin muotoutuminen. Ihminen lähtökohtaisesti etenee kohden eheää ja selkeää identiteettiä. Huomioitavaa on, että identiteettikäsitteeseen liittyy niin subjektiivinen kuin objektiivinen tarkastelu. Subjektiivisessa näkyy ihmisen oma käsitys itsestä ja itsen kokemisesta ja objektiivisessa taas mitä muut ajattelevat ja kokevat. Pyrkimys on näiden kahden tasapainoon, jotta minuudella on olisi suotuisat kehitysolosuhteet. (Vilko-Riihelä 1999, s.249.) Omaan kokemukseeni pohjaten voin todeta, että kokemus kuulumisesta ja oman identiteetin olomuodosta vaihtelevat pitkin elämän kaarta. Siihen vaikuttavat ryhmät, yhteisöt ja oma kokemuksellisuus siitä, miten liittyä ja tulla osaksi uutta yhteisöä. Usein tarvitaan henkilö, opettaja, joka auttaa ryhmäytymään ja tulemaan osaksi. Kokemuksen karttuessa, kuulumisen merkitys voi vaihdella ja saada uudenlaisia merkityksiä (Rajamäki 2022, s.75).

(..)että kaikilla on semmoinen niinkun, tärkeä olo tai silleen et on niinku silleen mukana siinä porukassa, että kaikki on silleen tärkeä osa sitä porukkaa (..) (H1)

Mä omasta tuntemuksesta tunnen, että mä oon kaikkien kanssa kavereita edes jollain tasolla ja mut on ymmärretty ja otettu vastaan ja mä oon ymmärtänyt ja ottanut heidät vastaan. Helposti. (H2)

Nuoren arvokkuuden ja merkityksellisyyden kokemuksiin vaikuttavat suurella määrällä yhteisö ja ympäristö, jossa hän toimii (Mönkkönen ja kollegat 2023, s.85). Mikä ihmisyydelle kuvastaa inhimillisyyttä, on yhteiselämä muiden ihmisten kanssa ja syntymästä alkaen olemme valmiudessa vastaanottamaan vallitsevaa kulttuuria ja ihmisjoukon osallisuutta (Kopakkala 2005, 28). Haastateltavat olivat kokeneet osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kaikille oli tärkeää, että otettiin jokainen mukaan ja osaksi porukkaa. Jokainen tuntui löytäneen oman paikkansa.

Mutta kyllä mut otettiin silleen niinku sisään tosi hyvin ja tällei. (H3)

Tääl on niinku kavereita, keiden kaa mun on hyvä olla ja musta tuntuu, et mä oon niinku, et mä niinku kuulun joukkoon eikä se oo yksipuolinen tai silleen. Et se on tosi kiva. (H4)

Luovan opistovuoden lopun hämmöittäessä koettiin haikeutta ja surua. Vuodessa ryhmästä oli muotoutunut tiivis porukka. Silloin kun emotionaalinen yhteys syntyy, tunnetaan kiintymystä ja empatiaa ryhmän muita jäseniä kohtaan (Mönkkönen ja kollegat 2023).

Aika silleen haikee fiilis, että kun täällä on niin ihania ihmisiä ja silleen kiva yhteishenki. Silleen et mä en haluaisi, että tää loppuu ja sitten tää on kanssa auttanut mua luomaan sellaisen rutiinin mun arkeen. (H1)

En mä tiedä siis vähän ärsyttää ja surettaa ja silleen että miksi tän pitää loppuu nytten. Miks tää ei voi olla enemmän, monta vuotta. (H4)

6.3 Päätöshetken kynnyksellä – valintojen edessä

Inspiroiva opiskeluympäristö sekä lempeän jämällä kuvataidekasvatus tukevat nuorta sekä hänen päätöksentekytaitojensa kehittymistä. Kuuluminen, autonomia ja kyvykkyys ovat yksilön hyvinvoinnin perustarpeita ja isossa roolissa sen suhteen, miten mieltää itsensä osaksi yhteisöä ja yhteiskuntaa sekä näkee tulevaisuuden mielekkäänä (Mönkkönen ja kollegat 2023, s.17). Näiden tarpeiden toteutuminen auttaa yksilöä hahmottamaan itseään, vahvistamaan itsetuntemustaan ja luottamusta elämän kannatteluun. Haastatteluissa että teksteissä oli havaittavissa haikeutta ja pelkoa tulevasta, vaikka osin sitä odotettiin ja toivottiin. Moni

vastaajista toivoi, että luovalla opistovuodella syntyneet ystävyyssuhteet säilyisivät ja moni aikoi vaalia muistoja, jotka olivat saaneet paikkansa oppitunneilla, taiteen tekemisen äärellä ja kohtaamisissa.

6.3.1 Yksilöllisyyden huomioiminen koulutuksen rakenteissa

Useissa vastauksissa korostui se, että opettajien läsnäolo ja kannustava palaute tukivat oppimista, uusien tekniikoiden opettelua sekä omien vahvuuksien tunnistamista. Tärkeänä näyttäytyi myös mahdollisuus omatahtisuuden toteuttamiseen tekemisessä. Opiskelijaryhmien suuret koot ovat yhtenä tekijänä koulussa viihtyvyyden suhteen; jos luokassa on rauhatonta, turvattomuuden tunne kasvaa ja opiskelija saattaa tuntea katoavansa näkyvistä. Merkitykselliseksi koettiin se, että opettajilla oli aikaa ja rauhaa kohtaamiseen ja auttamiseen, kun sitä tarvittiin. Haastatteluista ilmeni, että luovan opistovuoden opiskelijat olivat saaneet tukea ja apua sitä tarvitessaan. Yhtenä tekijänä ryhmän suhteellisen pieni koko, kolmetoista oppilasta, sekä opettajalle resursoitu aika ohjaamiseen. On todettua, että kiireetön ja ystävällinen ilmapiiri tukevat oppimista ja hyvä työrauha on edellytystä mielekkääseen työskentelyyn (POPS 2014, s.30).

Silleen jotenkin tosi rauhallinen ja niinku silleen turvallinen olo, kun olen täällä ja tehdään silleen sopivassa tahdissa juttuja ja ollut silleen tosi, tosi hyvä. (H1)

(..) kun opettaja tulee ja kysyy että onko kaikki okei ja pystyykö se auttaa, niin se on sitten auttanut mua myös pysyyn vahvana ja opiskella siinä. Että, on ollut tosi mukavaa ja niin kun tulee semmoinen ymmärretty olo, kun on ihmisiä, jotka oikeasti välittää. (H2)

Esiin tuotiin myös sitä, että Pekka Halosen luokkatilat olivat toimivia ja itsessään paikka on kohtuullisen kokoinen ja hallittavissa. Opiskelijan kokonaisvaltainen hyvinvointi tulee ottaa tarkasteluun, kun kehitetään opiskeluympäristöjä (POPS 2014, s.30).

Kaikki on tosi jees täällä, on sillee kaikki on hyvin. Hyvä et meil on samassa paikassa aina tunnit niinku samat opettajat, ettei tarvi silleen hirveesti nimiä opetella. Tuttuutta ja turvallisuutta. (H1)

Kuvataidekasvattajuuteen kuuluu olennaisena hyvän sanallistamista ääneen, näin myös välitetään opiskelijoille myötätuntoista sanomaa ja itsestään sekä hyvinvoinnista huolehtimisista. Opettajilla oli aikaa auttamiseen ja neuvomiseen.

Tukea taiteelliseen tekemiseen, on saanut tehdä niin monella eri tavalla. (H1)

Että mä oon saanut paljon apua tekniikoiden ja ymmärtämisen ja jaksamisen kanssa, mun taiteen kanssa. (H2)

On ne kyllä silleen hyvin, että jos mä oon pyytäny apua niin kyllä ne on auttanut ja tällee. (H3)

6.3.2 Mahdollistavat käytänteet ja toimivat tilat

Taiteellinen työskentely vaatii aikaa, tilaa ja pysähtymistä. Opiskelijalle pyritään saamaan sellaiset välineet, materiaalit ja tilat, jotka tukevat oppimista ja mahdollistaa myös itsenäisen oppimisen (POPS 2014, s.29). Kuvataidekasvatuksessa vastaa tulee erilaisia oppijoita, erilaisissa tarpeilla. Olen pohtinut kohtaamista ja huomioimista tehdessäni töitä kuvataideopettajana, kuinka osaan rakentaa oppitunnit niin, että eri rytmisillä tekijöillä olisi siellä hyvä olla.

Täällä on silleen, jotenkin semmonen luova fiilis ja paljon tilaa missä tehdä. (H1)

Tosi kiva koulu ja mieluusti mä haluaisin jatkaa täällä, ku menisin jonneki muualle. (H3)

Luova opistovuosi oli tarjonnut kattavaa opetusta erilaisten tekniikoiden ja välineiden kanssa. Opinnot olivat antaneet uusia ajatuksia ja vahvistaneet sitä, että taiteen parissa haluttiin jatkaa.

No siis me ollaan käyty vähän kaikkea läpi, että me ollaan tietysti (..) maalattu vesiväreillä, nyt akryyleillä, guasseilla. Sitten me ollaan kanssa tehty ihan vaan lyijykynätyötä, me ollaan tehty hiilitöitä kans. Me ollaan tehty nyt savella. Sitten toi, se kun sä kaiverrat johonkin, sitten sä laitat sen maalin siihen, sit sä painat sen niinku siihen paperiin eli grafiikkaa. (H3)

Mä tykkään tehdä käsillä. Mä opin myös yleensä paljon paremmin tekee käsillä. (H4)

Kiitollisuus luovasta opistovuodesta, siellä opituista asioista ja uusista ystävistä. Luova opistovuosi oli herättänyt jälleen kiinnostuksen opintoihin ja tulevaisuutta katseltiin varovaisen toiveikkaina.

Oon niinku oppinut silleen elää täysillä vähän niinku. Silleen et mä en enää. Että niinku. Sitten mä oon kanssa oppinut olemaan silleen, kiitollinen siitä, että mulla on niinku on tää koulu. (H1)

Joo kyl se silleen tota, mä haluan oppia niinku enemmän just taiteesta ja mä haluan saada sen niinku. Tota, tiiäksä, sen koulutuksen, että mä voin sanoa, et mulla on tää koulutus, et silleen tota. (H3)

Luova opistovuosi on tuonu tukea mun itsetuntemukseen, on se aika paljon, tosi paljon, verrattuna niinku yläasteelle, on se tosi paljon tuonu. (H4)

6.3.3 Tulevaisuus kutsuu, minä vastaan

Nuoret sanallistavat, että ennen opistovuotta opiskelut ja koulu oli tuntunut haastavalta, tylsältä tai ahdistavalta. Siinä ei ollut sellaista, joka olisi kannustanut kohden tulevaisuutta. Toimijuutta tukee kiinnittyminen ympäristössä vallitseviin yhteisiin käytäntöihin, ja tämän lisäksi tarvitaan kriittisiä valmiuksia, jotta pystytään tekemään valintoja itseä koskien (Nivala & Ryyänen 2024, s.120). Monella on kokemusta näköalattomuudesta ja tilanteista, joissa tulevaisuuden horisontti katoaa näkyvistä. Näissä hetkissä syntyy hetkellistä tarkoituksettomuutta. (Mönkkönen ja kollegat 2023, s.115.)

(..)koulunkäynnistä on tullut mulle silleen, että se ei ole enää semmoinen, että no sinne on nyt pakko mennä. Vaan tänne on silleen kivaa tulla ja on silleen jee. (H1)

(..) täällä koulussa on ollut kiva olla. (H2)

Uudet ihmissuhteet, uusi paikka voivat tarjota ihmisille uudenlaista toimijuutta ja vaihtoehtoisia tulevaisuudenkuvia. Sisimmässä herää toiveikkuus ja odotus, eikä identiteettiämme enää määritä menneisyydessä tapahtuneet asiat. (Mönkkönen ja

kollegat 2023, s.115.) Ajanjakso luovalla opistovuodella oli kaikille haastateltaville vahvistanut ajatusta jatko-opinnoista.

Se on nyt kyllä selkeytynyt tässä vuoden aikana aika selkeäksi, että mitä mä haluan, haluan niinku ainaki opiskella ja enhän mä nyt työelämästä vielä tiedä mutta se selviää sitten, sitten kun sen aika on. (H1)

Joo, yläasteella ei oikein tiennyt mitä tulevaisuus tuo, mikä mulle sopii parhaiten, niin nyt tää Pekka halosen akatemia, tää välivuosi, on sitten antanut mulle enemmän aikaa miettiä itseäni ja miten musta itsestä tuntuu että mikä mulle sopii. (H2)

Mä en ole pienestä lapsesta asti, tiedätkö nähnyt tulevaisuutta periaatteessa, niin sitten vihdoinkin mä näin niinku enemmän kuin ehkä vuoden, että silleen, että mä näin, että mä olisin täällä koulussa. Niinku monta vuotta. (H3)

Joo kyl se joo, se anto niinku enemmän ymmärtää mitä mä niinku haluan tehdä ja silleen. Koska mä aikaisemmin tiennyt yhtään. Mä olin ihan pihalla, ja silleen niinku, nyt se autto enemmän, koska mä tiedän mä tykkään enemmän niinku just kuviksesta ja niinku se sanoi että tää on tosi kivaa. (H4)

6.4 Kerronalliset kuvaukset kokemuksista

Jokaisella taidetyöpajakerralla kirjoitetut lyhyet tekstit sisälsivät kokemusten ja ajatusten kuvailuja luovalta opistovuodelta. Ensimmäisellä taidetyöpajakerralla (Liite 3) palattiin matkan alkuun eli niihin tunnelmiin, ajatuksiin, joita oli aloittaessa luovaa opistovuotta. Toisen kerran taidetyöpajassa (Liite 4) muisteltiin hetkiä, kun oli jo hetken aikaa opiskellut luovalla opistovuodella, tutustunut ryhmään ja opettajiin ja mitä tuntemuksia ja ajatuksia oli siihen asti kertynyt. Ja kolmannella taidetyöpajakerralla (Liite 5) katse suunnattiin tulevaan, mitä ajatuksia se sai aikaan, mitä aikoi ottaa mukaansa luovalta opistovuodelta, ja mitkä olivat sen hetkiset fiilikset.

Ensimmäisten kirjoitelmien teksteissä vahvasti tulee esiin jännittyneisyys, ahdistus ja innostus. Jännitti tulla uuteen kouluun ja paikkaan, josta ei tuntenut ketään entuudestaan. Moni pohti sitä, että saisiko uusia kavereita tai mitä jos kiusaamista

tapahtuisi täälläkin. Useampi mainitsi, että ennen luovaa opistovuotta suunta tulevaisuuden suhteen oli hukassa, ei ollut mitään mitä kohden mennä. Pian alun jälkeen rentoutumisen, tutustumisen ja oman paikan löytymisen jälkeen luovasta opistovuodesta tuli merkityksellinen paikka. Useammassa tekstissä tuotiin ilmi sitä, että kokemus luovalla opistovuodella oli korjaava ja opinnoista innostuttiin jälleen. Myös tulevaisuuteen suunnattiin katsetta. Yhteishenki ja kavereiden löytyminen oli tärkeä sidos opinnoissa viihtyvyyteen.

Toisen kerran kirjoitelmissa pekkiksestä oli muotoutunut tärkeä kiinne kohta elämään. Odotettiin kouluun pääsyä, koska siellä odotti ystävät ja taiteen tekeminen. Sinne jakesettiin raahautua, vaikka olisi ollut väsynyt ja matkaan meni aikaa (Sijainniltaan on vähän haasteellisessa paikassa, lähin bussipysäkki on noin kilometrin päässä ja useampi tuli muualta kuin Tuusulasta), mutta yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen veivät voiton. Kirjoituksissa ilmeni myös tuen saaminen, uskallus kysyä apua ja rohkaistuminen kertomaan itselle tärkeistä tai haastavistakin vaiheista elämässä. Uskaltauduttiin olemaan omana itsenään, kun huomattiin muiden olevan hyväksyviä ja sallivia ja tilaa annettiin jokaisella olla. Luovalla opistovuodella taiteen tekeminen oli vahvistunut ja omat taidot kasvaneet, taide koettiin tärkeäksi osaksi opintoja. Yhteisöllisyys koettiin kannattelevana. Luovaa opistovuotta kuvailtiin seikkailuksi ja elämykseksi ja se oli koettu turvalliseksi ja hauskaksi paikaksi opiskella.

Kolmannen kerran kirjoitelmissa kuvastui hienoinen pelko ja stressi tulevasta. Moni oli hakenut opiskelemaan Pekka Halosen Akatemian kuvallisen ilmaisun linjalle ja kirjoituksissa pohdittiin sitä mahdollisuutta, että mitä jos ei pääsekään. Haikeutta, luopumista, mutta kiitollisuutta ja hyviä kokemuksia muisteltiin ja aiottiin pitää ihanat hetket mukana tulevaisuudessa. Luova opistovuosi oli herättänyt kiinnostusta opiskeluun, antanut suuntaa elämään ja opettanut erilaisuuden hyväksyntää ja kohtaamista. Omat taiteellisen työskentelyn taidot olivat kehittyneet ja itsetuntemus ja luottamus vahvistunut ja kasvanut. Monella luottavaisempi tulevaisuuden ajatusten kanssa kuin ennen opistovuotta. Luovaa opistovuotta pidettiin useammassa kirjoitelmassa yhtenä parhaimmista

kokemuksista. Ilman luovaa opistovuotta ei tulevaisuuden suuntaa olisi monen kirjoitelman sanoin mukaan löytynyt.

6.5 Minä ja kokemus visualisoituina

Elämän kulussa, elävien olennoiden ja vallitsevan ympäristön keskinäisessä vuorovaikutuksessa, kokemus on alati läsnä ympärillämme (Dewey 2010, s.49). Sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta tavoitteena on luoda sellaisia turvallisia tiloja ja paikkoja, joissa on lupa kokeiluun, epäonnistumisiin sekä oivalluksiin (Vapalahti ja kollegat 2022).

Haastatteluiden, tekstien lisäksi olin kiinnostunut nuorten kokemuksista taiteellisina ilmentyminä. Kokemusten välittäminen taiteen kautta ja taiteessa on henkilökohtainen matka näkyväksi tulemiseen. Taiteen tekeminen on aina jossakin suhteessa siihen, mitä ympärillä on, olkoon se niin yhteiskunta, ihmiset, ihmisyys, politiikka tai terveydenhuolto. (Nelson 2022, s.31–33.) Tuo suhteisuus on useimmiten havaittavissa ja tulkittavissa. Osoitamme kysymyksiä mielessämme ajatukselle, tarvitseeko taide yhteyksiä toisiin syntyäkseen vai kenties, voisiko se olla yhteydettä ilmentyäkseen? Taidetyöpajoissa välittyi vahvasti yhteys opiskelijoiden kesken. Jos aihe, idea oli hukassa, niin apua sai porukasta.

Just, jos on vaikka ideat loppu (..) Niin sit mä kysyin siitä mun viereltä olevalta ihmiseltä, että mitä niin ku, silleen että onks sillä ideoita (..) Niin sit mä kyselin siltä, että hei että voisitko sä lahjoittaa yhden idean mulle ku mul ei nyt oo, niin sit se kertoi niitä sen ideoita ja sit mä vaan niinku tai no mä otin siitä niinku yhest ideast kopin, (..) josta mä sit olin silleen että aah et joo ja sit mä sain sen mun nykyisen idean. (H1)

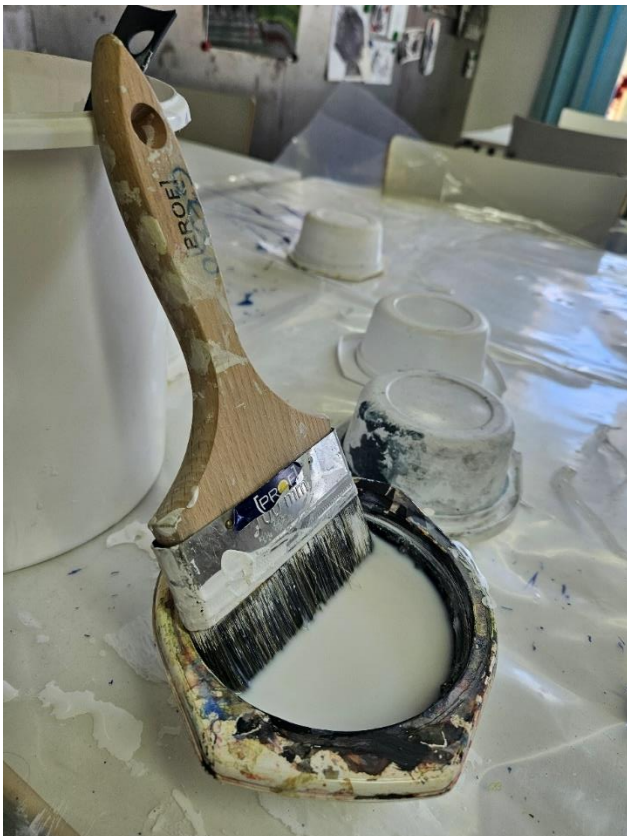
Vastauksista kuvastuu luottamus, hyvä ryhmähenki ja yhdessä toimiminen. Kuvataidekasvattajana ajattelen, että minun tulee olla mahdollistaja, havaitsija sekä kanssakulkija. Tukea herkkyydellä nuoren luottamusta omiin kykyihin, luoda yhteisöllisyyden syntymiselle sekä sellaiselle kokemuksella paikka, jossa nuori tuntee voivansa vaikuttaa ja kuulua. Toiselta opiskelijalta uskallettiin kysyä apua

ideoiden ja tekemisen suhteen ja oma epävarmuus sai tulla nähdyksi hyväksyvässä ilmapiirissä.

(..) mutta myös niin kun, ää kun pyytää, että mitä mun tästä työstä puuttuu niin sitten kaikki yrittää parhaansa antaa ideoita ja niin kun omia niinkun ajatuksia jakaa, että kukaan ei kato sua kieron, jos niin kun tekee jotain väärin vaan että kannustaa. (H2)

Jokainen maalaukseen ja tehtyyn teokseen muodostin suhteeni niitä tarkastellessa ja analysoidessa. Ne piirtyivät mieleni sopukoihin ja olen koskettunut niiden jokaisen yksilöllisestä tarinasta. Nuoret tarttuivat tähän työhön upealla otteella ja sain kunnian olla mukana kulkemassa niiden luomisen alusta taidenäyttelyyn saakka. Ei pelätty tarttua suteihin ja pensseleihin (Kuva 1.), uuteen mediaan tai aiheeseen, vaan luovuus virtasi juuri omannäköisinä puroina ja virtoina maalausaluustoille.

Kuva 1. Taidetyöpajan touhuissa

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

6.5.1 Kuvat ilmaisun väylinä – tunteessa väreillen

Jokaiseen maalaukseen on maalattu ihminen sisään, tarkoitan tällä sitä mieletöntä määrää erilaisia tunteen sävyjä ja elementtejä, esimerkkeinä kuvasarjat 3–4 ja 7–9 (Liite 6.) Niissä värit kertovat syvällä täyteläisyydellään ja ilmaisullaan tekijästään, viestivät tunteita rauhallisuudesta epä tietoisuuteen, itsen tarkastelusta ja siitä matkasta, jota on päässyt tekemään luovalla opistovuodella. Välillä tuo matkanteko on ollut mukavaa, joustavaa ja helppoa, ja toisinaan on uponnut kummallisiin paikkoihin ja tiloihin. Näen jokaisen värin, siveltimen vedon takana tarinan, josta on muodostunut juuri sen näköinen kokonaisuus mitä kokemus tässä hetkessä haluaa kertoa. Yhteinen piirre useimmissa teoksissa oli tilan ja vapauden tunne, joka näyttäytyy luottamuksen kasvualustana. Monissa teoksissa värit olivat mielenkiinnolla yhteen käyviä, pehmeitä ja rauhallisia, jotka saattoivat symboloida turvallisuutta ja sisäistä rauhaa. Toisissa teoksissa värit ovat havaittavan voimakkaita, mutta toisiinsa nähden ne asettuvat sopusointuisasti kertomaan siitä, että minä olen minä, ja uskallan näyttää sen. Selkeästi taiteelliselle tekemiselle oli tilaa tulla näkyväksi juuri sellaisinaan kuin nuori toivoi. Työskentely oli avointa ja muuntuvaa. Kokemukselle luovasta opistovuodesta oli onnistuneesti tehty tilaa ja jokaisella osallistujalla taiteellinen prosessi käynnistyi hienosti.

Turvallisuuden tunne, luottamus ja usko omaan itseen ja kykyihin tulee ilmi siinä, että jokainen teos on oma uniikki kappale. Se visio minkä opiskelija on saanut kokemuksen visualisoinnista, on päässyt näkyväksi. Ryhmä on koettu kannattelevana ja omanäköisyyttä on selkeästi arvostettu ja siihen on kannustettu.

6.5.2 Kokemuksen sisällä – kannattelun kehossa

Yksilön kokemus on ainutlaatuista ja oman sisäisen maailman esille tuomista niillä tavoin ja keinoin, jotka kokee omaksensa. Kuvataidekasvattaja on tukemassa tätä omanäänen sanallistamista sekä näkyväksi tulemistä. Katsoessani näitä teoksia tein havaintoja kokemuksellisuuden nyansseista ja ilmenemisistä. Jokainen teos kertoo tarinaansa opiskelijan näkökulmasta kuten kuvassa 17 (Liite 6.) voin nähdä rauhan

laskeutuvan kehoon ja ympärille. Kuin se viestisi, että kaikki on hyvin juuri nyt ja minulla on hyvä olla tässä. Dewey (2010) näki taiteen esteettisenä, intensiivisenä ja erityisenä kokemuksena, jossa kokemus saavuttaa muotonsa ja tarkoituksensa. Kuva 12 (Liite 6) nappaa meidät mukaansa matkalle, leijailemaan uusiin ulottuvuuksiin. Se väreilee sitä, että elämä näyttää ja tuntuu omannäköiseltä ja paljon hyvää on saatu mukaan. Minun on helppo tässä ja seistä omilla jaloilla tuntemattoman tulevaisuuden kanssa. Taiteella nuoret ilmensivät luottamusta niin itseensä kuin myös ympäristönsä suhteen. Teokset viestivät, että turvallisuus ja vapaus paitsi tekemisen rauhassa kuin yhteisön hyväksynnässä ja ymmärryksessä, olivat läsnä. Luottamus ryhmään ja opettajiin sekä suhteessa itseen ja omiin kykyihin näkyy teosten värimaailmoissa, sommitelmallisissa valinnoissa ja rohkeudessa tehdä juuri omannäköistensä jälkeään. Taide toimi prosessina ja välineenä itsen ja toisten kohtaamiselle. Taiteellinen työskentely mahdollisti monelle tavan käsitellä henkilökohtaisia teemoja turvallisesti ja omassa tahdissa.

Pääsääntöisesti teoksissa näkyy toiveikkuus, luottamus omaan tekemiseen ja visuaaliseen ilmeeseen. Kokemukset saavat näkyä, niin rujoina ja raadollisina, koskettavina, herkinä kuin esteettisen vahvoina. Värien runsaus, muotokielet kertovat vapautuneesta ilmapiiristä ja yksilön näkyvyyden loistamisesta yhteisössä. Tarve toisen ihmisen tukeen on väistämätön ja näissä teoksissa kuvastuu yksilö merkityksellisenä osana yhteisöä. Jotta kokemus saavuttaa merkityksellisyyden ja sen kasvattava vaikutus todentuu, tarvitsee tapahtua ymmärryksen syventämistä niin itsestä, muista kuin ympärillä vallitsevasta maailmasta ja yhteyden luomisia yksilöiden ja yhteisöiden välillä (Dewey 2010).

6.5.3 Ajassa, paikassa ja tilassa – valintoihin luottaen

Monessa teoksessa on havaittavissa yhteys ja vuorovaikutteisuus. Tämä tapahtuu joko teosta katsovan ja tulkitsevan kanssa tai teoksessa itsessään hahmojen välisyydessä. Tuo hiljainen ja sanaton yhteys on joissakin kuvissa pakahduttavan äänekkästä ja vaativaa, kuin toisissa kommunikaatio katsojaan on herkän hienovaraista, osittain varovaisesti kysyvää mutta itsellisesti varmaa. Reflektioiden

ja oman toiminnan kehittämisen kautta tapahtuu jatkuvaa oppimista ja kasvua, joissa kokemus näyttelee suurta roolia (Dewey 2010).

Useimmissa teoksissa on havaittavissa dialogisuutta. Puhuttelevaa, suoraa, pilkkeellä silmäkulmassa kuten kuvassa 5, (Liite 6) ja omassa itsessään ja voimassaan olevaa, kuva 6 (Liite 6), coolina tai rauhallisuudella (Kuva 18, Liite 6) katsojaa tarkastelevana. Koskettavana ja puhuttelevaa vuorovaikutusta ilmenee kuvissa 1, 10 ja 13 ilmenee (Liite 6). Niissä on syvää herkkyyttä, joka tulee ilmi kosketuksena, itsenä ja yksinäisyytenä. Värit ja sommitelma välittävät vahvaa mielikuvaa ja näiden kuvien luokse pysähtyy hiljaa ja rauhassa, jotta voi aistia sitä lohtua, surua ja elämisen olemista. Kuvassa 11 (Liite 6) näen keskustelun oman sisäisen minän kanssa, vaikka kuvan värimaailma on synkähkö, on sen valonpilkkeet kuin yössä loistavia tähtiä, jotka sykähtelevät toiveikkuutta ja näyttävät suuntaa. Kuvissa heijastelee välittämistä, lohtua ja sitä, että tulevaisuus on mahdollisuus. Ne ilmentävät myös pelkoja ja epävarmuuksia ja asettavat kysymyksiä oman tulevaisuuden, jatkon suunnalle. Kuva 2 (Liite 6) on pysähtynyt keskusteluun, sen hahmot ovat ehkä epätietoisia, mitä seuraavaksi, vaikka muuten kuvassa on rauhallisuutta, on siinä ripaus epävarmuutta tai ehkä epäuskoa siitä, miten edetä. Tällöin on hyvä pysähtyä keskusteluun omien sisäisten tunnelmien kautta, jotta jäsenitys jälleen löytyisi. Teos hienosti kuvaa sitä, että vaikka aina ei tiedä, osaa tai taida, se on ok. Välillä tarvitaan enemmän aikaa, jotta selkeys löytyy. Vaikka toisinaan saattaisi ollakin epätoivon ja epäuskon tunnelmia, jokin aina kannattelee ja pitää pinnalla.

Teoksia tarkastellessani voin kuulla tekijän äänen ja pystyn palauttamaan mieleen hänen olemuksensa ja tekemisen rytmin., erityisesti kuvasarja 14–16 (Liite 6), muistuttelee niistä keskusteluista, joita kävimme yhdessä nuoren kanssa. Teokset puhuvat jokainen omalla kielellään ja katseeni on arvostavaa ja lempeää niitä kohden.

6.6 Taidetyöpajojen struktuuri ja suunnittelu

Olen koostanut havaintoja ja kokemuksia taidetyöpajojen suunnittelusta ja toteutumisesta tähän lukuun. Kirjoitan auki kokemukseni siitä, miten suunnitelmat toteutuivat käytännössä. Tuon näkemyksiä osallistujien ja ohjaajan välisestä vuorovaikutteisuudesta, turvallisemman tilan luomisesta ja ohjauksen toteutumisesta. Yksi tärkeimmistä asioista oli minun oma osallisuuteni ja osallistuminen, esimerkiksi fiiliskorttien valinnassa olin aina mukana valitsemassa korttia ja kertomassa siitä. Tai esittäytymiseni taidetyöpajojen alussa ja omasta taustani ja taiteellisesta työskentelystäni kertomisen koin oleellisiksi ja kriittiseksi edellytyksesi luottamuksellisen ja avoimen ilmapiirin luomiseksi. Sosiokulttuurisessa innostamisessa yksi tärkeimmistä näkökulmista on, että yhteisöllisyys ja vuorovaikutus ulottuvat kaikkiin sen jäseniin. Kaikki paikalla olevat huomioidaan ja pääsevät osallisiksi toiminnoista. (Kurki 2021, s.255.) Kuvataidekasvattaja astuessaan uuden luokan, ryhmän luokse tekee ensimmäiset havainnot ryhmän keskinäisestä dynamiikasta ja yhteisöllisyyden toimivuudesta, jonka jälkeen hän lähtee toteuttamaan opetusta siten, ettei kukaan jäisi ulkopuolelle. Opiskelijoiden yksinäisyys ja eroavaisuudet huomioon ottaen tehtäviä eriytetään ja jäsennetään tavalla, joka mahdollistaa tekemisen omalla taidoin ja keinoin.

6.6.1 Suunnittelu

Idea taidetyöpajoista syntyi ollessani yhteydessä opettaja Kaisa Pöyskön kanssa. Ennen taidetyöpajojen suunnittelua on hyvä pohtia mitä ollaan tekemässä, kenelle ja kenen kanssa, mikä on taidetyöpajojen tarkoitus. Keskustelut auttoivat hahmottamaan ryhmän toimintaa ja sitä mitä he olivat luovan opistovuoden aikana tehneet siihen mennessä. Kaisalla oli ollut tarkoitus tuottaa viimeisenä taiteellisena työnä akryylimaalaukset, joten päädyimme siihen ja lisäsimme kontekstiin tutkimaan näkökulmaa eli kokemuksellisuutta. Olin kiinnostunut siitä, miten nuoret ilmentäisivät kokemusta maalauksen muodossa, mahdollisuudet itseilmaisuuksiin ja ajatusten visualisoimiseen. Ennen kaikkea taidetyöpajojeni tarkoitus painottui

yhteisölliseen tekemiseen, oman kokemuksen visuaaliseen ilmaisuun ja kohdatuksi tulemisen kokemukseen.

Ryhmän opiskelijat olivat iältään 16–18-vuotiaita, joten taidetyöpajojen struktuuria ja tehtävänantoja oli suhteellisen helppo räätälöidä, koska ikähaitari oli pieni, elämäntilanne ja kehityskaaret pitkälti samanlaisessa vaiheessa. Elämyksien, kokemusten sanallistaminen ja visualisoiminen luovat tilan oivalluksille ja käsityksen syventämiselle itsestään. Taiteellinen työskentely on aina sekä henkisellä, että fyysisellä tasolla tapahtuvaa. Taidemenetelmät ja kehollisuuden huomioiva tekeminen antavat väylän tunnetyöskentelylle ja kehosta nousevien tunteiden tunnistamisen ja jäsentämisen. (Söderholm 2019).

Taidetyöpajojen struktuurien luonti selkeyttää ja luo omalla tavallaan turvallisuuden tunnetta, koska opiskelijat pystyivät aina palaamaan aikatauluun ja ohjeistuksiin. Struktuurista huolimatta tehtävien toteuttamisessa sai käyttää luovuutta ja ilmaisuaan juuri niillä tavoin, kuin se siinä hetkessä ilmeni. Lempeä rakenne ja joustavuus tehtävissä antoivat opiskelijoille tunteen siitä, että he saavat olla päättämässä ja vaikuttamassa tekemisen rytmiin ja toteuttamiseen. Tämä taas lisää minäpystyvyyden ja toimijuuden selkiyttämistä.

Taidetyöpajojen suunnittelussa hyödynsin taustaani terveydenhuollon ja seksuaaliterapiatyön työkokemuksistani. Olen useassa yhteydessä käyttänyt erilaisia kortteja, niin tunne kuin oman ajatusten ilmentämiseen (Kuva 2.). Siksi valitsin käyttää joka työpajassa tätä menetelmällisyyttä ilmaisemaan sen hetkisiä fiiliksiä.

Kuva 2. Fiiliksiä ja tunnelmia korttien kautta tarkasteltuina

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

Kuvataidekasvattaja on luomassa tiloja, joissa nuorella on joustava mahdollisuus ilmaista omia ajatuksiaan tai kieltäytyä niiden sanallistamisesta, näyttämisestä muille. Vaikka voi tuntua haastavalta ottaa ryhmän kaikki jäsenet yksilöllisesti huomioon, niin se on oleellista kohdatuksi ja nähdyksi tulemisen kannalta. Kun opiskelija kokee tulleen kuulluksi, alkaa luottamussuhteen rakentuminen. Ihmisyydelle olennaista on oman identiteetin löytäminen ja hyväksyntä. Se on merkityksellisessä asemassa niin psyykkisessä kuin sosiaalisessa olemassaolossa. (Apter ja kollegat 2006, s.137–138.) Kuvataidekasvattaja on multiosaaja, oikeastaan kaikki ketkä työskentelevät ihmisten kanssa, sillä hyväksi kohtaajaksi luoviminen käy ensisijaisesti omien identiteetti ja itsetuntemuskysymysten kautta.

6.6.2 Tilat ja materiaalit

Tekemiselle täytyy olla tarpeeksi tilaa ja tätä onneksi järjestyi hyvin Pekka Halosen Akatemiolla. Olimme päärakennuksen yläkerrassa sijaitsevilla luokkatiloissa (Kuva 3.) ja saimme hyödyntää useampaa luokkaa. Aloitimme päivän aina samasta, yhdestä luokasta, yhdessä. Kävimme läpi kuulumisia ja fiiliksiä, jonka jälkeen näytin PowerPoint diaesityksen avulla tulevan päivän rytmiä ja tehtäviä. Ne noudattivat pitkälti samanlaista kaavaa ja uskon tämän helpottaneen opiskelijoiden asettautumista tilaan, toimintaan ja tekemiseen. Tutuus ja selkeät ohjeet auttavat monesti tilaan sopeutumisessa ja toimeen tarttumisessa. Yhteisen aloituksen, ryhmätyön ja kirjoitustehtävän jälkeen opiskelijat jakaantuivat neljään eri tilaan työskentelemään pääteosta eli akryylimaalausta kokemuksistaan luovalla opistovuodella. Päivän päätteeksi pidimme yhteisen lopetuksen, joka sanallistaen kiitin päivästä ja työskentelystä tai käytimme kortteja fiilisten ilmaisemiseen. Koimme yhdessä luokan opettajan Kaisan kanssa, että yhteiset aloitus ja lopetusritiinit lisäsivät yhdessä tekemisen meininkiä ja tekemisen merkityksellisyyttä opiskelijoille itselleen.

Kuva 3. Taidetyöpajat toteutuivat luokkatiloissa

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

Nina Luostarinen (2023) pohti tutkimuksessaan paikan ja leikin merkityksellisyyttä. Hän tavoitteli leikin laajentamista osaksi paikkakokemusta sekä leikkiin liittyvää ymmärrystä. Paikka ei koskaan ole merkityksetön vaan luomme niistä muisti- ja mielikuvia, joihin palaamme, astuessamme tilaan tai muistellessa niitä. Luostarinen (2023) esittää, että paikan kuuntelussa tärkeää on prosessi, joka toteutuu osallistumalla taiteentekemiseen jossain tietyssä paikassa. Luomalla tätä vuorovaikutuksellista suhdetta, johon liittyy läheisesti kokijan ja tekijän kehollisuus, ajatukset ja pohdinnat, auttavat jatkossakin palauttamaan mieleen koettuja asioita, jossakin tietyssä paikassa, elämänvaiheessa. Ei siis ole yhdentekevää, missä paikassa on ja miten sen mieltää itselleen. Tärkeää on luoda suhdetta, rakentaa toimintatapoja ja uteliaisuudella tarkastella omaa paikkasuhdettaan. (Luostarinen 2023). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainitaan yhtenä oleellisena osana oppimisympäristöt ja niiden kehittämisen tavoitteeksi on asetettu pedagoginen monipuolisuus ja joustava kokonaisuus. Huomioitavaa on oppiaineen erityistarpeet ja tilojen tulisi tarjota mahdollisuus toimintaan, joka tukee tekemistä, havainnoimista sekä luovia ratkaisuja. (POPS 2014, s.30–31.) Innostavaan opiskeluun ja tekemiseen ympäristöt ovat myös yhteydessä, sillä ne joko luovat mahdollisuuksia, elämyksellisyyttä ja uusien taitojen oppimista tai sitten toimivat esteenä. Aina ei kuvataidekasvattaja pysty vaikuttamaan niihin tiloihin ja fasiliteetteihin mitä on käytössä, ja silloin testataan luovuutta ja notkeutta järjestää niissä puitteissa mitä on käytössä, paras mahdollinen kokemus ja alusta oppimiselle.

Paikka ei ole pelkästään fyysistä sijaintia ja konkretiaa, vaan siihen liittyy vahvasti kokemuksellisuus ja tunteukset, henkinen ympäristö sekä sosiaalinen ympäristö, jossa kanssakäymiset muiden opiskelijoiden kanssa mahdollistuvat. Crawford (2020) nostaa tutkimuksessaan Bronfenbrennerin teoriaa, joka kuvailee ihmisen yhteyttä ympäristönsä kanssa ja sen vaikuttavuutta kehittymiseen ja kasvuun. Rohkaisemalla nuorta omaan olemisen tapaan ja ymmärryksen löytämiseen itseä kohtaan, rohkaisemme häntä empatiaan ja itsemyötätuntoon. Paikka toimii meille yhteistyökumppani ja pitää jatkuvaa vuoropuhelua yllä kehomme ja itsemme välillä. (Luostarinen 2023.)

Taidetyöpajassa käytetyt taide- ja ryhmätyömateriaalit järjestyivät ryhmän opettajan kautta (Kuvat 4 ja 5.). Ryhmätöissä oli mahdollisuus käyttää papereja ja kartonkeja, erilaisia värikyniä ja tusseja, lehtileikkeitä sekä maalauksessa MDF-levyjä, niiden pohjustukseen gessoja sekä akryylimaaleja ja siveltimiä. Koska taidetyöpajani tukivat luokan opetussuunnitelmaa, tulivat työskentelymateriaalit koulun puolelta. Itse toin mukani omia taide- ja työskentelykortteja ja palikoita, järjestelmäkamerani ja kannettavan tietokoneen. Olin tehnyt taidetyöpajojen tehtävänannot PowerPoint-ohjelmalla ja sain hyödyntää luokan tekniikkaa sen esittämisessä. Lisäksi jaoin halukkaille tekemiäni tarroja kiitoksena osallistumisesta tutkimukseeni ja vastavuoroisesti sain eräältä opiskelijalta tarroja itselleni.

Kuva 4. Taidetyöpajassa käytössä olevat materiaalit.

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

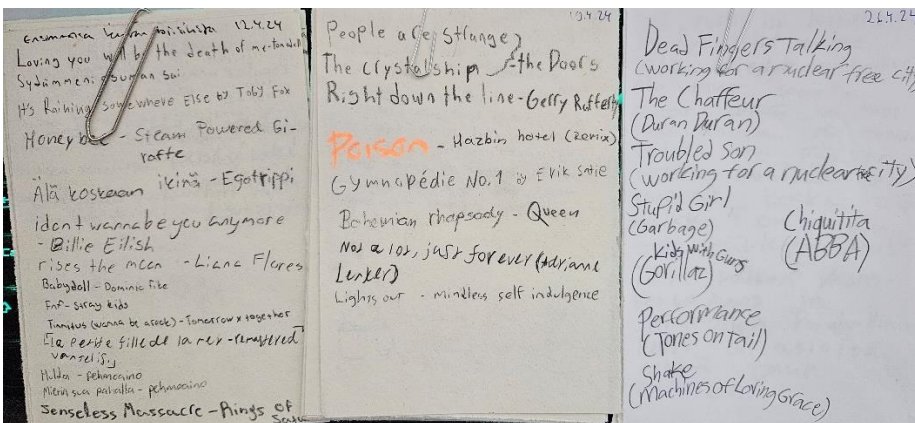
Kuva 5. Taidetyöpajassa käytössä olevia materiaaleja ryhmätyössä.

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

Yhtenä viihtyvyyttä lisäävänä elementtinä tarjosin mahdollisuuden musiikin kuunteluun taidetyöpajojen aikana. Tämä otettiin ilolla vastaan ja tasavertaisuuden nimissä keräsin jokaisella kerralla nuorten musiikkitoiveita ylös ja soitin niitä kyseisiä kappaleita luokassa (Kuva 6.). Moni tuntui olevan mielissään siitä, että sai olla vaikuttamassa musiikin valintaan ja jokaisen toive tuli kuulluksi.

Kuva 6. Opiskelijoiden toivemusiikkilistat joka kerralle

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

Taidetyöpajoissa korostui viihtyisyys, rauhallisuus ja innostava työskentely. Yhteisissä luokkatiloissa tekeminen antoi mahdollisuuden keskusteluun

työskentelyn lomassa, tuen kysymiseen matalalla kynnyksellä ja yhteisöllisyyden kokemuksen. Jokainen työsti omaa työtänsä samoissa tiloissa yhteydessä muihin.

6.6.3 Aikataulu ja ohjeistaminen

Ohjeistukseen panostaminen ja selkeiden tehtävänantojen antaminen loi otollisen maaperän yhteisölliselle ja taiteelliselle työskentelylle. Kiitosta osoitan erityisesti luokan opettajalle Kaisalla, joka heti luovan opistovuoden alussa oli panostanut ryhmäytymiseen ja ryhmähengen luomiseen. Näin ulkopuolisen taidetyöpajaohjaajan näkökulmasta tämä oli ideaali ja paras paikka tulla tekemään tutkimusta ja ohjaamaan taidetyöpajoja. Haastatteluissa ilmeni, että ryhmäytymistä oli todella harkittu ja siihen oli satsattu, sillä opiskelijat kertoivat, että heille sopi tehdä ryhmätöitä kenen kanssa vain eikä sitä koettu millään tavalla haastavaksi tai vaikeaksi. Yhteisöllisen toiminnan takana on vuorovaikutus, joka on lähtöisin yksilöstä toimijana ja toimijoista muodostuu ryhmä, johon myös ryhmän ulkopuoliset henkilöt voivat liittyä vuorovaikutukseen (Hiltunen 2009, s.47). Tällaista yhteisöllistä toimintaa oli nähtävissä Pekka Halosen Akatemialla jo silloin, kun itse siellä opiskelin vuosina 2021–2023. Dialogisuus niin opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilökunnan kanssa oli alusta alkaen mutkatonta ja välitöntä.

Esittäytymiskerralla, ennen varsinaisten taidetyöpajojen alkua, olin käynyt kertomassa, että tulen kolmena eri perjantaina vetämään taidetyöpajoja, jotka liittyvät pro gradu - tutkielmaani. Päiväksi valikoitui perjantai ja ajallisesti se sijoittui klo 09.00 alkavaksi, päättyen iltapäivällä noin klo 14.15–14.30 maissa. Opiskelijat saivat tauottaa päiväänsä tarpeen mukaan, poikkeuksena ruokailu, joka oli aina samaan aikaan.

Kuten aiemmin mainitsin, taidetyöpajojen struktuuri (Kuva 7.) noudatteli joka pajassa samankaltaista rakennetta, ryhmätehtävät toki vaihdellen. Ryhmätehtävät koostin omista kokemuksistani kuvataidekasvatuksen opinnoissa Lapin yliopistolla sekä työskennellessäni yhteisöpedagogina nuorisotalolla. Lyhyisiin kirjoitustehtäviin sekä ryhmätehtäviin suunnittelin lyhyen ajan (Liitteet 3, 4 ja 5) ja

eniten aikaa annoin maalauksellisella työllä ja työskentelyllä. Tämä järjestely toimi käytännössä hyvin, aikaa oli sopivasti kulloisenkin tehtävän kanssa ja uskon näiden sujuvoittaneen tekemistä. Rajattu ja suunniteltu aikaraami edesauttoi opiskelijoiden työskentelyä. Näen, että kun vastuu on ollut minulla aikuisella määritellä käytettävä aika ja pitää huoli sen toteutumisesta, on opiskelijalla selkeä malli, kuinka toimia sen sisällä.

Olin luonut ohjeeksi itselle seuraavan listauksen:

1. Itsensä esittely avoimuudella ja itsensä näköisesti
2. Selkeä rakenne – päivän kulku viestittää selkeästi, tehtävienannot kirjallisina, että suullisina
3. Yhteisölliset tehtävät
4. Yksilötehtävät
5. Kiireetön ja mahdollistava ilmapiiri
6. Läsä olevaa kohtaamista ja kuulemista

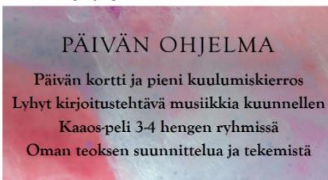
Kuva 7. Taidetyöpajojen rakenne

Taidetyöpajojen rakenne

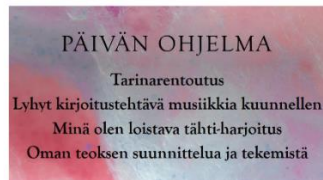
1.taidetyöpaja

2.taidetyöpaja

3.taidetyöpaja

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

6.6.4 Valmistujaisjuhlan taidenäyttely ja teosten katselmus

Dewey (2010 s.198) jäsentää energioita ja erottelee ne taidetuotokseen eli fyysiseen, käsittäen muun muassa veistoksen, maalauksen, ja taideteokseen eli taiteen teoksi, jota hän määrittää toiminnalliseksi ja koetuksi. Matka, jota nuoret tekivät taidetuotoksiensa kanssa, saivat taiteen teon muodon, kun ne pääsivät esille ja koettaviksi. Dewey (2010) näki, että kokemus on dynaamista vuorovaikutusta ja

rakentuu jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa ympäristön ja sen toimijoiden välillä. Nelson (2022, s.36) kirjottaa siitä perimmäisestä syystä, jonka vuoksi hakeudumme taiteen pariin: toiveikkaana siitä, että se konkretisoisi arvojamme vai siksi, että nähdään mitä tapahtuu ja mitä se antaa meille. Oli syy mikä tahansa, niin tekijässä, kokijassa kuin katsojassakin herää ajatuksia taiteen äärellä.

Luovan opistovuoden päätepisteenä oli maalausten taidenäyttely ja valmistujaisjuhla, jossa jokainen vuorollaan sai kertoa tekemästään työstä, juuri sen verran, kun halusi. Nelson (2022) toteaa, että ajan muuttuessa ymmärretään sen vaikutukset myös taideteoksiin; ne ovat aina kiinni omassa ajankuvassaan ja eettisesti olennaista olisi, että taideteosten mahdolliset korjaavat intentiot jätetään kirjoittamatta auki. Ymmärrän tämän siten, että jokainen taideteos on arvokas itsenään, ilman että sille haetaan erityisiä tarkoituksia tai syitä. Nämä luovalla opistovuodella syntyneet teokset ovat sidonnaisia juuri tähän menneeseen vuoteen ja siellä heränneisiin kokemuksiin. Ainutkertaisia visuaalisia kertomuksia nuorten kokemuksista luovalla opistovuodella.

Jokaisella nuorelle oli varattu rauhallinen oma hetki teoksen esittelyä varten. Tämä teoskatselmus oli itselleni tutkimuksen tekijänä ja taidepajojen ohjaajan arvokas ja koskettava kokemus. Sain tällöin nähdä ensikertaa työt valmiina ja kuulla suullisesti nuorten omana kertomana niistä. Tämä oli myös tärkeä kokemuksellinen tapahtuma nuorille, sillä se välitti arvostusta ja kiinnostusta heidän tekemisiään kohtaan. Dewey (2010) sanallistaa kokemusten olevan subjektiivisia tuntemuksia ja aktiivista kohtaamista maailman kanssa. Teokset oli aseteltu Kaisan ja opiskelijoiden toimesta Pekka Halosen Akatemian päärakennukseen, aulaan ja ruokalaan (Kuvat 8, 9, 10 ja 11.) Nuoret olivat saaneet itse olla vaikuttamassa ripustukseen. Taidenäyttely oli kirsikka kakun päälle luovan opistovuoden päätteeksi.

Taidenäyttely katselmuksen jälkeen oli vuorossa valmistujaisjuhlat, joihin osallistuin. Sain kunnian pitää puheen (Liite 7) ja esittää kiitokseni niin valmistuville ja tutkimukseeni osallistuneille nuorille, heidän huoltajilleen, Kaisalle

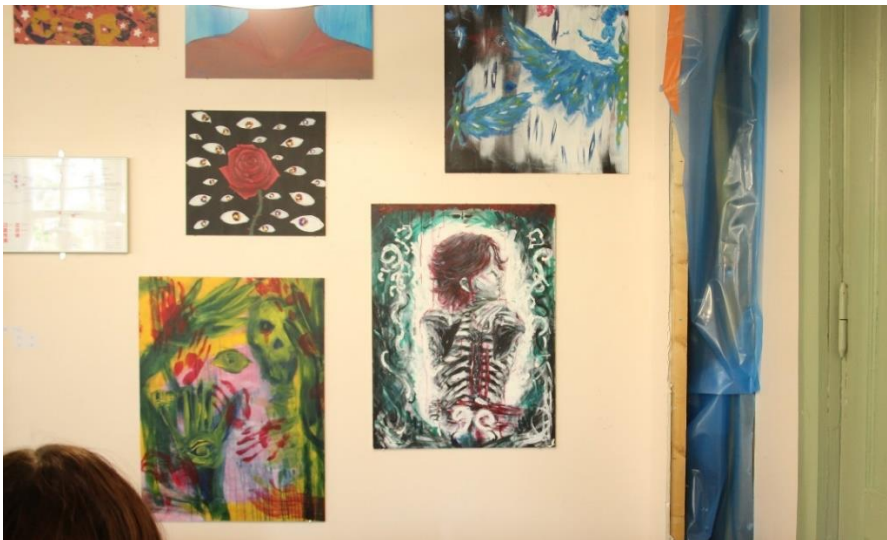
(Kuva 8.) sekä Pekka Halosen Akatemian toimialajohtaja Inga Sihvolle ja henkilökunnalle.

Kuva 8. Valmistujaisjuhlista, kuvassa opettaja Kaisa Pöyskö

Kuva: Heidi Lähtevänoja 2024

Kuva 9. Opiskelijoiden taidenäyttelystä

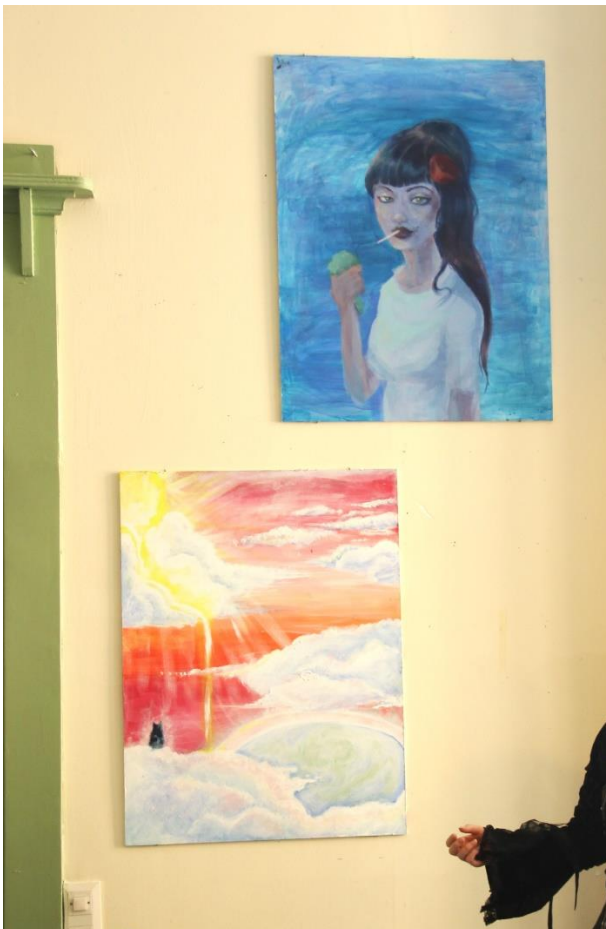
Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

Kuva 10. Opiskelijoiden taidenäyttelystä

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

Kuva 11. Opiskelijoiden taidenäyttelystä

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

6.6.5 Taidetyöpajojen onnistumiset ja kehittämisehdotukset

Kokonaisuudessaan taidetyöpajat onnistuivat suunnitellusti, jopa odotuksia paremmin ja jouhevammin. Taidetyöpajojen runko tuki luottamuksellisen ja avoimen ilmapiirin syntymistä, yhteisölliset tehtävänannot olivat selkeitä ja niitä lähdettiin toteuttamaan luovassa hengessä, keskustellen ja muut huomioiden. Kohtaamisille oli tilaa ja aikaa, ehdin kiertämään ryhmässä jokaisen opiskelijan luona ja erityisesti musiikki oli rentouttava ja yhdistävä tekijä, ja keskustelua virisi tämän ympärillä kivasti. Tähän alle keräsin listaa onnistumisen myötävaikuttavista tekijästä:

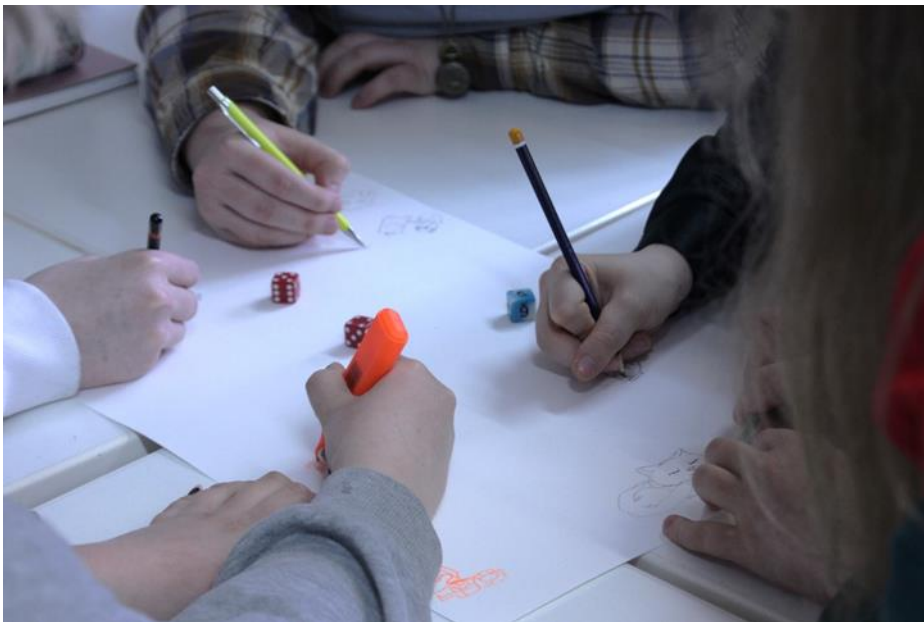
1. Entuudestaan tuttu paikka, niin opiskelijoille kuin minulle ohjaajana
2. Ryhmän opettajan tunteminen ja hänen avoin sekä innostunut suhtautuminen tutkimukseni tekoon
3. Innostava ja mahdollistava ilmapiiri, tutut opettajat ja henkilökunta
4. Esittäytymiskäyntini ennen varsinaisia taidetyöpajoja
5. Välineiden, tilojen ja mahdollisuuksien kartoittaminen etukäteen
6. Selkeän ja käytännönläheisen taidetyöpajasuunnitelman tekeminen ja tämän hyväksyttäminen vielä ryhmän opettajalla
7. Riittävän ajan varaaminen työpajoille
8. Ryhmän hyväksyvä ja innostunut vastaanotto
9. Rauhallisuus, joustavuus ja nopea reagoitakyky muutoksiin

Avoimella ja tiiviillä kommunikaatiolla ryhmän opettajan kanssa ennen taidetyöpajojen aloitusta, oli selkeästi merkityksellinen vaikutus työpajojen sujuvuuteen ja toimivuuteen. Oma työhistoriani auttoi myös, sillä olen työskennellyt terveydenhoitaja ja yhteispedagogina lasten ja nuorten parissa aiemmin, erilaisissa yhteyksissä ja paikoissa. Lisäksi luovan opistovuoden ryhmä oli kompaktin kokoinen, paikalla olleiden lukumäärä vaihteli 9–11 välillä. Minun lisäksi paikalla oli läsnä koko ajan ryhmän opettaja Kaisa ja luotin vahvasti hänen ammattitaitoonsa ja hyödynsin hänen opiskelijatuntemustaan. Uskon, että meidän keskinäinen dynamiikkamme ja suhteen toimivuus välittyi opiskelijoille ja rentoutti tekemään ja luottamaan minuun jo heti ensimmäisistä hetkistä.

Kehittämisen paikkoina voisin ehdottaa, että nuoret työskentelisivät samassa luokassa ja tilassa koko taidetyöpajan ajan, nyt tila ei antanut myöden asetella yhteen ja samaan luokkaan niin montaa maalaustelinettä. Vaikka toisaalta sujumuudessa ei nytkään ollut mitään ongelmaa ja kaikille löytyi kaveri mukaan työskentelyyn. Tutkijan roolissa havainnoiminen toki olisi helpompaa, jos ei oltaisi eri paikoissa.

Yhteenvetona todettakoon, että taidetyöpajan onnistuminen riippuu useista tekijöistä, joihin kaikkiin ei aina pysty ennalta vaikuttamaan. Tällöin tarvitaan resilienssiä ja epävarmuuden sietokykyä, sekä nopeaa reagoimista muuttuviin tekijöihin. Kokemus opettaa tekijäänsä ja täytyy tulla sinuiksi sen asian kanssa, ettei kaikki välttämättä suju odotetusti. Avaintekijänä mainitsen huolellisen valmistautumisen, yhteydenpidon ja avoimuuden. Taidetyöpajojen aineistosta nousi esiin kolme keskeistä näkökulmaa. Ensimmäinen oli yhteisöllisesti jaettu kokemuksellisuus, toisena luottamuksen läsnäolo ja turvallisuuden tunne ja kolmantena kokemukset kohtaamiseksi ja hyväksytyksi tulemisesta omana itsenään.

Kuva 12. Ryhmätehtävän parissa

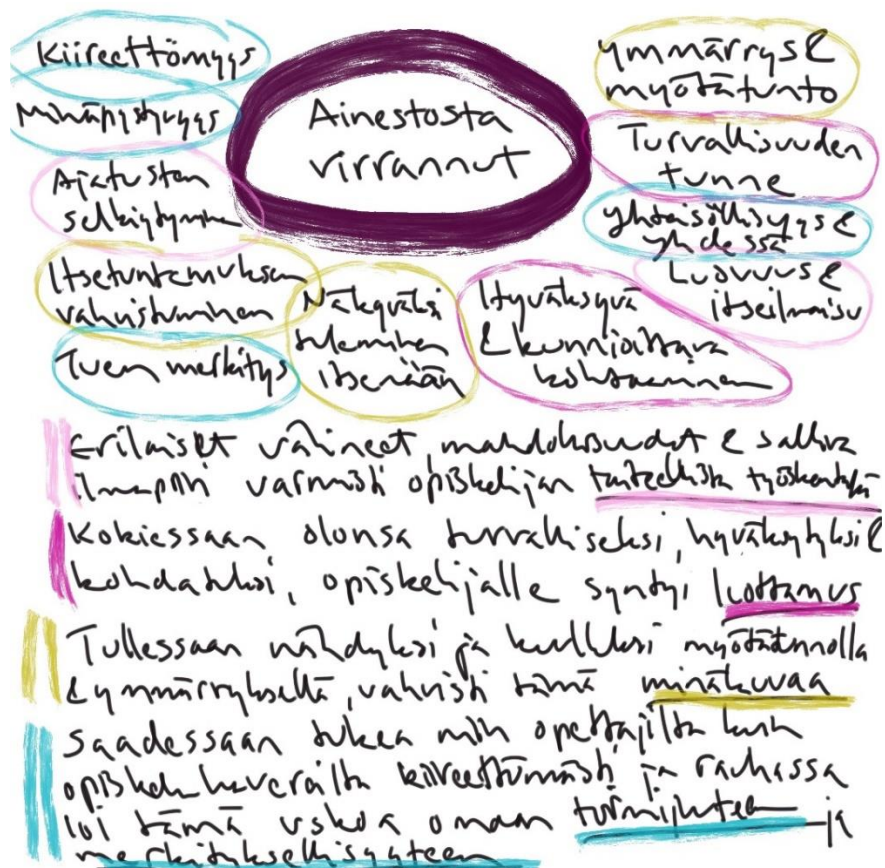

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

7 Yhteenvetoa aineistoista

Tämä osio käsittelee koko aineiston yhteenvetoa ja tarkastelua tutkimuksessani nousseisiin ilmiöihin, asioihin ja pohdintoja niistä. Pro gradu- tutkielmani tavoitteena oli selvittää nuorten kokemuksia luovasta opistovuodesta, ja kuvataidekasvatuksen sekä taiteellisen tekemisen merkitystä itsetuntemukselle ja jatko-opintoihin suuntautumiselle. Tutkimuksen syväluotaava ja monitahoinen aineistonkeruu tuotti runsaasti sisältöä. Se sisälsi niin taidetyöpajat, haastatteluja, akryylimaalauksia, kerronnallisia tekstejä kuin havaintomuistiinpanoja. Lähestyminen aineiston tarkasteluun (Kuvio 6.) tarjosi moninäkökulmaa nuorten kokemaan ja heidän niille antamiin merkityksenantoihin. Nostin aineistoista niitä asioita, joita ilmeni usein ja runsaasti, niin visuaalisessa, sanallisessa, kirjallisessa kuin havainnoituina taidetyöpajoissa.

Kuvio 6. Aineistosta virranneet

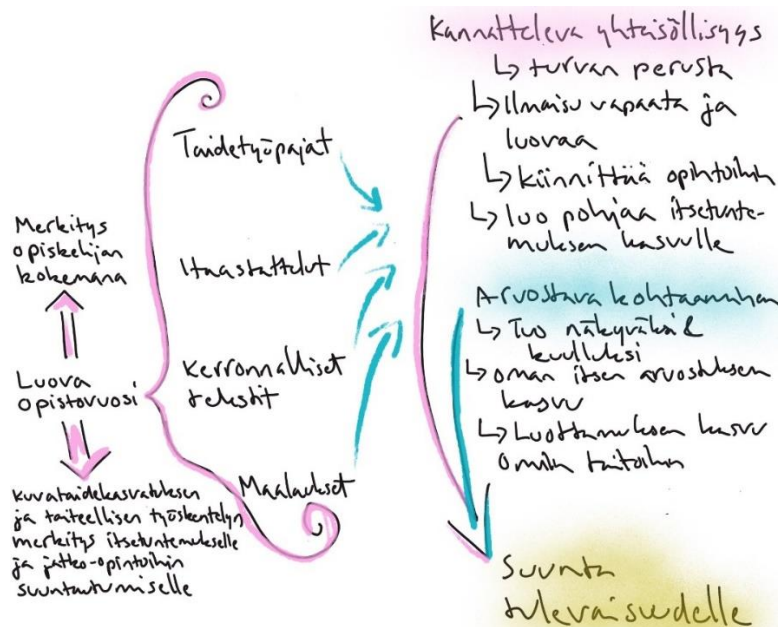

Kuvio: Heidi Lähtevänoja, 2025

Aineistojen äänet tukivat toisiaan. Haastatteluissa, kerronnallisissa teksteissä, maalauksissa ilmi tulleet asiat saivat vahvistusta taidetyöpajojen konkreettisuuden aikana. Tavoitteena oli lähestyä toiminnallisten taidetyöpajojen kautta nuoria ja heidän kokemuksiaan, sillä tarkoituksena oli havainnoida nuorten taidetyöskentelyä yksilöllisesti kuin yhteisöllisestikin, ryhmässä olemista ja toimimista sekä kuvataidekasvattajan mahdollisuuksia olla tukemassa ja ohjaamassa prosesseja. Tavoitteena oli myös luoda taidetyöpajarunko, jota voidaan hyödyntää nuorten kanssa toimiessa. Kuvio 7 on nähtävissä tiivistys aineiston tulosten sanomasta. Käytyäni aineistoa läpi, kerta toisensa jälkeen kannattelevan yhteisöllisyyden ja arvostavan kohtaamisen elementit tulivat todeksi.

Haastatteluiden, kerronnallisten tekstien avulla sain suullista ja sanallistettua tietoa nuorten kokemuksista luovalla opistovuodella ja sen merkityksestä tulevaisuuden suuntaan. Visuaalisissa teoksissa äänetön ajatusmaailma sai tilaa tulla todeksi ja kokemus välittyi teosten kautta moninaisesti väreillen.

Kuvio 7. Tuloksien yhteen punomista

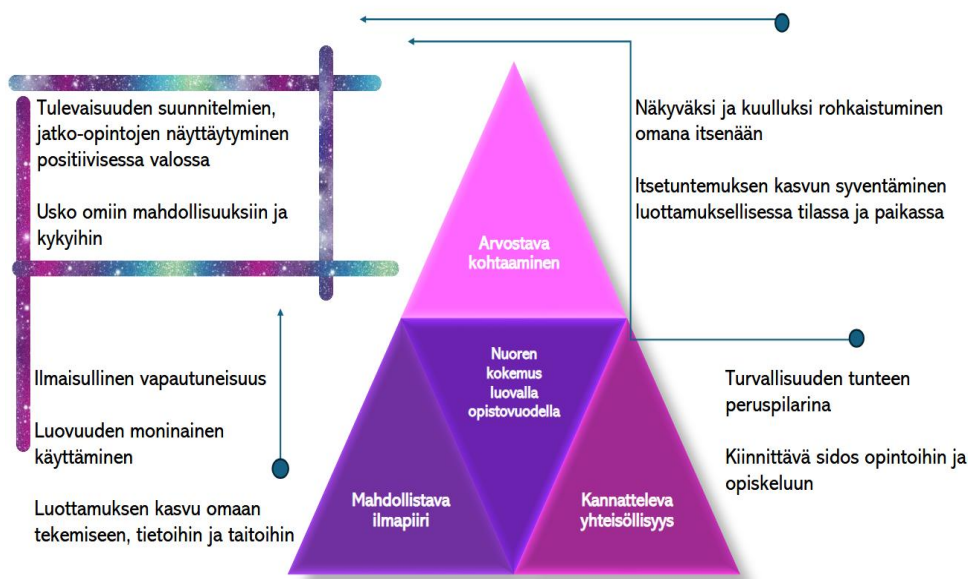

Kuvio: Heidi Lähtevänoja, 2024

8 Johtopäätökset solmivat yhteen

Tutkimuksen tavoitteena on ollut tuottaa kuvataidekasvattajuuteen työvälineeksi nuorten kohtaamiseen taidetyöpajasisältö, jota voi joustavasti käyttää ja muuntaa kohderyhmän iän mukaisesti sopivaksi. Prosessi liikkui taidetyöpajojen, haastatteluiden, tekstien ja lopullisten tuotosten eli maalausten ilmentyminä kokemuksista luovalla opistovuodella sekä maalaukset luovan opistovuoden kokemuksista. Tämä monitahoinen lähestyminen nuorten kokemaan merkitykseen luovasta opistovuodesta ja kuvataidekasvatuksen ja taiteellisen tekemisen merkitystä itsetuntemukselle ja jatko-opintoihin suuntautumiselle, tuotti seuraavanlaisia tuloksia:

Kuvio 8. Aineiston tulokset kiteytettynä

Kuvio: Heidi Lähtevänoja, 2025

Tutkimukseni osoittaa, että arvostava ja kunnioittava kohtaaminen sekä yksilön huomioiminen opiskelupaikassa, niin opettajien kuin opiskelijoiden puolelta sekä yhteisöllisyydellä ja sen vastaanottavaisuudella ja avoimuudella on suuri merkitys nuoren kiinnittymiseen opintoihin ja opiskeluun. Näiden toteutuminen, herättää nuoren luottamuksen ja tämän myötä vapautuu tilaa itseilmaisulle luovasti sekä

omien tunteiden sanallistamiselle. Tutkimuksessani ilmenee näiden lisäksi, että positiivinen suhtautuminen tai jopa odottava suhtautuminen tulevaisuutta ja jatko-opintoja koskien kasvoi tai löytyi jälleen luovan opistovuoden ansiosta.

Koko aineistostani on havaittavissa seuraavat tulokset:

- Vastavuoroinen kohtaaminen ja dialogi nuoren kanssa tasa-arvoisesti ja aidosti kuunnellen lisäsi luottamuksellisuutta
- Nuoren kokema merkityksellisyys ja vaikuttamisen mahdollisuus itseä koskeviin päätöksiin vahvistaa toimijuutta, toimintakykyä ja uskoa selviytyä haastavistakin hetkistä
- Taide, luovuus ja taiteellinen työskentely olivat antaneet välineitä yhteyden syventämiseen niin itseen kuin muihin yhteisön jäseniin
- Osallistamalla nuoria mukaan toiminnan suunnitteluun ja antamalla rohkeavaa palautetta, itsetuntemus kehittyi ja luottamus omiin kykyihin

Kiinnostavina nostoina jäin pohtimaan ryhmien kokoa kouluissa, kiireettömyyttä ja kuulemista. Luovan opistovuoden opiskelijat toivat selkeästi esiin sitä, että peruskoulussa heidän tarpeitaan ei oltu joko kuultu tai ymmärretty, ja näin ollen heidän äänensä oli tullut ohitetuksi. Moni osallistuja oli kokenut ulkopuolisuutta ja näköalattomuutta tulevaisuuden jatko-opintojen suhteen, ja tämän vuoksi oli ollut vaikea hakea yhteishaussa mihinkään, koska suunta oli hukassa. Ryhmien suuret koot peruskoulussa myös vähensivät kohdatuksi tulemistä sekä turvallisuuden tuntua olla luokassa. Moni toi ilmi, ettei täysin uskaltanut olla oma itsensä ja monella luovan opistovuoden opiskelijoita oli kokemusta kiusatuksi tulemisesta. Luovan opistovuoden aikana opiskelijat olivat löytäneet jälleen iloa koulunkäymiseen ja se nähtiin jopa niin innostavana, että vaikka muuten olisi ollut vetämän olo, niin Pekkikseen lähdettiin sen innostavan ilmapiirin, että ryhmän muiden opiskelijoiden takia. Ryhmytymisen merkitys siis korostui entisestään, ja luovan opistovuoden porukka oli omien sanojensa mukaan hitsautunut tiivisti yhteen. Yksi haastateltavista mainitsi ajoittain tuntevana ulkopuolisuutta ja yksinäisyyttä ja pohti oman luonteensa ajavan häntä välillä omaan maailmaansa. Näistä ajatuksista huolimatta, hän näki, että tämä ryhmä pitäisi yhteyttä luovan opistovuoden jälkeen ja tätä hän odotti. Ryhmän maltillinen koko edesauttoi, että

opettajilla oli aikaa pysähtymiseen, tukemiseen ja auttamiseen niin yksittäisesti kuin koko ryhmän huomioivasti. Jokainen luovan opistovuoden opiskelija oli saanut vahvistavaa kokemusta opiskelusta ja sen mielekkyydestä. Kaikki olivat löytäneet ajatusta sille, mitä kohden mennä ja jokainen opiskelija löysi mielekkäitä vaihtoehtoja yhteishakuun laitettavaksi.

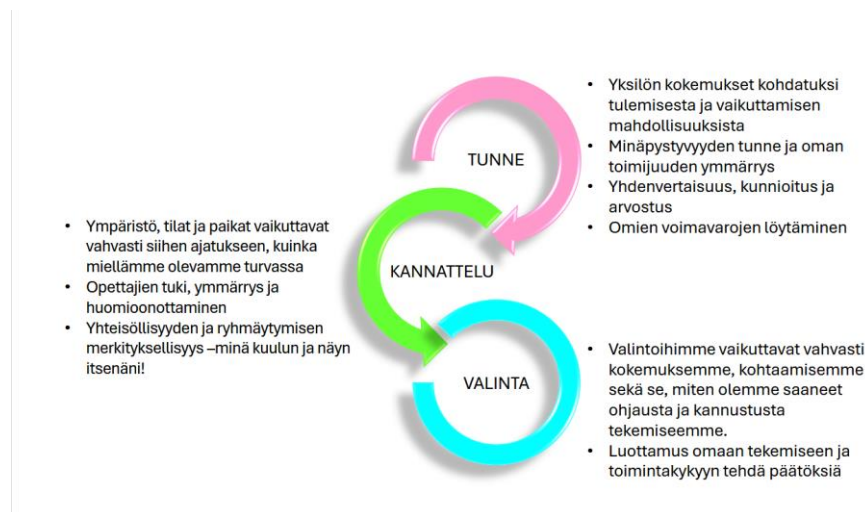
Käytännön lähestymisessä tutkimus tarjoaa kuvataidekasvattajille konkreettista materiaalia taidetyöpajojen runkojen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tärkeää on ryhmälähtöisesti lähteä viemään suunnittelua eteenpäin. Toki aina ei ole mahdollista ennakolta päästä tutustumaan ohjattavaan ryhmään, ja taidetyöpajarunko joustavuudessaan tarjoaa mahdollisuuden sen kehittämiseen. Ryhmän yhteisöllisyys ja dynamiikka vaikuttavat paljolti siihen, miten taidetyöpajojen tehtäviä voi hyödyntää. Tässä tutkimuksessa luovan opistovuoden opiskelijoiden sanallistamat ajatukset ja kokemuksellisuus toimivat suuntaviivoina taidetyöpajojen kehittämiseksi. Itseilmaisu taidelähtöisesti ja vapaasti, arvottomasti ovat merkityksellisessä roolissa ja tärkeänä näen, että taidetyöpajojen struktuuri tuo niin turvallisuuden tunnetta kuin myös muuntuu ja väreilee kunkin ryhmän kohdalla joustavasti.

Taidetyöpajoja on mahdollista kehittää hyödynnettäväksi erilaisissa yhteyksissä ja konteksteissa. Näen, että tätä voisi hyvin käyttää niin nuorisotyössä, erilaisten seurojen kuin peruskoulun puolella. Nuorten aktivointi ja toimintakyvyn vahvistaminen taiteen keinoin on loistava tapa osallistaa, tehdä omaa osaamistaan näkyväksi sekä tuoda työvälineitä itsetuntemuksen syventämiseen. Tutkimustulokset osoittavat, että taidetyöpajat tarjosivat kohtaamisen paikkoja, oman tekemisen vahvistamista ja omaan näkemykseen luottamista ja yhteisöllisiä jaettuina hetkiä.

Vahvistava kokemus omasta tekemisestä, siihen tuen saamisesta, edisti toimeen tarttumista ja osallisena oloa ryhmässä. Kun on turvallisesti koettu paikka, jossa voi toteuttaa luovasti ja vapaasti itseään, mahdollistuu samalla oman itsetuntemuksen parissa reflektointi työsken- tely. Pajojen aikana havainnoin mahdollistavan ilmapiirin, tilojen ja ryhmän yhteisöllisyyden merkitystä nuorelle.

Nuoret kokivat olonsa turvalliseksi ja yhteistoiminnalliset ryhmätehtävät vahvistivat tätä kokemusta (Kuvio 9.). Vuoden aikana taide ja sen parissa työskentely oli koettu merkitykselliseksi ja omia taitoja ja elämänhallintaa vahvistavaksi tekijäksi. Ennen kaikkea suuri merkitys luovalla opistovuodella oli ollut nuoren kykyyn tehdä omaa tulevaisuutta koskevia valintoja ja ratkaisuja, sekä auttaa löytämään motivaatiota opiskeluille. Luova opistovuosi oli tukenut ja vahvistanut nuorten kokemusta omasta itsetuntemuksestaan. Luottamus opettajiin ja ryhmään loivat turvallisuuden tunnetta ja tämä puolestaan vahvisti sitoutumista opintoihin ja valoi uskoa tulevaisuuden suunnitelmiin.

Kuvio 9. Kokemus luovalla opistovuodella

Kuvio: Heidi Lähtevänoja 2025

9 Pohdinta

Jälkikäteisesti tarkasteltuna olisin voinut rajata tutkimukseni aineiston käsittämään taidetyöpajat, havainnot ja tutkimuspäiväkirjamerkinnot, mutta aiheesta perin innostuneena, kahmaisinkin mukaan myös teemahaastatteluita, kerronnallisia tekstejä sekä visuaalista materiaalia. Käsieni ulottuvilla oli mieletön kokonaisuus, joka olisi ansainnut vielä tarkemman ja huolellisemman tarkastelun, analyysin ja pohdinnan. Kuitenkin tästä tutkimusmatkasta ja kokemuksesta ilmentyi asioita, joita voin runsaudella hyödyntää tulevaan kuvataidekasvattajan työhöni. Kaikki arvokkaat kohtaamiset ja toiminnot nuorten parissa, yhteistyö Pekka Halosen Akatemian henkilökunnan kanssa sekä tämä sisäinen matka, jota olen saanut tehdä kuvataidekasvattajan ammatillisuuteen ja kohtaamistyöhön, ovat merkityksellisin saavutus minulle henkilökohtaisesti.

Pohdin myös omaa läheistä suhdettani Pekka Halosen Akatemiaan, sillä olen itse siellä opiskellut ja sieltä valmistunut. Koska itse suhtauduin lämmöllä ja nostalgialla kyseiseen paikkaan, osasinko olla riittävän kriittinen ja objektiivinen, vai värittikö se kenties tutkimustani? Uskon, että suhteestani huolimatta, osasin kuulla nuorten kokemuksia tarvittavalla etäisyydellä paikkaan, sillä pohdin tätä suhteisuuttani ennen tutkimukseni aloittamista.

Tutkimus vahvisti oletuksiani kohtaamisen tärkeydestä ja siitä, millä tavoin sitä toteuttaa ja niihin tilanteisiin tulee. Kuten johdannossa mainitsin, olin kiinnostunut nuorten äänestä ja siitä kokemuksesta, jota he olivat luovalla opistovuodella saaneet ja sen vaikutuksesta tulevaisuuden suunnitelmiin. Konkretiassa sain havainnoida tätä kokemuksellisuutta, niin yhteisöllisyyden, osallisuuden kuin nähdyksi tulemisen kautta. Haastatteluiden ja tekstien tuloksista käy ilmi, kuinka hyvä kohtaamisen kokemus, jossa nuori saa olla läsnä omana itsenään, vahvistaa hänen käsitystään itsetuntemuksestaan, identiteetistään ja tulevaisuutta pystyi jälleen katselemaan mahdollisuutena.

Luottamus omaan tekemiseen, se suurin haaste ja onnistuminen. Tutkimuksen teossa yksin tutkija on tutuin ja läheisin oman aineistonsa kanssa, kukaan muu ei sitä voi tai pysty samalla tavoin ymmärtämään ja käsittelemään. Tämän takia mitään yksityiskohtaista ohjeistustakaan ei voi keneltäkään saada. (Hakala 2017, s.170.) Toivon kipinä on ilmassa, sillä kykyä nähdä kokonaisuuksia ja aineistosta esiin tulevia olennaisuuksia oppii tunnistamaan ja yhdistelemään tutkimuksen edetessä. Hyvässä lykyssä siitä syntyy eheä ja innostava tutkimusteksti, joka saattelee tutkijan alun kompastuksista ja haparoinneista siihen viimeiseen kokoavaan pisteeseen saakka. Matka tutkimuksen teon maailmassa on pitkä ja polveileva, ja toisinaan tulee astuttua harhareiteille, poikettua kauemmas kuin alun perin oli tarkoitus. Se ei kuitenkaan tarkoita, että jokin olisi mennyt pieleen, se antaa uuden perspektiivin ja näkökulman, tarjoaa mahdollisuuden, jota ei osannut ennalta odottaa. Tämä tekee tutkimuksen tekemisestä koukuttavaa ja yllättävää. Ennakoivasti yrittää etukäteen kartoittaa sekä valmistautua, mutta silti on hyvä aina jättää tilaa muuttujille.

Kokemus, kokemuksellisuus ja kohtaaminen ovat kulkeneet kanssani jo pidemmän matkan, jonka oikeastaan ymmärsin vasta pro graduani tehdessä. Olen tehnyt kohtaamistyötä erilaisissa konteksteissa läpi työelämäni; ensin terveydenhoitajana, sitten yhteisöpedagogina ja nyt pian valmistavana kuvataidekasvattajana. Tämä kaikki kerryttämäni kokemus on aarteeni, jonka arvostuksen olen hiljattain ajatuksiini integroinut. Terveydenhoitaja opinnoissa tutuksi tullut Florence Nightingale (1820–1910) on sanonut: “Let each person tell the truth from his own experience” joka vapaasti suomennettuna kuuluu seuraavasti “antakaa jokaisen ihmisen kertoa hänen totuutensa omasta kokemuksestaan.” Meillä kuvataidekasvattajina on mieletön eturivin paikka olla kuulemassa ja vahvistamassa tätä ääntä, yhdessä näkemässä ja kokemassa lasten ja nuorten kanssa. Juurruttaa sellaisia toimintoja, jotka luovat mahdollisuuksia juuri kohtaamisen paikoille ja näkyväksi tulemisille. Antaa tilaa herkkyyksille ja oppimiselle yksilöllisyys huomioiden.

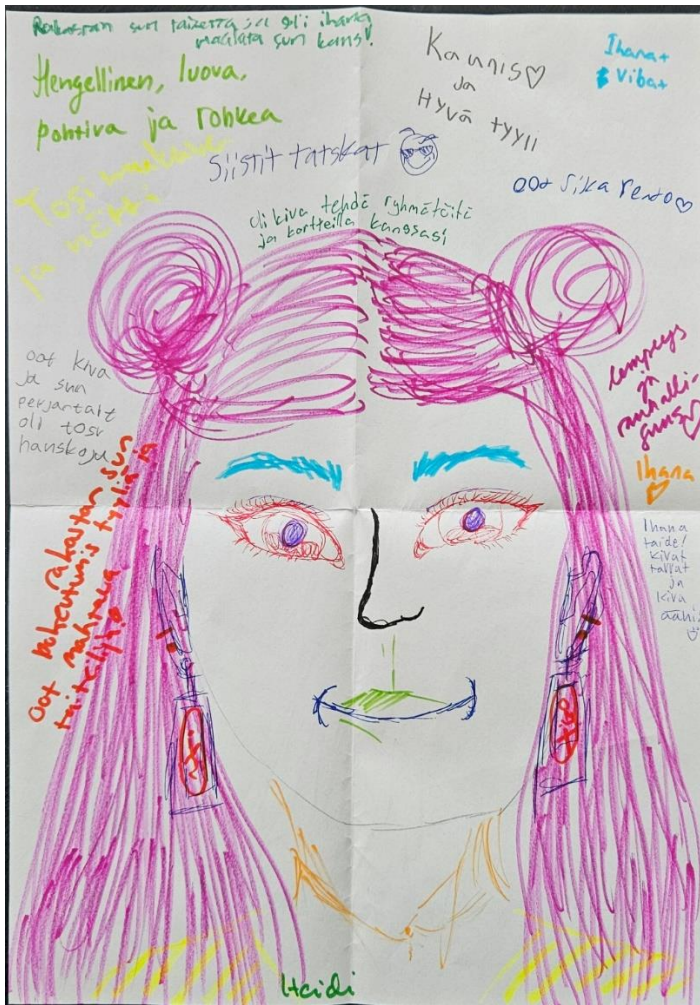
Tutkimuksen teon aikana luin myös taiteen filosofiaa ja sieltä kumpuavia ajatelmiä nousi paljon esiin. Maggien Nelsonin teksteissä taiteen vapaudesta pureuduttiin

taitelijan työhön ja hänen kokemaan sekä välittämään, miten taidetta katsoa, kuinka kokea ja tulla nähdyksi. Katsoessani teoksia, joita nuoret opiskelijat tekivät ja viimeistelivät, kuullessani heidän ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tuntemuksiaan, koin olevani etuoikeutetussa paikassa. Kokemuksen synnyn aitiopaikalla, jota halusin herkkyydellä kuulla. Tämä herkkyys tarkoittaa minulle sitä, että riisin itseni paljaaksi ajatuksista, asettauduin arvovapaalle vyöhykkeellä ja pysähdyin läsnäoloon. Tunnistamaan niitä omia arvoja ja eettisiä ohjenuoria ja ymmärtämään, että seisomme ja kohtaamme eri tavoin. Ei ole olemassa absoluuttista oikeaa vastausta, tai suuntaa, jota kohden elämässä etenee. On vain loputtomasti erilaisia valintoja, polkuja ja suuntia, mutta ehdottomasti taide on polkuni kohtaamiseen, niin itsen kuin ympäröivän maailman kanssa.

Jatkotutkimusideana jäin miettimään eräänlaista seurantatutkimusta eli jatkumoa taidetyöpajan ja luovan opistovuoden opiskelijoiden kokemuksista uuden/uusien ryhmien kanssa. Löytyisikö, ilmensikö samanlaista maaperää, mitä erovaisuuksia tämän kaltainen pitkittäistutkimus tuottaisi. nuorten kokemuksia luovan opistovuoden aikaisista opinnoista. Olisiko tällainen taidetyöpaja kuinka hyvin toistettavissa tutkimuksellista näkökulmasta. Tämä voisi tuottaa mielenkiintoista ja merkityksellistä tietoutta kuvataidekasvatukseen käyttöön, erityisesti konkretisoituja työmenetelmiä- ja välineitä kohtaamisen syventämiseen, nuoren itseluottamuksen tukemiseen ja oman toimijuuden haltuun ottamiseen. Ideaa voisi viedä pidemmälle siten, että taidetyöpajakonsepti kulkisi koko vuoden opiskelijoiden rinnalla.

Koskettavin palaute, jonka tutkimuksen osallistujilta sain, on piirros (Kuva 13.) minusta, johon on sanallistettu hyviä asioita liittyen minuun. Tämä oli Kaisan yksi ryhmäytävistä tehtävistä, jonka teimme valmistujaispäivän aamuna. Siinä istutaan ympyrässä ja piirretään kasvokuvaa toisistamme, aina yhden kasvonpiirteen piirtäen ja sitten paperi liikkuu myötä päivässä eteenpäin, kunnes saa oman kuvansa jälleen takaisin, tekstien kera. Tämä kuva jotenkin kauniisti koosti kohtaajan minussa ja vahvisti omaa ajatusta kohtaavana ja arvostavana kuvataidekasvattajana nuorten parissa.

Kuva 13. Opiskelijoiden palaute ja näkemys minusta

Kuva: Heidi Lähtevänoja, 2024

Kuvataidekasvattajana haluan vahvistaa kykyäni olla luomassa yhteyksiä, jotka mahdollistavat tilan jakaa henkilökohtaisia ajatuksia ja kokemusta luottamuksellisesti. Kasvussa, kehityksessä ja tutkimuksessa, havainnot, ajattelu ja ymmärtäminen sekä kasvu yhdessä muiden matkaajien kanssa, ovat pääroolissa. Kohtaamatta jääminen luo syvän kuilun luottamuksen syntyyn. Päätän tutkimusmatkani Helen Kellerin (1880–1968) ajatelmaasta inspiroituneena: ”yksin kykenemme loppujen lopuksi aika vähään, yhdessä voimme saavuttaa huomattavasti paljon enemmän”.

LÄHTEET

Apter, D., Väisälä, L., Kaimola, K. (toimittajat), Ansamaa, O., Apter, D., Väisälä, L., . . . Karjalainen, L. (2006). *Seksuaalisuus*. Duodecim.

Arendt, H., Virtanen, E. & Oittinen, R. (2017). *Vita activa: ihmisenä olemisen ehdot* (3.painos. - 4.painos 2017.). Vastapaino.

Avola, P., Pentikäinen, V. & Kuusniemi, E. (2022). *Kukoistava kasvatus: Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja* (3.painos.). BEEhappy Publishing.

Borgdorff, H. (2011). Knowledge: Artistic research. Teoksessa M, Biggs. & H. Karlsson (toim). *The Routledge companion to research in the arts* (s.44-63). Routledge.

Bowen, D. H., Greene, J. P., & Kisida, B. (2014). Learning to Think Critically: A Visual Art Experiment. *Educational Researcher*, 43(1), 37-44. <https://doi.org/10.3102/0013189X13512675> (Original work published 2014)

Crawford, M. (2020). Ecological Systems theory: Exploring the development of the theoretical framework as conceived by Bronfenbrenner. *J Pub Health Issue Pract* 4(2):170. <https://doi.org/10.33790/jphip1100170>

Dewey, J., Immonen, A. & Tuusvuori, J. S. (2010). *Taide kokemuksena*. Niin & näin.

Gadamer, H. & Nikander, I. (2004). *Hermeneutiikka: Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa* (2. painos 2005.). Vastapaino.

Hakala, J. T. (2017). *Tulevan maisterin graduopas*. Gaudeamus.

Hakoköngäs, E. & Martikainen, J. (2021). Visuaaliset menetelmät arkiajattelun tutkimuksessa. Teoksessa S, Rynänen., A, Rannikko & E, Hakoköngäs (2021). *Tutkiva mielikuvitus: Luovat, osallistuvat ja toiminnalliset tutkimusmenetelmät yhteiskuntatieteissä*. (s.82–99). Gaudeamus.

Hernández-Hernández, F. (2018). Researching the Unknown through arts-based research to promote pedagogical imagination. Teoksessa R.L, Irwin., A. Sinner. & J, Adams. (2019). *Provoking the field: international perspectives on visual arts PhDs in education*. Intellect. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=2135758>

Heikkinen, H. L. T., Kaukko, M. & Friman, M. (2023). *Toimintatutkimus: Käytännön opas*. Vastapaino.

Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvuori, J., Lönnqvist, J., Hankonen, N., . . . Lipponen, J. (2015). *Johdatus sosiaalipsykologiaan* (10. uudistettu painos.). Edita.

Hiltunen, M. (2009). *Yhteisöllinen taidekasvatus: performatiivisesti pohjoisen sosiokulttuurisissa ympäristöissä*. Lapin yliopisto.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2011). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö* ([Lisäpainos 2010–2011]). Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uudistettu painos.). Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (1995). *Teemahaastattelu* (7. painos - 1995.). Yliopistopaino.

Jokela, T. & Huhmarniemi, M. (2020). Taideperustainen toimintatutkimus soveltavan taiteen kehittämisen välineenä. Teoksessa T. Jokela, M. Huhmarniemi, J. Paasovaara, L. Sainio & E. Hämäläinen (Toimittajat.), *Luontokuvaus soveltavana taiteena* (s. 39–60). Lapin yliopisto. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja. Sarja C. Katsauksia ja puheenvuoroja Nro 66 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-202-3>

Jokela, T. & Huhmarniemi, M. (2018). Art-based action research in the development work of arts and art education. Teoksessa G.Coutts, E. Härkönen, M. Huhmarniemi & T. Jokela (toim.), *The Lure of Lapland: A handbook for Arctic art and design*. (s. 9–25). Publications of the Faculty of Art and Design of the University of Lapland. Series C. Overviews and discussion 59. Lapin yliopisto. URN: NBN:fi-fe201902074246

Jyrkämä, J. (2024). Toimintatutkimus. Haettu osoitteesta 29.10.2024 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/toimintatutkimus/>

Jyväskylän yliopisto. (2024). Fenomenologinen analyysi. Haettu osoitteesta 1.10.2024 <https://sites.app.jyu.fi/mehu/fi/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/fenomenologinen-analyysi>

Jääskelä, P. (2020). Yliopisto-opiskelijan toimijuus vahvistuu kannustavalla ja vuorovaikutteisella pedagogiikalla. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Haettu osoitteesta 28.11.2024 <https://www.jyu.fi/fi/news/yliopisto-opiskelijan-toimijuus-vahvistuu-kannustavalla-ja-vuorovaikutteisella-pedagogiikalla>

Jääskelä, P., Poikkeus, A.-M., Häkkinen, P., Vasalampi, K., Rasku-Puttonen, H., & Tolvanen, A. (2020). Student agency profiles in relation to student-centred teaching practices in higher education. *International Journal of Educational Research*. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101604>

- Kallio, M. (2010). Taideperustainen tutkimusparadigma taidekasvatuksen sosiokulttuurisia ulottuvuuksia rakentamassa. *Research in Arts and Education*, 2010(4), (s.15–25). <https://doi.org/10.54916/rae.118716>
- Keuda, Pekka Halosen akatemian kansanopisto. (2024). Haettu osoitteesta 18.2.2024
<https://www.keuda.fi/koulutukset/opistovuosi-oppivelvollisille/>
- Kiilakoski, T., & Oravakangas, A. (2010). Koulutus tuotantokoneistona? Tulostavoitteinen koulutuspolitiikka kriittisen teorian valossa. *Kasvatus & Aika*, 4(1), (s.7–25). Haettu osoitteesta 18.2.2024
<https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68152>
- Kopakkala, A. (2008). *Porukka, jengi, tiimi: Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen*. Edita.
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys* (2. uudistettu painos.). Vastapaino.
- Kurki, L. (2002). *Persoona ja yhteisö: Personalistinen sosiaalipedagogiikka*. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.
- Kurki, L. (2021). *Kohtaamisen voima: Sosiaalipedagogin elämä ja teokset*. Basam Books.
- Laine, T. (2018). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa R, Valli. & J, Aaltola. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5., uudistettu ja täydennetty painos.). PS-kustannus.
- Laitinen, S. (2003). *Hyvää ja kaunista: Kuvataideopetuksen mahdollisuuksista nuorten esteettisen ja eettisen pohdinnan tukena*. Taideteollinen korkeakoulu.
- Laki vapaasta sivistystyöstä 28.8.1998/632. Haettu 24.3.2025
<https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/1998/632>
- Leavy, P. (2019). Introduction of Arts-Based Research. Teoksessa P. Leavy (toim.), *Handbook of art-based research* (s. 3-21) Handbook of Arts-Based Research. The Guildford Press.
- López-Ganet, T. & Mesías-Lema, J. M. (2021). Autobiography as an introspective and visual methodology in Art Education Research. *Revista de Estudios e Investigación en Psicología y Educación*, 8(1), 139–158.
<https://doi.org/10.17979/reipe.2021.8.1.8553>
- Luostarinen, N. (2023). *Paikkaleikkejä ja leikin paikkoja: leikkillisillä taideinterventioilla kohti paikkaempatiaa*. [Väitöskirja, Taiteiden tiedekunta]. Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-392-1>

- Löfblom, K. (2013). *Nuorten kokemien elämysten yksilölliset ja yhteisölliset merkitykset*. Turun yliopisto. URN: ISBN:978-951-29-5287-8
- Macpherson, H., Hart, A., & Heaver, B. (2015). Building resilience through group visual arts activities: Findings from a scoping study with young people who experience mental health complexities and/or learning difficulties. *Journal of Social Work, 16*(5), 541–560. <https://doi.org/10.1177/1468017315581772>
- Mönkkönen, K., Tapani, A., & Kokkonen, T. (2023). *Arvoa ja arvottomuutta: Arvokkuuden ja merkityksellisyyden kokemukset hyvän elämän perustana*. Gaudeamus.
- Nelson, M., Sivill, K., & Sivill, K. (2022). *Vapaudesta: Neljä laulua rakkaudesta ja rajoista*. Kustantamo S&S.
- Niinistö, H. (2021). *Tilannesidonnaiset ja autenttiset oppimisympäristöt taideoppimisen mahdollistajana*. Turun yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8326-1>
- Nivala, E & Ryyänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka: kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Helsinki: Gaudeamus
- Opetushallitus (2023). Luova opistovuosi oppivelvollisille. Haettu osoitteesta 10.11.2023
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/toteutussuunnitelma/2216893/vapaasivistystyo/sisalto/2226670>
- Opetushallitus (2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS). Opetushallitus. Haettu 24.05.2025
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2025). Oppivelvollisuuden laajentaminen. Haettu 1.3.2025 <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>
- Opetusministeriö (2002). Taide on mahdollisuuksia. Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi. Haettu 23.9.2023.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79509/opm_41_TAO.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Peltola, T. (2007). Empirian ja teorian vuoropuhelu. Teoksessa M. Laine & J. Bamberg & P. Jokinen (toim). *Tapaustutkimuksen taito* (s. 111–129). Gaudeamus.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino.
- Pöysä, J. (2022). Narratiivinen analyysi. Teoksessa O, Fingerroos., K, Kajander & T, Lappi. (2022). *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*. (s. 287–320). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/tl.274>

Rajamäki, S. (2022). Kokemus työyhteisöön kuulumisesta rakentuu asiantuntijuutta arvostavassa ja hyväksyvässä vuorovaikutuksessa. *Prologi – Viestinnän ja vuorovaikutuksen tieteellinen aikakauslehti*, 18(1), 70–78. <https://doi.org/10.33352/prlg.121816>

Simons, K., Mendrek, A., Piché, J., Bernier, M., Léger-Goodes, T. & Malboeuf-Hurtubise, C. (2025) Promoting the mental health and well-being of vulnerable youth through art: an ethnographic evaluation of an art-based intervention for rural Canadian youth. *BMC Psychol* 13, 182. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02476-8>

Sofni Indah Arifa Lubis, Zannatun Nisya. & Yuliana Lubis. (2024). Learning Environment and Early Childhood Character Development in Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory. *International Journal of Educational Research*, 1(4), 44–56. <https://doi.org/10.62951/ijer.v1i4.93>

Söderholm, T-E. (2019). Tunteiden säätely kehopsykoterapiassa. Teoksessa B. Lindfors., C. Waldekranz., J. Ikonen (toim.) & K. Hääriä *Keho ja mieli: Johdatus psykofyysiseen psykoterapiaan* (1–3. painos.). (s.26–51). Duodecim.

Tietoarkisto. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Haettu 19.10.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>

Toikkanen, J. & Virtanen, I. A, (2018). Kokemuksen käsitteen ja käytön jäljillä. Teoksessa J. Toikkanen & I. A. Virtanen (toim.), *Kokemuksen tutkimus VI: kokemuksen käsite ja käyttö* (s. 9–24). Lapin yliopistopaino. URN: ISBN:978–952–310–940–7

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusiautti, S., Hyvärinen, S., & Äärelä, T. (2020). Positiivisen kasvatuksen tutkimuksen merkitys. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja*, 51(5), 535–538.

Vapalahti, K., Hokkanen, L., & Juhola, J. (2022). Erilaiset taide- ja luontotoimijat innostamassa ja tukemassa osallisuutta. *Sosiaalipedagogiikka*, 23(2), 41–70. <https://doi.org/10.30675/sa.122200>

Varto, J. (2010). Paradigma sinne ja paradigma tänne. Johdanto. *Research in Arts and Education*, 2010(4), 1–8. <https://doi.org/10.54916/rae.118714>

Vilkkä, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkkö-Riihelä, A. (1999). *Psykyke: Psykologian käsikirja*. WSOY

Virolainen, M., Heikkinen, H. L., Siklander, P. & Laitinen-Väänänen, S. (2019). Mitä ovat oppimisen ekosysteemit? *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21(4), 4–25. Haettu osoitteesta <https://journal.fi/akakk/article/view/89249>

Vuorinen, R. (1998). *Minän synty ja kehitys*. WSOY.

Wihersaari, J. (2010). *Kohtaaminen - opettajuuden ydin?* Tampere University Press.

LIITTEET

LIITE 1.Suostumuslupalomake

Hyvä taidetyöpajoihin osallistuva ja osallistujan huoltaja!

olen Heidi Lähtevänoja, ja opiskelen kuvataidekasvatusta Lapin yliopistossa. Valmistelen opinnäytetyötäni ja aineistoni muodostuu taidetyöpajoissa kerätystä materiaalista kuten muistiinpanoista, päiväkirjamerkinnöistä, ohjaajien havainnoista sekä työskentelyn ja valmiiden teosten dokumentoinnista, valokuvista sekä haastatteluista. Opinnäytetyössäni tarkastelen taiteen ja taidetoiminnan kautta luovasta opistovuodesta syntyneitä kokemuksia Pekka Halosen akatemialla. Tavoitteena kerätä visuaalista, että sanallista aineistoa opiskelijoiden kokemuksista, jotta saadaan tietoa siitä, mitä luova opistovuosi sekä kuvataidekasvatus on antanut ja kuinka se on tukenut opiskelijoita. Mukana on opettaja Kaisa Pöyskö toisena ohjaaja. Hän auttaa ja on tukena taidetyöpajojen työskentelyssä.

Pyydän sinulta lupaa osallistua tutkimukseeni ja käyttää työpajoissa kertynyttä aineistoa osana tutkielmaani. Tutkimuksen aikana kerättyä aineistoa mahdollisesti voidaan hyödyntää jatkotutkimuksissa.

Aineistoa käytetään tutkimukseni tarkoituksiin, eikä niitä näytetä kenellekään muulle osapuolelle. Aineisto käsitellään luottamuksellisesti, eikä valmiissa tutkimuksessa mainita osallistujien nimiä. Taideteoksia ja muuta työpajoissa syntynyttä visuaalista materiaalia ja dokumenttikuvia voidaan esittää opinnäytetyöhöni liittyvissä julkaisuissa, raporteissa ja näyttelyissä. Valmiissa opinnäytetyössä osallistujat eivät ole tunnistettavissa eikä niissä mainita työpajoihin osallistuvien nimiä.

Lämmin kiitos avustasi!

Ystävällisin terveisin,

Heidi Lähtevänoja

Kuvataidekasvatuksen opiskelija, Lapin yliopisto

hlahteva@ulapland.fi

Pyydän sinun lupaasi saada käyttää taidetyöpajoissa kerättyä aineistoa yllä mainituissa yhteyksissä osana opinnäytetyötäni.

Allekirjoittamalla annan luvan aineiston keruuseen työpajassa ja sen käyttämiseen yllä mainituissa yhteyksissä.

Osallistujan, nuoren nimi ja hänen huoltajansa allekirjoitus sekä nimenselvennys

Paikka ja päivämäärä

Kiitos kun osallistut!

LIITE 2. Teemahaastattelukysymysrunko

ALKUKARTOITUSKYSYMYKSET:

Ikä

Asuinpaikka

Mistä kuulit luovasta opistovuodesta?

Mikä sai sinut hakemaan luovalla opistovuodelle?

Milloin aloitit opinnot luovalla opistovuodella?

Jatkosuunnitelmat – mihin seuraavaksi

TEEMA 1

YKSILO - OMAT KOKEMUKSET LUOVASTA OPISTOVUODESTA, KASVUSTA JA ITSETUNTEMUKSESTA, KOHTAAMISISTA, KOHDATUKSI TULEMISESTA, TOIMIJUUDESTA, TAITEELLISESTA TYÖSKENTELYSTÄ

Mikä on luovan opistovuoden merkitys sinun kokemanasi ja sinulle?

Minkälainen kokemus sinulla on syntynyt luovasta opistovuodesta ja kohdatuksi tulemisesta (ja sen merkityksestä?) (alateema)

Apukysymykset:

-Miltä tuntui aloittaa luovalla opistovuodella? Miten otettiin vastaan?

-Minkälainen kokemus luova opistovuosi on ollut? Päälimmäiset fiilikset?

-Mitä luova opistovuosi merkitsee sinulle?

-Miten koet tulleeeksi kuulluksi ja ymmärretyksi?

-Mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen, että koet itsesi merkitykselliseksi ja tärkeäksi?

-Miten koet tulleeesi kohdatuksi?

-Kuinka olet kokenut kohdatuksi tulemisen?

-Mikä voisi olla toisin?

-Miten koet luovan opistovuoden vaikuttaneen sinuun, ajatuksiisi ja toimintaasi?

-Minkälainen merkitys on ollut sillä, että olet voinut opiskella luovalla opistovuodella?

TAITEELLINEN TYÖSKENTELY

-Mikä merkitys taiteella ja sen tekemisellä on sinulle?

-Oletko aina ollut kiinnostunut käsillä tekemisestä, luovuudesta, millä tavoin?

- Mikä on parasta taiteellisessa tekemisessä ja työskentelyssä?
- Mitä taide ja luovuus ovat antaneet sinulle?
- Miten koet taiteellisen tekemisen tukevan sinua ja opintojasi sekä itsetuntemustasi?
- Minkälaisia taiteellista työskentelyä olet tehnyt luovalla opistovuodella?
- Oletko saanut uusia taitoja ja tekniikoita toteuttaa luovuutta? Jos olet, niin mitä kaikkea olet oppinut?
- Auttaako taiteellinen/luova tekeminen sinua ilmaisemaan asioita, joita saattaa olla vaikea sanoittaa?
- Auttaako taiteellinen tekeminen sinua käsittelemään asioita ja tunteita?
- Koetko, että taiteen kautta on helppo ilmaista itseä, omia ajatuksia, tunteita ja kokemuksia?

TEEMA 2

YHTEISÖ - OPETTAJIEN MERKITYS JA TUKI, RYHMÄ, RYHMÄYTYMINEN, MUIDEN OPISKELIJOIDEN TUKI, YHTEISÖLLISYYS, KUVATAIDEKASVATUKSEN MERKITYKSESTÄ

Mikä on luovan opistovuoden opettajien tuen merkitys sinun kokemanasi?

Minkälainen kokemus sinulla on opiskeluryhmästä ja mitä se merkitsee sinulle?

Mitkä tekijät ovat vaikuttavat kokemukseen tuesta (alateema)

Apukysymykset:

TUKI

- Miten koet opettajien tukeneen sinua ja sinun oppimistasi? Entä kuinka opettajat ovat tukeneet ryhmäytymistä ja teitä opiskelijoita?
- Miten koet opettajien kanssa juttelun, tuntuuko helpolta jakaa asioita?
- Millainen merkitys sinulle on ollut sillä, että opettajat ovat tukeneet ja auttaneet, ohjanneet?
- Auttavatko taiteelliset menetelmät sinua oppimaan? Tarjoaako taide välineitä ja keinoja omaksua asioita?
- Miten opetus on tukenut sinua, oppimistasi ja tekemistäsi?

YHTEISÖLLISYYS, RYHMÄYTYMINEN

- Tunnetko olevasi osa opiskeluryhmää?
- Mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen, että tunnet olevasi osa porukkaa?
- Minkälaista on olla osa ryhmää ja pystyykö olemaan siinä oma itsensä?
- Millaista on ollut tutustua muihin opiskelijoihin?
- Minkälaista tukea, kokemusta olet saanut itsellesi ryhmästä, muilta opiskelijoilta?
- Mitkä tekijät ovat lisänneet opiskeluryhmän yhteisöllisyyttä, entä jokin tuonut haastetta siihen?
- Mitkä tekijät ovat olleet mielestäsi niitä, jotka auttaneet ryhmän muodostumisessa?
- Oletko kokenut ryhmän tukevan opintojasi, taiteellista tekemistä, itsetuntemustasi? Millä tavoin?

-Kerro ajatuksistasi mitä on noussut, kun olet ollut mukana ryhmän toiminnassa?

TEEMA 3

YHTEISKUNTA: TULEVAISUUDEN AJATUKSET, JATKO-OPISKELU, OSALLISUUS

Kuinka luova opistovuosi on edesauttanut/tukenut tulevaisuuden suunnitelmia? Ovatko ajatukset muuttuneet luovan opistovuoden aikana?

Apukysymykset:

-Minkälaista tukea koet saaneesi luovasta opistovuodesta omaan taiteelliseen työskentelyyn ja tekemiseen, että itsetuntemuksellesi?

-Toivoisitko jotain lisää luovalta opistovuodelta?

-Antoiko luova opistovuosi sinulle tukea jatko-opintoihin hakeutumisen suhteen ja miten?

-Haitko opiskelemaan? Jos kyllä, mihin ja minne. Jos ei, niin haluatko kertoa miksi et kokenut nyt sitä ajankohtaiseksi/tarpeelliseksi? Vai onko jatko-opintosuunnitelmat vielä hakusessa?

-Tuntuuko siltä, että olet itse saanut vaikuttaa asioihin?

-Millä fiiliksillä lopettelet luovan opistovuoden?

-Mitä olet saanut luovasta opistovuodesta itsellesi?

PEKKA HALOSEN AKATEMIA

Minkälainen mielikuva sinulle on muodostunut Pekka Halosen Akatemiasta opiskelupaikkana?

LIITE 3. Taidetyöpaja 1 ohjeistukset

KIRJOITUS TEHTÄVÄ

Muistele hetki, mitä ajatuksia sinulla oli, kun aloitit luovalla opistovuodella.

Odotuksia, toiveita, pohdintoja

Aikaa tehtävälle 10 minuuttia

VAHVUUS INSTALLAATIO

3 hengen ryhmät

Materiaalit: kierrätyspaperi, liima ja sakset

Tarkoituksena rakentaa installaatio, joka kuvaa ryhmän jäsenten vahvuuksia. Ota ympäröivä tila haltuun!

Lopuksi lyhyt tarkastelu valmiista teoksista

Aikaa tehtävälle 30 minuuttia

MAALAUUS

Teoksen teema: Minun matkani

Pohdi: mitä haluat luoda esiin teokseen. Minkälainen teos kuvastaa kokemuksia ja ajatuksia, joita syntynyt luovasta opistovuodesta. Onko joitain kohokohtia?

Voit ensin suunnitella kirjallisesti/piirtäen/hahmotellen ja sitten lähteä työstämään maalausalustalle

Aikaa tehdä klo14.15 saakka

LIITE 4. Taidetyöpaja 2 ohjeistukset

KIRJOITUS- TEHTÄVÄ

Palaa niihin hetkiin, kun olit jo hetken opiskellut luovalla opisto vuodella, tutustunut opettajiin ja muihin opiskelijoihin. Mitä ajatuksia, tunteita, tunteita, kokemuksia nousee?

Aikaa tehtävälle 10 minuuttia

KAAOSPELI

- ❖ Tarvikkeet: Värikyniä, tusseja, iso paperi, noppa
- ❖ 3-4hengen porukat
- ❖ Jokainen ryhmä saa nopan ja ison paperin
- ❖ Yksi kerrallaan, jokainen heittää noppaa ja piirtää paperiin silmäluvun mukaista kuvaa
- ❖ Aikaa tehtävälle 15 minuuttia

Vinkki! Jos tuntuu haastavalle lähteä liikkeelle, piirrä ekat piirrokset silmät kiinni tai heikommalla kädellä

1. Minä osaan/olen hyvä...
2. Parasta pekkiksessä
3. Lempiasia
4. Koulukaverit
5. Herkku
6. Unelmia

MAALAUUS

Teoksen tema: Minun matkani

Pohdi: mitä haluat luoda esiin teokseen. Minkälainen teos kuvastaa kokemuksia ja ajatuksia, joita syntynyt luovasta opistovuodesta. Onko joitain kohokohtia?

Voit ensin suunnitella kirjallisesti/piirtäen/hahmotellen ja sitten lähteä työstämään maalausalustalle

Aikaa tehdä klo 14.15 saakka

LIITE 5. Taidetyöpaja 3 ohjeistukset

KIRJOITUS- TEHTÄVÄ

Nyt luovan opistovuoden lähestyessä päätöstään, mitä tunteita ja ajatuksia se herättää? Millä mielellä olet lähdössä eteenpäin? Mitä otat mukaasi tästä kuluneesta vuodesta.

Aikaa tehtävälle 10 minuuttia

MINÄ OLEN LOISTAVA TÄHTI

- Tarvikkeet: Värikyniä, tusseja, kartonkia, sakset
- Leikkaa mallista tai tee omannäköisesi 5-sakarainen tähti
- Kirjoita tähden jokaisen sakaraan vahvuutesi, missä olet hyvä, mistä tykkäät itsessäsi, mitä taitoja omaat
- Koristele tähti mieleiseksi
- Esitellään tähdet muulle ryhmälle
- Aikaa tehtävälle 20 minuuttia

MAALAUUS

Teoksen teema: Minun matkani

Pohdi: mitä haluat luoda esiin teokseen. Minkälainen teos kuvastaa kokemuksia ja ajatuksia, joita syntynyt luovasta opistovuodesta. Onko joitain kohokohtia?

Voit ensin suunnitella kirjallisesti/piirtäen/hahmotellen ja sitten lähteä työstämään maalauslustalle

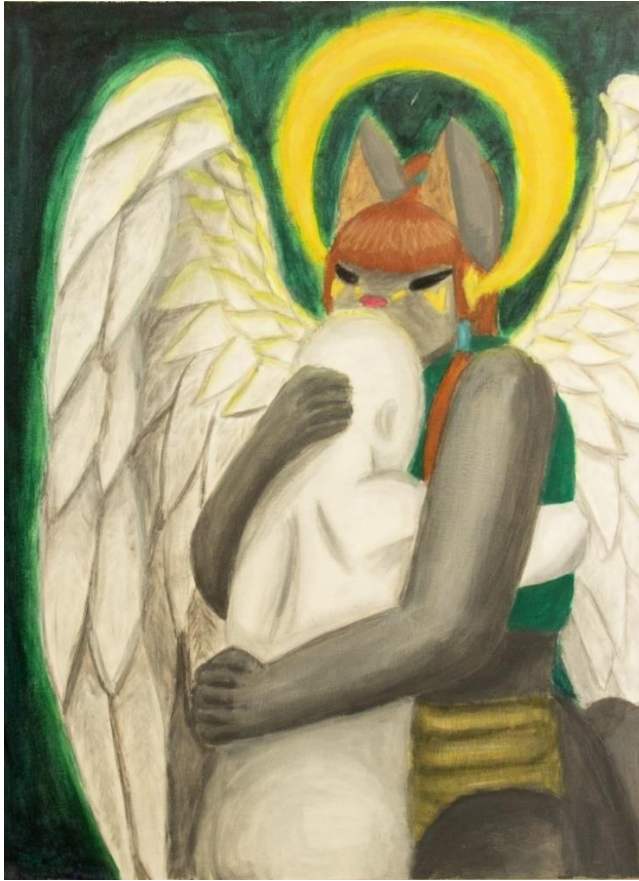
Aikaa tehdä klo14.30 saakka

LIITE 6

Tutkimuksen aineistona käytetyt opiskelijatyöt

1. Teos, osallistuja 1
2. Teos, osallistuja 1
3. Teos, osallistuja 2
4. Teos, osallistuja 2
5. Teos, osallistuja 3
6. Teos, osallistuja 4
7. Teos, osallistuja 5
8. Teos, osallistuja 5
9. Teos, osallistuja 5
10. Teos, osallistuja 6
11. Teos, osallistuja 7
12. Teos, osallistuja 8
13. Teos, osallistuja 9
14. Teos, osallistuja 10
15. Teos, osallistuja 10
16. Teos, osallistuja 10
17. Teos, osallistuja 11
18. Teos, osallistuja 12

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

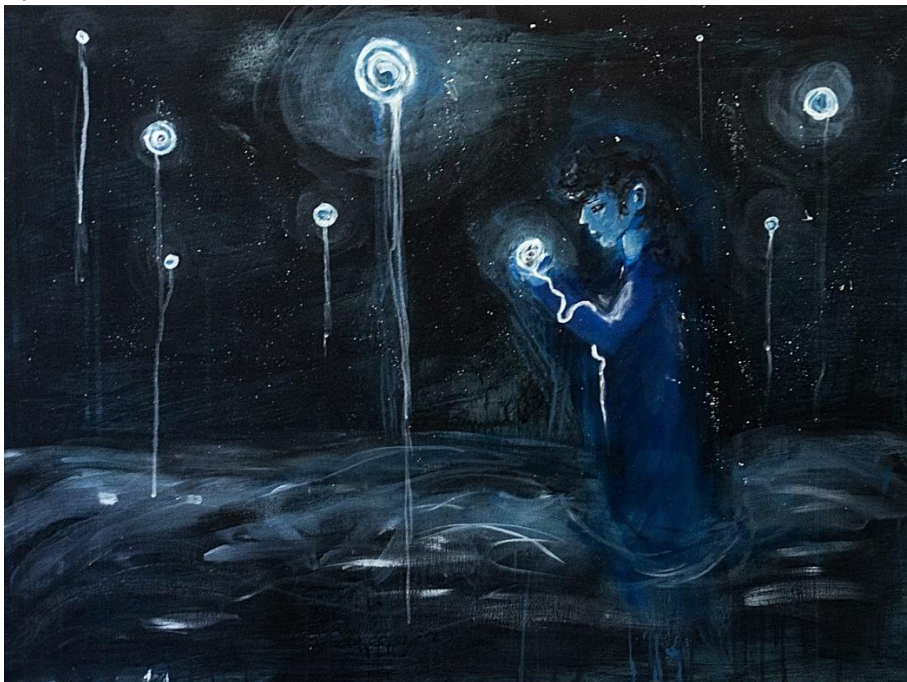
8.

9.

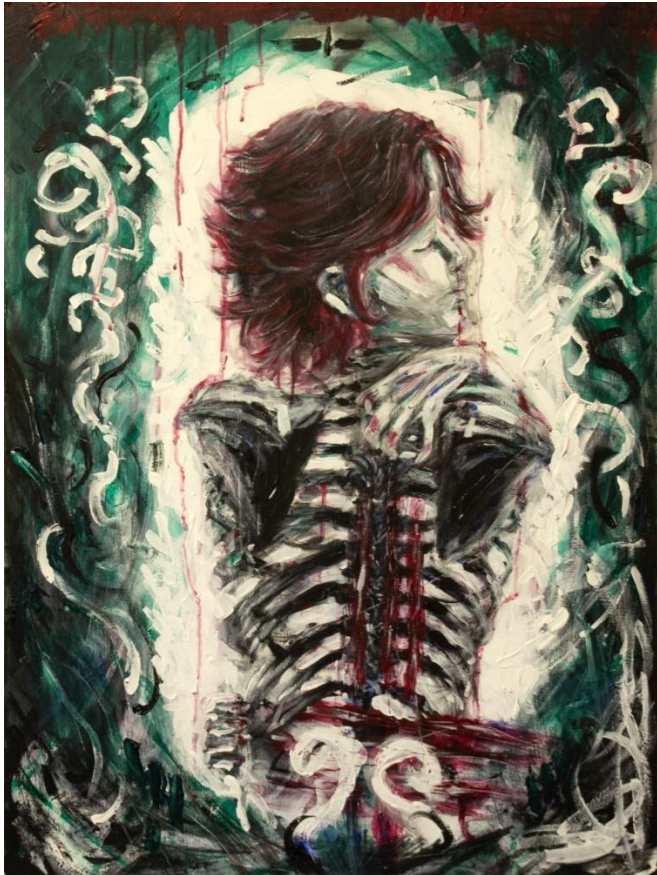
10.

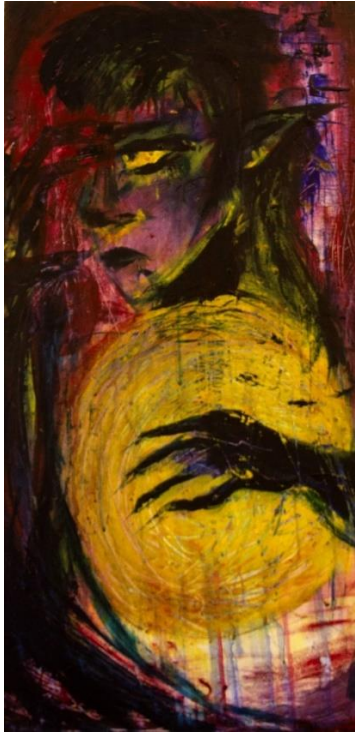
11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

LIITE 7. Puheeni valmistujaisjuhlassa

Minun matkani

”Kuljen minne jalkani vievät, sydämeni pyytää.

En aina ole selvillä tarkoituksista,

tai siitä mitä tulen kohtaamaan ja kokemaan.

Annan uteliaisuuteni kutsua mukaansa, tanssimaan kanssaan, nukahtamaan tähtitaivaan alle ja sukeltamaan sinisiin syvyyksiin.

Matkallani olen sillä tiellä, joka on minun.

Näköiseni, makuiseni ja tuntuiseni.

Minun matkani”

Olemme jokainen matkaajia, menossa eri paikkoihin, tulossa ja oppimassa. Poimimme mukaamme sitä, mikä puhuttelee ja jolle meillä on tarvetta, että käyttöä. Kohtaamme lukemattomia ihmisiä, joista toisista jää pysyvä muisto ja kulkija rinnallemme ja toiset ovat ohikiitäviä välähdyksiä, tähdenlentoja. Mitä minä koen ja tunnen, mikä merkitys asioilla ja kokemuksilla on juuri minulle. Niiden pohdinta on merkityksellistä, se on matkaamista itsetuntemukseen ja omaan sisimpäämme. Jotta voisimme nähdä kauas, on hyvä tuntee se, mitä lähellä on.

Minun matkani näyttelyssä luovan opistovuoden opiskelijoiden kokemukset pääsevät näkyviin. Miten tämä kulunut vuosi on vaikuttanut ja kuinka se ilmenee visuaalisessa muodossaan.